

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН
Мөнхчулууны ЭНХЦЭЦЭГ

14201 Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг,
Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай 1, Төрийн ордон
Утас: 26-27-73, Факс: 32-70-16
E-mail: enkhtsetseg.m@parliament.mn
http://www.parliament.mn

2026.07.02 № УИХ-03/Б226
танай _____-ны № _____-т

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ДАРГА САНДАГИЙН БЯМБАЦОГТ
ТАНАА

Хуулийн төсөл өргөн мэдүүлэх тухай

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин зургадугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.1 дэх заалт, Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсэгт тус тус заасан бүрэн эрхийнхээ хүрээнд Дулаан хангамжийн тухай хуулийн төслийг санаачлан боловсруулж, Монгол Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлж байна.

Хуулийн төслийг холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу Байнгын хорооны болон Нэгдсэн чуулганы хуралдаанаар хэлэлцүүлж өгнө үү.

Хүндэтгэсэн,

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН

М.ЭНХЦЭЦЭГ

У.ОТГОНБАЯР

Ж.АЛДАРЖАВХЛАН

О.АЛТАНГЭРЭЛ

Н.АЛТАНХУЯГ

Н.АЛТАНШАГАЙ

Д.АМАРБАЯСГАЛАН

С.АМАРСАЙХАН

О.АМГАЛАНБААТАР

Ч.АНАР

А.АРИУНЗАЯА

Т.АУБАКИР

20260122

Х.БААСАНЖАРГАЛ

Ц.БААТАРХҮҮ

М.БАДАМСҮРЭН

Э.БАТ-АМГАЛАН

Б.БАТБААТАР

Д.БАТБАЯР

Р.БАТБОЛД

Ж.БАТЖАРГАЛ

Д.БАТЛУТ

О.БАТНАЙРАМДАЛ

Ж.БАТСУУРЬ

Н.БАТСҮМБЭРЭЛ

Х.БАТТУЛГА

Б.БАТЦЭЦЭГ

П.БАТЧИМЭГ

Э.БАТШУГАР

Б.БАТ-ЭРДЭНЭ

Ж.БАТ-ЭРДЭНЭ

Б.БАЯРБААТАР

Ж.БАЯРМАА

Ж.БАЯСГАЛАН

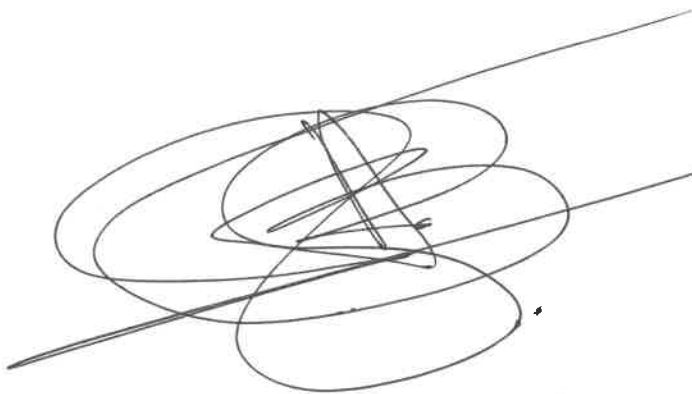
Б.БЕЙСЕН

Х.БОЛОРМАА

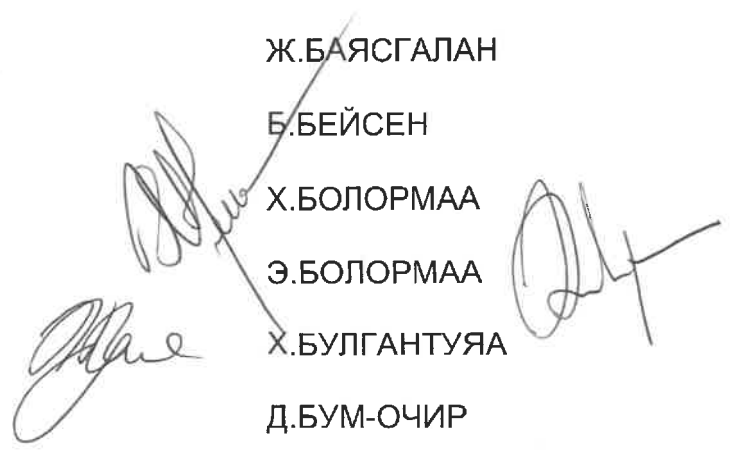
Э.БОЛОРМАА

Х.БУЛГАНТУЯА

Д.БУМ-ОЧИР

Л.Баатар

20260132

Ш.БЯМБАСҮРЭН

С.БЯМБАЦОГТ

Ж.ГАЛБАДРАХ

А.ГАНБААТАР

Г.ГАНБААТАР

Ж.ГАНБААТАР

С.ГАНБААТАР

Д.ГАНБАТ

П.ГАНЗОРИГ

Д.ГАНМАА

Л. ГАНТӨМӨР

Л.ГАНТӨМӨР

Х.ГАНХУЯГ

М. ГАНХҮЛЭГ

М.ГАНХҮЛЭГ

Ц.ДАВААСАҮРЭН

Г.ДАМДИННЯМ

Т.ДОРЖХАНД

Б.ДЭЛГЭРСАЙХАН

Б.ЖАВХЛАН

Х. ЖАНГАБЫЛ

Х.ЖАНГАБЫЛ

Б.ЖАРГАЛАН

Д.ЖАРГАЛСАЙХАН

С. ЗАМИРА

С.ЗАМИРА

Б.ЗАЯАБАЛ

Ж.ЗОЛЖАРГАЛ

С. ЗУЛПХАР

С.ЗУЛПХАР

Ц.ИДЭРБАТ

20260102

Ч.ЛОДОЙСАМБУУ

Г.ЛУВСАНЖАМЦ

С.ЛҮНДЭГ

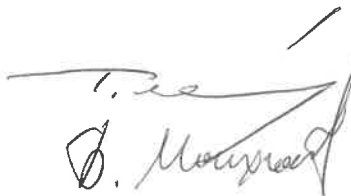

М.МАНДХАЙ

Л.МӨНХБААТАР

Ц.МӨНХБАТ

Л.МӨНХБАЯСГАЛАН

Т.МӨНХСАЙХАН

Б.МӨНХСОЁЛ

П.МӨНХТУЛГА

Ц.МӨНХТУЯА

З.МЭНДСАЙХАН

Б.НАЙДАЛАА

Н.НАРАНБААТАР

П.НАРАНБАЯР

М.НАРАНТУЯА-НАРА

Ч.НОМИН

О.НОМИНЧИМЭГ

Н.НОМТОЙБАЯР

Э.ОДБАЯР

С.ОДОНТУЯА

Г.ОЧИРБАТ

Л.ОЮУН-ЭРДЭНЭ

Б.ПУНСАЛМАА

Д.ПҮРЭВДАВАА

Б.ПҮРЭВДОРЖ

20260102

Д.РЭГДЭЛ

П.САЙНЗОРИГ

Ц.САНДАГ-ОЧИР

О.САРАНЧУЛУУН

М.САРНАЙ

Л.СОРОНЗОНБОЛД

Р.СЭДДОРЖ

Ц.ТУВААН

Б.ТУЛГА

Б.ТҮВШИН

Х.ТЭМҮҮЖИН

Г.ТЭМҮҮЛЭН

А.УНДРАА

Ч.УНДРАМ

Н.УЧРАЛ

Б.УЯНГА

Г.УЯНГАХИШИГ

Д.ҮҮРИЙНТУЯА

Г.ХОСБАЯР

Б.ХЭРЛЭН

ДАВ.ЦОГТБААТАР

ДАМ.ЦОГТБААТАР

О.ЦОГТГЭРЭЛ

С.ЦЭНГҮҮН

Ж.ЧИНБҮРЭН

Б.ЧОЙЖИЛСҮРЭН

20260102

Ө.ШИЖИР

Л.ЭНХ-АМГАЛАН

Б.ЭНХБАЯР

Ж.ЭНХБАЯР

Л.ЭНХНАСАН

Д.ЭНХТУЯА

Д.ЭНХТҮВШИН

С.ЭРДЭНЭБАТ

С.ЭРДЭНЭБОЛД

Р.ЭРДЭНЭБҮРЭН

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН
Мөнхчулууны ЭНХЦЭЦЭГ

14201 Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг,
Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай 1, Төрийн ордон
Утас: 26-27-73, Факс: 32-70-16
E-mail: enkhtsetseg.m@parliament.mn
<http://www.parliament.mn>

2026 06 19 № УИХ-03/7389
танай _____-ны № _____-т

Хуулийн төсөл өргөн мэдүүлэх
тов тогтоолгох тухай

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин зургадугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.1 дэх заалт, Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсэгт заасан бүрэн эрхийнхээ хүрээнд Дулаан хангамжийн тухай хуулийн төслийг санаачлан боловсрууллаа.

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 40 дүгээр зүйлд заасны дагуу хянан үзэж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх тов тогтоож өгнө үү.

Хавсралт 422 хуудастай.

Хүндэтгэсэн,

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ
ХУРЛЫН ГИШҮҮН

М.ЭНХЦЭЦЭГ

У.ОТГОНБАЯР

20260114

Г УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН
У.ОТГОНБАЯР ТАНАА

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР**

Төрийн ордон, Жинжигэн Д. Сүхбаатарын талбай,
6 дугаар хороо, Сүхбаатар дүүрэг, Улаанбаатар хот, 14201
Утас: (976-51) 26 08 17, Факс: (976-51) 26 24 08,
Цахим шуудан: info@cabinet.gov.mn,
Цахим хуудас: www.cabinet.gov.mn

2026.05.28 № ХЭГ/1865
танай _____ -ны № _____ -т

Г Хуралдааны тэмдэглэл
хүргүүлэх тухай

Таны санаачлан боловсруулж, Монгол Улсын Засгийн газрын санал, дүгнэлт
авахаар ирүүлсэн Дулаан хангамжийн тухай хуулийн төслийг Засгийн газрын
хуралдаанаар хэлэлцсэн тэмдэглэлийг үүгээр хүргүүлж байна.

Хавсралт 4 хуудастай.

Монгол Улсын Засгийн газар
Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар
Монгол Улсын сайд, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын дарга
Баттөмөр Энхбаяр
2026.05.29 14:13

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛЭЭС

Монгол Улсын Засгийн газрын 2026 оны 05 дугаар сарын 20-ны өдрийн 20 дугаар хуралдааны тэмдэглэлд:

“13.ХЭЛЭЛЦСЭН нь: Улсын Их Хурлын гишүүн У.Отгонбаярын санаачлан боловсруулсан Дулаан хангамжийн тухай хуулийн төсөлд Засгийн газраас өгөх санал, дүгнэлт

ШИЙДВЭРЛЭСЭН нь: Улсын Их Хурлын гишүүн У.Отгонбаярын санаачлан боловсруулсан Дулаан хангамжийн тухай хуулийн төслийг хэлэлцээд дараах үндэслэлээр дэмжих боломжгүй саналыг хууль санаачлагчид уламжлахаар тогтов:

1.Хуулийн төслийн дараах бүлэг, зүйл, хэсэг, заалт нь Эрчим хүчний тухай хуулийн холбогдох зүйл, заалттай давхардсан, зөрчилдсөн агуулга, зохицуулалттай байх тул дахин нягтлах шаардлагатай байна:

1.1.хуулийн төслийн 12 дугаар зүйлийн 12.2 дахь хэсэгт “Төвлөрсөн дулаан хангамжийн системийн үйл ажиллагааг Эрчим хүчний тухай хуулийн 12.1.2, 12.1.4, 12.1.7, 12.1.8, 12.1.9, 12.1.11, 12.1.12, 12.1.13-т заасан тусгай зөвшөөрлийн үндсэн дээр эрхлэн явуулна” гэж тусгасан нь Эрчим хүчний тухай хуулийн Гуравдугаар бүлэгт заасан эрчим хүч үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх, зохицуулалттай болон зохицуулалтгүй хангах үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн эрх, үүрэгтэй холбоотой зохицуулалттай агуулгын хувьд давхардсан;

1.2.хуулийн төслийн Зургадугаар бүлэгт тоолуур, тоолуурын системтэй холбоотой харилцааг зохицуулахаар тусгасан нь Эрчим хүчний тухай хуулийн 30 дугаар зүйлд заасан хэрэглэгчийн эрх, үүрэг, 31 дүгээр зүйлд заасан эрчим хүчний төлбөр тооцоо, торгууль ногдуулахтай холбоотой зохицуулалттай агуулгын хувьд давхардсан;

1.3.хуулийн төслийн Тавдугаар бүлэгт тусгасан дулааны сүлжээний холболтын зохицуулалт нь Эрчим хүчний тухай хуулийн 9.1.13, 14.2.2, 16.3.2 дахь заалт болон тэдгээрт заасан холболтын журмаар зохицуулж байгаа харилцаатай давхардсан;

1.4.хуулийн төслийн 14 дүгээр зүйлд тусгасан дулааны эрчим хүч худалдах, худалдан авах гэрээний зохицуулалт, Наймдугаар бүлэгт тусгасан хэрэглэгчийн гэрээний талаарх зохицуулалт нь Эрчим хүчний тухай хуулийн 3.1.34 дэх заалт, 28 дугаар зүйлтэй агуулгын хувьд давхардсан;

1.5.хуулийн төслийн 13 дугаар зүйлийн 13.2.1 дэх заалтад дамжуулагч нь диспетчерийн зохицуулалт хийхээр, 14 дүгээр зүйлийн 14.2 дахь хэсэгт дулаан үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх, хангах үйл ажиллагааг нэг байгууллага хариуцаж болохоор тусгасан нь Эрчим хүчний тухай хуулийн 15 дугаар зүйлд заасан диспетчерийн талаар зохицуулсан зохицуулалттай зөрчилдсөн;

1.6.хуулийн төслийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.40 дэх заалтад “түлш” гэх нэр томъёог Эрчим хүчний тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.3 дахь заалтад заасны

дагуу ойлгохоор тусгасан боловч хуулийн төслийг дагалдуулан боловсруулсан Эрчим хүчний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлд мөн хуулийн 3.1.3 дахь заалтыг хүчингүй болгохоор тусгасан нь хууль хоорондын зохицуулалтын уялдааг алдагдуулж, зөрчил үүсгэхээр байна.

2.Хуулийн төслийн Есдүгээр бүлэгт дулаан хангамжийн салбарт төсвөөс санхүүжилт, хөрөнгө оруулалт, татварын хөнгөлөлт, татаас олгох зэрэг төрөөс үзүүлэх дэмжлэгийн талаарх зохицуулалтыг өргөн хүрээтэй тусгасан нь уг салбарыг төрөөс хэт хамааралтай болгох эрсдэлтэй байна.

Дээрх төрлийн зохицуулалт нь төсвийн ачааллыг нэмэгдүүлэх сөрөг үр дагавартай тул хувийн хэвшлийн оролцоог дэмжих, хөрөнгө оруулалтын эрх зүйн орчныг тодорхой болгох, төрөөс үзүүлэх дэмжлэгийн хэлбэр, хамрах хүрээг оновчтой тогтоох нь зүйтэй байна.

3.Хуулийн төслийн 46 дугаар зүйлд дулаан хангамжийн төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлэгчид татварын дэмжлэг үзүүлэх, хуулийн төслийг дагалдуулан боловсруулсан Сэргээгдэх эрчим хүчний тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төсөлд “тоног төхөөрөмж худалдан авахад татварын дэмжлэг үзүүлэх” талаар тус тус тусгажээ.

Татварын ерөнхий хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.3 дахь хэсэгт “Тодорхой төрлийн татварын харилцааг энэ хууль болон тухайн төрлийн татварын хуулиар зохицуулна” гэж, мөн хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.2 дахь хэсэгт “Татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлт эдлүүлэх асуудлыг тухайн төрлийн татварын хуулиар нарийвчлан зохицуулах бөгөөд хөнгөлөлт, чөлөөлөлт эдлүүлэх үйл ажиллагааны журмыг санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална” гэж тус тус заасан тул Дулаан хангамжийн тухай хуулийн төсөлд татварын дэмжлэг шинээр тогтоох боломжгүй байна.

Эрчим хүчний салбарт үзүүлэх татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлтийн харилцааг Татварын ерөнхий хууль, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хууль, Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хууль зэрэг хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хуулиар зохицуулж байна.

Тухайлбал, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 22 дугаар зүйлд зааснаар дулаан, цахилгаан үйлдвэрлэх төслийн үндсэн үйл ажиллагааны орлогод ногдох албан татварыг 90 хүртэлх хувиар хөнгөлөх, чөлөөт бүсийн эрчим хүч, дулаан, шугам сүлжээний дэд бүтцэд 500.0 мянган ам.доллароос дээш хэмжээний хөрөнгө оруулалт хийсэн аж ахуйн нэгжийн чөлөөт бүсээс олсон орлогод, оруулсан хөрөнгө оруулалтын 50 хувьтай тэнцэх хэмжээний орлогод ногдох албан татварын хөнгөлөлт үзүүлэх, Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуулийн 40 дүгээр зүйлд зааснаар цахилгаан эрчим хүчний 5 мегаваттаас дээш, эсхүл дулааны эрчим хүчний 1.5 мегаваттаас дээш хүчин чадалтай эх үүсвэр барих, суурилагдсан хүчин чадлыг өргөтгөсөн бол нэмэгдсэн өртгийн албан татварын төлөх хугацааг 4 жил хүртэл хугацаагаар сунгах, эсхүл 4 жилийн хугацаанд хэсэгчлэн төлүүлэх шийдвэрийг Засгийн газар гаргаж болох зохицуулалттай.

Иймд хуулийн төсөлд тусгасан татварын дэмжлэгтэй холбоотой зохицуулалтыг дээрх хуулиудад нийцүүлэн дахин нягтлах нь зүйтэй байна.

4.Хуулийн төслийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.6 дахь заалтад тусгасан “дулаан дамжуулах сүлжээ” гэсэн нэр томъёог Эрчим хүчний тухай хуулийн 3.1.13 дахь заалтад тайлбарласан байх тул Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 32.1-д “Хуулийн давхардал, зөрчил гарахаас сэргийлэх, ойлгож хэрэглэхэд хялбар болгох зорилгоор өөр хуульд байгаа, эсхүл тухайн хуульд нэгэнт туссан асуудлыг дахин дурдах бол эшлэл хэрэглэнэ.” гэж заасны дагуу уг заалтыг хуулийн төсөлд эшлэх байдлаар тусгах нь зүйтэй.

5.Хуулийн төслийн 9 дүгээр зүйлд засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж дэх төрийн удирдлага зорилтот бүлгийн иргэдэд дулааныг хэмнэх болон эрчим хүчний үр ашгийг дээшлүүлэхтэй холбоотой зардлыг нөхөх, нийгмийн тусламж үзүүлэх журам боловсруулах чиг үүргийг хэрэгжүүлэхээр, 10 дугаар зүйлд нутгийн өөрөө удирдах байгууллага нь зорилтот бүлгийн иргэдэд эрчим хүч хэмнэх болон эрчим хүчний үр ашгийг дээшлүүлэх зардал, дулааны үйлчилгээний төлбөрийг нөхөн олгох, нийгмийн тусламж үзүүлэх журам батлах чиг үүрэгтэй байхаар тус тус зөрүүтэй байдлаар тусгажээ.

Энэ нь Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 27¹ дүгээр зүйлд заасан хуулийн төсөлд захиргааны хэм хэмжээний акт батлах эрх олгосон зохицуулалт тусгахад хуулийн тодорхой зүйл, хэсэг, заалтыг хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн байх, тухайн хуулийн зорилго, зорилт, үйлчлэх хүрээнд нийцсэн байх шаардлага, мөн хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан хуулийн төслийн зүйл, хэсэг, заалт нь хоорондоо зөрчилгүй байх шаардлагыг тус тус хангахгүй байна.

6.Хуулийн төслийн 13 дугаар зүйлийн 13.3.4 дэх заалтын дугаарлалт давхардсан байх бөгөөд уг заалтад гэрээнд заасан хугацаанд хэрэглэсэн дулааны төлбөрөө төлөөгүй хэрэглэгчийн дулааны хэрэглээг түдгэлзүүлэхээр тусгажээ.

Гэвч “дулааны хэрэглээг түдгэлзүүлэх” зохицуулалтын агуулга, хамрах хүрээ, хэрэгжүүлэх арга хэлбэр тодорхойгүй, эрх зүйн үр дагавар тодорхойгүй байгааг анхаарч, уг зохицуулалтыг тодорхой болгох шаардлагатай.

7.Хуулийн төслийн 23 дугаар зүйлийн 23.1 дэх хэсэгт “дулаан дамжуулах, түгээх байгууллага нь дулаан хангамжийн найдвартай байдалд эрсдэл учруулахгүй бол техникийн хүчин чадалдаа тулгуурлан хүсэлт гаргасан этгээдийг сүлжээнд холбох үүрэгтэй” гэж, мөн зүйлийн 23.4 дэх хэсэгт “дулаан дамжуулах, түгээх байгууллага нь энэ хуулийн 23.1-д заасан хүсэлт хүлээн авснаас хойш арван дөрөв хоногийн дотор сүлжээнд холбох техникийн нөхцөл олгоно” гэж тус тус тусгасан нь барилга байгууламжийг барьж дууссаны дараа дулааны сүлжээнд холбох, техникийн нөхцөл олгох байдлаар ойлгогдохоор байна.

Иймд барилга байгууламж баригдахаас өмнө дулаан дамжуулах, түгээх байгууллагад хүсэлт гаргаж, техникийн нөхцөл болон холболтын боломжийг урьдчилан шийдвэрлүүлэх агуулгаар өөрчлөн найруулах нь зүйтэй.

8.Хуулийн төслийн 30 дугаар зүйлийн 30.2 дахь хэсэгт дулаан түгээх байгууллага нь дулааны зүй бус хэрэглээний төлбөрийг “3 дахин” нэмэгдүүлж шаардах эрхтэй байхаар тусгасан боловч уг зохицуулалтын үндэслэл, шаардлагыг хуулийн төслийн үзэл баримтлал, танилцуулга, холбогдох судалгаанд дурдаагүй байх бөгөөд энэ зохицуулалт нь иргэн, хуулийн этгээдэд санхүүгийн хэт ачаалал үүсгэх, эдийн засгийн дарамт учруулах сөрөг үр дагавар үүсгэхээр байна.

9.Хуулийн төслийн Арван нэгдүгээр бүлэгт хяналт, шалгалттай холбоотой харилцааг тусгайлан зохицуулахаар тусгасан нь Төрийн хяналт шалгалтын тухай хуулийн 5¹ дүгээр зүйлд заасан төлөвлөгөөт хяналт шалгалт, 5² дугаар зүйлд заасан төлөвлөгөөт бус хяналт шалгалт, 5³ дугаар зүйлд заасан урьдчилан сэргийлэх хяналт шалгалтаас агуулгын хувьд ялгаатай эсэх нь тодорхойгүй байна.

Иймд дээрх харилцааг тусгайлан бие даасан бүлгээр зохицуулах шаардлагатай эсэхийг дахин нягтлах нь зүйтэй.

Түүнчлэн, хуулийн төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хууль болон Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар баталсан “Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлал”-д нийцүүлэн дахин боловсруулж, хууль хоорондын уялдаа, нэр томъёоны нэгдмэл байдлыг ханган, давхардал, зөрчлийг арилгах нь зүйтэй.” гэжээ.

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

**БАТЛАВ.
УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН**

М.ЭНХЦЭЦЭГ

У.ОТГОНБАЯР

2026 оны 02 дугаар сарын 23-ны өдөр

ДУЛААН ХАНГАМЖИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

Нэг.Хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлага

1.1.Хууль зүйн үндэслэл, шаардлага:

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 16 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт Монгол Улсын иргэн эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах эрхтэй болохыг, 5 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт энэ эрхийг хангах зорилгоор төр нь эдийн засгийн бодлогоо тодорхойлж, хэрэгжүүлж байхыг, түүнчлэн 62 дугаар зүйлийн 1 дэх нутгийн өөрөө удирдах байгууллага нь өөрийн харьяа нутаг дэвсгийн эдийн засаг, нийгмийн амьдралын асуудлыг бие дааж шийдвэрлэдэг байхаар тус тус хуульчлан батюалгаажуулсан. Үндсэн хуульд заасан дээрх эрхийн баталгааг хангах асуудлаар Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл, Монгол Улсын урт, дунд хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичгүүдэд тодорхой бодлого, зорилтуудыг тодорхойлсон байдаг.

Үндсэн хуульд заасан хүний эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах эрхийн баталгааг хангах зорилгоор Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулиар аймаг, нийслэл нь дулаан хангамжийн асуудлыг хариуцан хэрэгжүүлдэг байхаар хуульчилсан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2010 оны 48 дугаар тогтоолоор батлагдсан Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалын 3.2.Төр нь эдийн засгийн бие даасан байдлаа хангаж хөгжих, байгальд ээлтэй, хүний аюулгүй, амгалан амьдрах боломжийг бүрдүүлсэн тогтвортой хөгжлийн загварыг бий болгох нь эдийн засгийн аюулгүй байдлыг хангах үндсэн нөхцөл мөн бөгөөд 3.2.1.Эдийн засгийн олон тулгуурт бүтэц бий болгох асуудлын хүрээнд 3.2.1.2.Хүн амын амьдралын үндсэн хэрэгцээ, эдийн засгийн бие даасан, хэвийн үйл ажиллагааг хангах, үндэсний орлогыг бүрдүүлэх, үндэсний аюулгүй байдлыг баталгаажуулахад стратегийн ач холбогдолтой эрдэс баялаг, хүнс, хөдөө аж ахуй, эрчим хүч, зам, тээвэр, мэдээлэл, харилцаа холбоо, санхүүгийн салбарыг олон улс, Европын Холбооны стандартад нийцүүлэн хөгжүүлнэ. 3.4.3.Амьдрах орчны аюулгүй байдлыг хангах зорилтын хүрээнд 3.4.3.2.Нийслэлийн хүн амын төвлөрлийг тархаан байршуулах зорилгоор дагуул хотуудыг төлөвлөж, нийслэл орчмын бүс нутгийг өндөр хурдны авто зам, эрчим хүч, инженерийн барилга байгууламжаар найдвартай хангаж холбоно. гэж заасан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор батлагдсан Алсын хараа 2050 Монгол Улсын урт хугацаанд хөгжлийн бодлогод: 2.5.4.Орон сууцны халаалт, эрчим хүчний эх үүсвэрийг сэргээгдэх эрчим хүчээр хангана. 4.2.34.Эрчим хүчний найдвартай, аюулгүй, тогтвортой байдлыг хангах дулааны цахилгаан станцуудын хүчин чадлыг өргөтгөж, шинэ цахилгаан станц барьж дотоодын хэрэгцээг бүрэн хангаж, цахилгаан эрчим хүч экспортолно. 4.2.38.Сэргээгдэх эрчим

хүчний эх үүсвэрийн орчин үеийн дэвшилтэт технологийг түшиглэн орон нутгийн дулаан хангамжид ашиглана. 4.2.39.Хот, сум, суурин газрын дулаан хангамжийн чанар, хүртээмжийг сайжруулах зорилгоор дулааны эх үүсвэр, дулааны шугам сүлжээний өргөтгөл шинэчлэл хийнэ. 4.2.41.Эрчим хүчний салбарт инновац, дэвшилтэт техник, ухаалаг технологийг нэвтрүүлж, санхүүгийн бие даасан, үр ашиг, хэмнэлтийн бодлогыг хэрэгжүүлнэ. 4.2.42.Эх үүсвэрийн чадлын баланстай уялдуулан нар, салхи, ус, биомасс, шингэн болон хийн түлш, газрын гүний дулаан, түлшний элемент, бусад шинэ эх үүсвэрийг ашиглана. 9.3.37.Нийслэлийн алслагдсан бүсүүдэд байгаль орчинд ээлтэй, дэвшилтэт технологи бүхий оргил ачааллын үед ажиллах хэсэгчилсэн, бие даасан дулааны эх үүсвэрүүдийг барьж байгуулан төвлөрсөн дулаан хангамжийн системд холбож, үр ашгийг дээшлүүлнэ. гэж заасан.

Улсын Их Хурлын 2021 оны 106 дугаар тогтоолоор батлагдсан Шинэ сэргэлтийн бодлогын баримт бичигт Зорилт 2.1.Эрчим хүчний эх үүсвэр, дамжуулах, түгээх шугам сүлжээг шинээр барьж байгуулан хүчин чадлыг өргөтгөн нэмэгдүүлж, эрчим хүчний үйлдвэрлэл, хангамжийн найдвартай байдлыг дээшлүүлнэ. Зорилт 2.2.Сэргээгдэх эрчим хүчийг зохистой харьцаагаар хөгжүүлэн усан болон хуримтлуурын станц барьж, эрчим хүчний нэгдсэн системийн найдвартай, тогтвортой байдлыг хангана. Зорилт 2.3.Эрчим хүчний салбарыг санхүү, эдийн засгийн бие даасан тогтолцоонд үе шаттайгаар шилжүүлнэ. гэж заасан.

Улсын Их Хурлын 2024 оны 21 дүгээр тогтоолоор баталсан Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт 1.1.2.Эрчим хүчээр хангагдсан хот, 1.2.1.Улсын зэрэглэлтэй болон дагуул хотуудын дэд бүтэц, 3.3.3.Эрчим хүчний салбарын өсөлт, либералчлал бодлогын хүрээнд 30 орчим дулааны эрчим хүчний станцыг хөгжүүлэх, хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх, санхүүжүүлэх, шинээр барьж байгуулах бодлогыг тусгасан байна.

Монгол Улсад дулаан хангамжтай холбоотой харилцааг Эрчим хүчний тухай хуулиар зохицуулж байгаа бөгөөд энэ хууль нь цахилгаан, дулаан, хийн асуудлыг хамарсан, төр захиргааны байгууллагуудын эрх хэмжээ, тусгай зөвшөөрөл, үнэ тариф, хэрэглэгч бүлгүүдээр салбарын харилцаанд мөрдөгдөх гол зарчмуудыг тодорхойлсон ерөнхий зохицуулалттай хууль юм.

Эрчим хүчний тухай хууль анх 2001 онд 6 бүлэг, 38 зүйл, 288 заалттай батлагдаж одоог хүртэл 24 жилийн хугацаанд мөрдөгдөхдөө нийт 15 удаагийн нэмэлт өөрчлөлтөөр 174 заалт буюу 53 хувьд нь нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан байна.

Энэхүү хуулийн хүрээнд дээрх хөгжлийн бодлогод туссан дулаан хангамжийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх, тархмал эх үүсвэр, хэсэгчилсэн болон бие даасан дулаан хангамжийн системийг барьж байгуулах асуудал нь хэрэгжихэд хүндрэлтэй байхаар байна. Иймээс ч Үндсэн хуулийн хэрэгжилтийг хангах, хөгжлийн бодлогын зорилтуудыг хэрэгжүүлэх зорилгоор Дулаан хангамжийн тухай хуулийн төслийг шинээр боловсруулах зайлшгүй шаардлагатай байна.

Энэ хүрээнд, эрчим хүч гэдэг өргөн хүрээтэй ойлголтыг цахилгаан эрчим хүч, дулааны эрчим хүч, сэргээгдэх эрчим хүч, эрчим хүчний хэмнэлт, хийн хангамж зэрэг асуудлуудаар нарийвчилсан зохицуулж, дулааны эрчим хүчээр хангах системийн төрлийг тодорхойлж, түүнд оролцогчдын эрх, үүргийг тодорхойлсон нарийвчилсан зохицуулалттай хуультай болох шаардлага байна.

1.2.Практик үндэслэл, шаардлага:

Улс орны эрчим хүчний салбарын цар хүрээ өсөн нэмэгдэж, техник, эдийн засаг, зах зээлийн харилцаанд шинэ ойлголт, дэвшлүүд гарч, салбарын хөгжилд зохицуулах шаардлагатай шинэ шинэ сорилтууд үүсэж байгаа нь хууль эрх зүйн орчныг цаг үед нь нийцүүлж шинэчлэх зүй ёсны шаардлагыг бий болгож байна. Тухайлбал, Эрчим хүчний тухай хуульд зохицуулагдаагүй оргил ачааллын эх үүсгүүр, хэсэгчилсэн болон бие даасан дулаан хангамжийн эх үүсгүүр барих, нийтийн болон хувийн сүлжээний асуудлыг тус тус хуульчлах шаардлагатай байна.

Монгол орны цаг уурын онцлог байдалтай хамааралтай дулааны эрчим хүчний хэрэглээ өндөр, хүн ам, аж үйлдвэр, үйлчилгээний дулаан хангамжийн аюулгүй, найдвартай байдал нь стратегийн чухал асуудал тул дулаан хангамжийн харилцааг нарийвчлан зохицуулсан хууль эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх нь зүйтэй байна.

Эрчим хүчний зохицуулах хорооноос нийтэлсэн 2024 оны статистик үзүүлэлтээр Монгол Улс дотооддоо 8754.7 сая.кВт.ц цахилгаан эрчим хүч, 13804.7 мян.Гкал дулааны эрчим хүч үйлдвэрлэсэн бөгөөд үйлдвэрлэсэн дулааныг цахилгаантай ижил нэгжээр илэрхийлбэл 16027.5 сая.кВт.ц-тай тэнцэх дулааны эрчим хүч үйлдвэрлэсэн байна. Өөрөөр хэлбэл дулааны цахилгаан станц, дулааны станцуудын үйлдвэрлэсэн эрчим хүчний 35 хувь нь цахилгаан, 65 хувь нь дулааны эрчим хүч байгаа нь манай улс дулааны хэрэглээгээ хангахад эрчим хүчний нөөцийг илүү ихээр зарцуулдаг болохыг харуулж байна.

Дулаан хангамж нь дээрх агуулгаар стратегийн чухал асуудал болохын дээр техникийн болон эдийн засгийн харилцаа, зах зээлийн загварын хувьд дараах онцлог шинжүүдтэй байгаа нь эрх зүйн хувьд ялгаатай зохицуулалтыг бий болгох шаардлага үүсгэж байна. Үүнд:

- Техникийн хувьд горимын өндөр параметруудтэй, техник, технологи, аюулгүй байдлын шаардлага, зохицуулалтын хувьд онцлогтой;
- Хүн амын зайлшгүй хангагдах суурь хэрэглээ учраас хэрэглэгчид хүргэх дулааны өртгийг боломжит бага байлгах;
- Дулаан хангамж тодорхой байршил, бүсээр хязгаарлагддаг учраас ихэвчлэн орон нутгийн засаг захиргаа дулаан хангамжийн асуудалд тэргүүлэх үүрэг, чиглэлтэй оролцдог;
- Нэг эх үүсгүүрээс тодорхой бүсийг хангадаг учраас өрсөлдөөн үүсэхгүй, үйлдвэрлэлээс хэрэглэгч хүртэл бүх шат дамжлага монопол үйл ажиллагаанд хамаардаг;
- Зүй ёсны монопол бизнесийн загвар ажиллах учраас төрөөс бодит өртөг зардлыг хянах, үнэ тариф тогтоох.

Дулаан хангамжийн тухай хуулийн төслийг боловсруулах хэрэгцээ, шаардлагыг тандан судлах явцад Монгол Улстай ижил төстэй дулаан хангамжийн системтэй улс орнуудын хууль эрх зүйн орчныг судлан үзлээ.

Тандан судалгааны хүрээнд Дани, Эстони, Казахстан, Унгар Улсын дулаан хангамжийн хуулийг судалсан бөгөөд энэ хүрээнд тус улс, орнууд нь дулаан хангамж хүн амын зайлшгүй хангагдах суурь хэрэглээ гэдэг зарчмыг тодорхойлж дулаан хангамж нь зүй ёсны монопол бизнест хамаардаг буюу төрийн зохицуулалттай, орон нутгийн засаг захиргааны эрх хэмжээ, оролцоог нэмэгдүүлсэн, хувийн хэвшлийн үйл ажиллагаа явуулах эрх зүйн орчин нээлттэй

хэдий ч хэрэглэгчийн дулааны үнийг боломжит бага түвшинд байлгах зорилтын хүрээнд энэ төрлийн бизнест бодит өртөг дээр зөвшөөрөгдөх ашгийн түвшинг тогтоож хязгаарладаг нийтлэг зохицуулалттай байгаа нь ажиглагдсан. Харин манай улсын хувьд энэ талын харилцааг төдийлөн нарийн тодорхойлоогүйгээс энэ салбарт хувийн хэвшлийн оролцооны хүрээ, орон нутгийн эрх хэмжээний хүрээ төдийлөн тодорхой харагдахгүй байна.

Иймээс ч Дулаан хангамжийн тухай хуулийн төслийг дээрх хэрэгцээ шаардлагад нийцүүлж шинээр боловсруулах нь зүйтэй байна.

Хоёр.Хуулийн зорилго, ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Дулаан хангамжийн тухай хуулийн зорилго нь дулаан хангамжийн системийг найдвартай, аюулгүй, үр ашигтай, байгаль орчинд ээлтэй байдлаар хөгжүүлэх замаар иргэний эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах эрхийн баталгааг хангахад оршино. Энэ хуулийн зорилт нь Монгол Улсын дулаан хангамжийн салбарыг зохицуулах эрх зүйн үндсийг тогтоож, дулааны эрчим хүчийг үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх, хангах, хэрэглэх зэрэг оролцогч талуудын эрх үүргийг тодорхойлох, дулаан хангамжийн системийн найдвартай, аюулгүй, үр ашигтай байдлыг хангах, түүнд тавих хяналтын тогтолцоог бүрдүүлэхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

Хуулийн төсөл нь дараах агуулга бүхий 12 бүлгээс бүрдэнэ:

- Нийтлэг үндэслэл;
- Дулаан хангамжийн талаар төрийн байгууллагын хүлээх нийтлэг үүрэг;
- Дулаан хангамжийн үйл ажиллагаа;
- Дулаан хангамжийн систем, ангилал;
- Дулааны сүлжээний холболт;
- Тоолуур, тоолуурын систем;
- Үнэ, тариф;
- Хэрэглэгчийн гэрээ;
- Дулаан хангамжийн салбарт үзүүлэх дэмжлэг;
- Техник, технологийн норм, стандарт, аюулгүй байдлын шаардлага;
- Хяналт шалгалт;
- Бусад.

Гурав.Хууль батлагдсаны дараа үүсэж болох эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн үр дагавар, тэдгээрийг шийдвэрлэх талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний санал

Дулаан хангамжийн тухай хуулийн төсөл батлагдсанаар Монгол Улсын Үндсэн хуульд заасан хүний эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах эрхийн баталгааг хангах тогтолцоог бүрдүүлэхэд чухал нөлөө үзүүлнэ. Энэ хүрээнд дулаан хангамжийн асуудлаар төрөөс баримтлах бодлогын суурь зарчмыг тодорхойлж, хэрэглэгчийг найдвартай, тасралтгүй, аюулгүй, үр ашигтай дулаанаар хангах тогтолцоо бүрдэнэ.

Түүнчлэн, нэгдмэл сүлжээнээс гадна тархмал эх үүсгүүрийг бий болгоход тодорхой бодлогын дэмжлэгийг үзүүлснээр иргэнийг хямд, найдвартай дулаанаар хангах нөхцөлийг бүрдүүлэх ба дулааны үнэ тарифыг тодорхойлох аргачлалыг олон

улсын жишигт нийцүүлэн тогтооно. Улмаар дулаанд холбогдох техникийн нөхцөл, сүлжээнд холбох шалгуурыг хялбаршуулж, хэсэгчилсэн болон бие даасан дулаан хангамжийн системд холбогдох нөхцөлийг уян хатан болгоно.

Дулаан хангамжийг бие даасан болон хэсэгчилсэн байдлаар шийдэх сонголт, боломжийг хуулийн хувьд нээлттэй болгож, үйл ажиллагаа явуулахад хүндрэл, бэрхшээл, төрийн оролцоо багатай байх, хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтыг дэмжих чиглэлд зохицуулалтууд орсон.

Дулааны эрчим хүчийг тоолуураар тооцох үндсэн зарчмыг хуульд тодорхойлж, дулааны эрчим хүчний нэгдсэн баланс гаргах тогтолцоог бүрдүүлснээр дулаан хангамжийн системийн үр ашгийг хэмжих, үнэлэх, сайжруулах боломж бүрдэхийн дээр хэрэглэгчийн хувьд хэрэглэсэн дулааны төлбөрөө тоолуураар тооцуулах боломж бүрдсэнээр төлбөрийн шударга зарчим үйлчилж, дулааны эрчим хүчийг үр ашигтай, хэмнэлттэй ашиглах бодит хөшүүрэг, механизм бүрдэнэ.

Хуульд дулаан хангамжийн системд оролцогч талуудын эрх ба үүргийг нарийвчлан тодорхойлсноор дулааны эрчим хүчний тасралтгүй, найдвартай, үр ашигтай, байгаль орчинд ээлтэй байдлаар хөгжүүлэхэд дулаан хангамжийн байгууллагууд болон хэрэглэгчийн оролцоо, хувь нэмэр, үүрэг хариуцлагын хүрээ, зааг ялгааг тодорхой болгосон.

Хуулийн төсөл батлагдсанаар дулаан хангамжийн салбарт төрөөс баримталж буй бодлогыг хэрэгжүүлэх суурь нөхцөл бүрдэж, төрөөс үзүүлэх дэмжлэгийн төрлийг тодорхой болгоно. Ингэснээр улс, орон нутгийн хэмжээнд дулаан хангамжийн бодлогыг үр дүнтэй тодорхойлон хэрэгжүүлж, үр дүнд нь иргэд найдвартай дулаан хангамжийг зохистой үнээр худалдан авч, дулааны салбарын тэнцвэртэй, тогтвортой байдлыг бэхжүүлснээр үндэсний аюулгүй байдлыг хангах чухал нөлөө үзүүлнэ.

Дөрөв.Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон бусад хуультай хэрхэн уялдах, хуулийг хэрэгжүүлэхэд шинээр боловсруулах, шинэчлэн найруулах, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болсонд тооцох тухай хууль тогтоомжийн талаарх санал

Дулаан хангамжийн тухай хуулийн төслийг Монгол Улсын Үндсэн хууль, олон улсын гэрээ, хэлэлцээрт нийцүүлэн боловсруулах бөгөөд хуулийн төсөлтэй хамт Эрчим хүчний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Эрчим хүчний хэмнэлтийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Сэргээгдэх эрчим хүчний тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Төрийн албаны тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслийг тус тус боловсруулна.

ДУЛААН ХАНГАМЖИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Нэг.Хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлага

Хүчин төгөлдөр үйлчилж буй хуульд өөрчлөлт оруулах, шинэчлэн найруулах, хуулийн төсөл боловсруулахдаа Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 51 дүгээр зүйлд заасны дагуу хуулийн хэрэгжилтэд үр дагаврын үнэлгээ хийх зохицуулалтын дагуу Эрчим хүчний тухай хуулийн хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээг хийсэн.

Үр дагаврын үнэлгээний тайланд үндэслэн цахилгаан, дулаан, хийн хангамжийн асуудлыг ерөнхий байдлаар зохицуулж байгаа одоогийн хуулийг шинэчлэх, салбарын үйл ажиллагааг иж бүрэн зохицуулсан, процессын зохицуулалттай хууль болгон өөрчлөх шаардлагатай гэж дүгнэсэн.

Монгол орны цаг уурын онцлог байдалтай хамааралтай дулааны эрчим хүчний хэрэглээ өндөр, хүн ам, аж үйлдвэр, үйлчилгээний дулаан хангамжийн аюулгүй, найдвартай байдал нь стратегийн чухал асуудал тул дулаан хангамжийн харилцааг нарийвчлан зохицуулсан бие даасан хууль гаргах нь зүйтэй гэж үзсэн.

Эрчим хүчний зохицуулах хорооноос нийтэлсэн 2024 оны статистик үзүүлэлтээр Монгол Улс дотооддоо 8754.7 сая.кВт.ц цахилгаан эрчим хүч, 13804.7 мян.Гкал дулааны эрчим хүч үйлдвэрлэсэн бөгөөд үйлдвэрлэсэн дулааныг цахилгаантай ижил нэгжээр илэрхийлбэл 16027.5 сая.кВт.ц-тай тэнцэх дулааны эрчим хүч үйлдвэрлэсэн байна. Өөрөөр хэлбэл дулааны цахилгаан станц, дулааны станцуудын үйлдвэрлэсэн эрчим хүчний 35 хувь нь цахилгаан, 65 хувь нь дулааны эрчим хүч байгаа нь манай улс дулааны хэрэглээгээ хангахад эрчим хүчний нөөцийг илүү ихээр зарцуулдаг болохыг харуулж байна.

Монгол Улсад дулаан хангамжтай холбоотой харилцааг Эрчим хүчний тухай хуулиар зохицуулж байгаа бөгөөд энэ хууль нь цахилгаан, дулаан, хийн асуудлыг хамарсан, төр захиргааны байгууллагуудын эрх хэмжээ, тусгай зөвшөөрөл, үнэ тариф, хэрэглэгч бүлгүүдээр салбарын харилцаанд мөрдөгдөх гол зарчмуудыг тодорхойлсон ерөнхий зохицуулалттай хууль юм.

Эрчим хүчний тухай хууль анх 2001 онд 6 бүлэг, 38 зүйл, 288 заалттай батлагдаж одоог хүртэл 24 жилийн хугацаанд мөрдөгдөхдөө нийт 15 удаагийн нэмэлт өөрчлөлтөөр 174 заалт буюу 53 хувьд нь нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан байна.

Хуулийн зохицуулалт нь салбарын үйл ажиллагааг бүрэн хамарч чадахгүй байгаагаас салбарын олон харилцааг 400 орчим дүрэм, журмаар зохицуулж байгаа бөгөөд эрх бүхий байгууллагууд дүрэм, журам гаргахдаа хуулиар тогтоосон хэм хэмжээ, зарчим, хүний эрхийг зөрчсөн зохицуулалт хийх, харилцан уялдаагүй, нэгдмэл бус байх, оролцогч талуудад ойлгомжгүй, ил тод биш байдаг зэрэг шүүмжлэлүүдийг нийгэмд бий болгож байна.

Салбарын гол үйл ажиллагаа эрх бүхий байгууллагаас тогтоосон дүрэм, журмаар зохицуулагддаг, байнга өөрчлөгдөх боломжтой, тогтвортой бус, хуулийн түвшний зохицуулалт болж чаддаггүй зэрэг нь гадаад орчинд салбарын эрх зүйн байдлыг ойлгох, үнэлэх, хөрөнгө оруулалтын шийдвэр гаргахад тодорхойгүй байдлыг үүсгэж байна.

Дулаан хангамжийн цар хүрээ өсөн нэмэгдэж, техник, эдийн засаг, зах зээлийн харилцаанд шинэ ойлголт, дэвшлүүд гарч, салбарын хөгжилд зохицуулах шаардлагатай шинэ шинэ сорилтууд үүсэж байгаа нь хууль эрх зүйн орчныг цаг үед нь нийцүүлж шинэчлэх зүй ёсны шаардлагыг бий болгож байна.

Монгол Улсын Их Хурлын 2010 оны 48 дугаар тогтоолоор батлагдсан Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор батлагдсан Алсын хараа 2050 Монгол Улсын урт хугацаанд хөгжлийн бодлого, Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны 106 дугаар тогтоолоор батлагдсан Шинэ сэргэлтийн бодлогын баримт бичиг, Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны 21 дүгээр тогтоолоор баталсан Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр гэсэн харилцан уялдаатай эрх зүйн баримт бичгүүдэд улс орны эрчим хүчний аюулгүй найдвартай, бие даасан байдлыг хангах, шинэ эх үүсгүүрүүд барьж байгуулж хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх, сэргээгдэх болон тархмал, бие даасан эх үүсгүүрүүдийг дэмжих, орон нутагт дулаан хангамжийн хүртээмжийг сайжруулах, салбарын санхүү эдийн засгийн бие даасан байдлыг хангах, хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх, төр хувийн хэвшлийн түншлэлийг дэмжих чиглэлд томоохон зорилт хөтөлбөрүүд тусгагдсан.

Улсын хөгжлийн бодлогын түвшинд тодорхойлогдсон зорилт, хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэхэд хууль эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх нь чухал бөгөөд салбарын хөгжилтэй уялдаатай шинээр үүсэж буй харилцаануудыг хуулиар зохицуулах, салбарын оролцогч талуудын чиг үүрэг, үйл ажиллагааны уялдаа холбоо, зааг ялгааг тодорхой болгох, төрийн хүнд суртал, шат дамжлагыг багасгаж, хялбаршуулах, хариуцлагын тогтолцоог сайжруулах чиглэлд эрх зүйн шинэчлэлт хийх шаардлага байна.

Одоогийн эрчим хүчний тухай хуульд эрчим хүчний салбарын бодлого төлөвлөлт, шинэ төрлийн эх үүсгүүрүүд, сэргээгдэх эрчим хүч, эрчим хүчний үр ашгийн талаар шинэ ойлголт шийдлүүд, хөрөнгө оруулалтын орчин, механизмууд, салбарын мэдээллийн нэгдсэн сан, тогтолцоо бүрдүүлэхтэй холбоотой харилцаа хуулийн зохицуулалтгүй байна. Мөн оргил ачааллын эх үүсгүүр, хэсэгчилсэн болон бие даасан дулаан хангамжийн систем барьж байгуулах, хэрэглэгчийг сүлжээнд шинээр холбох, нийтийн болон хувийн сүлжээтэй холбогдох харилцааг хуульчлах шаардлагатай.

Дулаан хангамж нь стратегийн чухал асуудал болохын дээр техникийн болон эдийн засгийн харилцаа, зах зээлийн загварын хувьд цахилгаанаас ялгаатай дараах онцлог шинжүүдтэй байгаа нь эрх зүйн хувьд тусдаа зохицуулалттай байх шаардлага үүсгэж байна. Үүнд:

- Техникийн хувьд горимын өндөр параметруудтэй, техник, технологи, аюулгүй байдлын шаардлага, зохицуулалтын хувьд онцлогтой;
- Хүн амын зайлшгүй хангагдах суурь хэрэглээ учраас хэрэглэгчид хүргэх дулааны өртгийг боломжит бага байлгах;
- Дулаан хангамж тодорхой байршил, бүсээр хязгаарлагддаг учраас ихэвчлэн орон нутгийн засаг захиргаа дулаан хангамжийн асуудалд тэргүүлэх үүрэг, чиглэлтэй оролцдог;
- Нэг эх үүсгүүрээс тодорхой бүсийг хангадаг учраас өрсөлдөөн үүсэхгүй, үйлдвэрлэлээс хэрэглэгч хүртэл бүх шат дамжлага монопол үйл ажиллагаанд хамаардаг;
- Зүй ёсны монопол бизнесийн загвар ажиллах учраас төрөөс бодит өртөг зардлыг хянах, үнэ тариф тогтоох.

Дулаан хангамжийн тухай хуулийн төслийг боловсруулах хэрэгцээ, шаардлагыг тандан судлах явцад Монгол Улстай ижил төстэй дулаан хангамжийн системтэй улс орнуудын хууль эрх зүйн орчныг судлан үзлээ.

Тандан судалгааны хүрээнд Дани, Эстони, Казахстан, Унгар Улсын дулаан хангамжийн хуулийг судалсан бөгөөд энэ хүрээнд тус улс, орнууд нь дулаан хангамж хүн амын зайлшгүй хангагдах суурь хэрэглээ гэдэг зарчмыг тодорхойлж дулаан хангамж нь зүй ёсны монопол бизнест хамаардаг буюу төрийн зохицуулалттай, орон нутгийн засаг захиргааны эрх хэмжээ, оролцоог нэмэгдүүлсэн, хувийн хэвшлийн үйл ажиллагаа явуулах эрх зүйн орчин нээлттэй хэдий ч хэрэглэгчийн дулааны үнийг боломжит бага түвшинд байлгах зорилтын хүрээнд энэ төрлийн бизнест бодит өртөг дээр зөвшөөрөгдөх ашгийн түвшинг тогтоож хязгаарладаг нийтлэг зохицуулалттай байгаа нь ажиглагдсан.

Харин манай улсын хувьд энэ талын харилцааг төдийлөн нарийн тодорхойлоогүйгээс энэ салбарт хувийн хэвшлийн оролцооны хүрээ, орон нутгийн эрх хэмжээний хүрээ төдийлөн тодорхой харагдахгүй байна.

Дээр дурдсан үндэслэл, шаардлагад үндэслэн боловсруулсан хуулийн үзэл баримтлалын хүрээнд Дулаан хангамжийн анхдагч тухай хуулийн төслийг боловсруулж, салбарын оролцогч талуудын хүрээнд хэд хэдэн шатны хэлэлцүүлгүүд зохион байгуулсан.

Хуулийн төслийн талаар Улсын Их Хурлын Тамгын газар, Эрчим хүчний яам, Эрчим хүчний зохицуулах хороо, Монголын үндэсний худалдаа аж үйлдвэрийн танхим болон Улаанбаатар Дулааны Сүлжээ ТӨХК-тай хамтран 14 удаагийн хэлэлцүүлэг зохион байгуулж, давхардсан тоогоор 1000 гаруй салбарын инженер, техникийн ажилтнууд, иргэд хамрагдсан. Салбарын оролцогч талуудаас олон талын байр суурь илэрхийлсэн 218 санал ирснээс хуулийн үзэл баримтлалтай нийцсэн, оролцогчид нийтлэг санал нэгдсэн гол гол саналуудыг хуулийн төсөлд тусгасан.

Хоёр.Хуулийн зорилго, ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа

Дулаан хангамжийн тухай хуулийн зорилго нь дулаан хангамжийн системийг найдвартай, аюулгүй, үр ашигтай, байгаль орчинд ээлтэй байдлаар хөгжүүлэх замаар иргэний эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах эрхийн баталгааг хангахад оршино. Энэ хуулийн зорилт нь Монгол Улсын дулаан хангамжийн салбарыг зохицуулах эрх зүйн үндсийг тогтоож, дулааны эрчим хүчийг үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх, хангах, хэрэглэх зэрэг оролцогч талуудын эрх үүргийг тодорхойлох, дулаан хангамжийн системийн найдвартай, аюулгүй, үр ашигтай байдлыг хангах, түүнд тавих хяналтын тогтолцоог бүрдүүлэхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

Хуулийн төсөл нь дараах агуулга бүхий 12 бүлгээс бүрдэнэ:

- Нийтлэг үндэслэл;
- Дулаан хангамжийн талаар төрийн байгууллагын хүлээх нийтлэг үүрэг;
- Дулаан хангамжийн үйл ажиллагаа;
- Дулаан хангамжийн систем, ангилал;
- Дулааны сүлжээний холболт;
- Тоолуур, тоолуурын систем;
- Үнэ, тариф;
- Хэрэглэгчийн гэрээ;
- Дулаан хангамжийн салбарт үзүүлэх дэмжлэг;
- Техник, технологийн норм, стандарт, аюулгүй байдлын шаардлага;
- Хяналт шалгалт;
- Бусад.

Гурав.Хууль батлагдсаны дараа эрчим хүчний салбар болон эдийн засаг, нийгмийн салбарт үзүүлэх үр нөлөө, хууль зүйн үр дагавар

Дулаан хангамжийн тухай хуулийн төсөл батлагдсанаар Монгол Улсын Үндсэн хуульд заасан хүний эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах эрхийн баталгааг хангах тогтолцоог бүрдүүлэхэд чухал нөлөө үзүүлнэ. Энэ хүрээнд дулаан хангамжийн асуудлаар төрөөс баримтлах бодлогын суурь зарчмыг тодорхойлж, хэрэглэгчийг найдвартай, тасралтгүй, аюулгүй, үр ашигтай дулаанаар хангах тогтолцоо бүрдэнэ.

Түүнчлэн, нэгдмэл сүлжээнээс гадна тархмал эх үүсгүүрийг бий болгоход тодорхой бодлогын дэмжлэгийг үзүүлснээр иргэнийг хямд, найдвартай дулаанаар хангах нөхцөлийг бүрдүүлэх ба дулааны үнэ тарифыг тодорхойлох аргачлалыг олон улсын жишигт нийцүүлэн тогтооно. Улмаар дулаанд холбогдох техникийн нөхцөл, сүлжээнд холбох шалгуурыг хялбаршуулж, хэсэгчилсэн болон бие даасан дулаан хангамжийн системд холбогдох нөхцөлийг уян хатан болгоно.

Дулаан хангамжийг бие даасан болон хэсэгчилсэн байдлаар шийдэх сонголт, боломжийг хуулийн хувьд нээлттэй болгож, үйл ажиллагаа явуулахад хүндрэл, бэрхшээл, төрийн оролцоо багатай байх, хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтыг дэмжих чиглэлд зохицуулалтууд орсон.

Дулааны эрчим хүчийг тоолуураар тооцох үндсэн зарчмыг хуульд тодорхойлж, дулааны эрчим хүчний нэгдсэн баланс гаргах тогтолцоог бүрдүүлснээр дулаан хангамжийн системийн үр ашгийг хэмжих, үнэлэх, сайжруулах боломж бүрдэхийн дээр хэрэглэгчийн хувьд хэрэглэсэн дулааны төлбөрөө тоолуураар тооцуулах боломж бүрдсэнээр төлбөрийн шударга зарчим үйлчилж, дулааны эрчим хүчийг үр ашигтай, хэмнэлттэй ашиглах бодит хөшүүрэг, механизм бүрдэнэ.

Хуульд дулаан хангамжийн системд оролцогч талуудын эрх ба үүргийг нарийвчлан тодорхойлсноор дулааны эрчим хүчний тасралтгүй, найдвартай, үр ашигтай, байгаль орчинд ээлтэй байдлаар хөгжүүлэхэд дулаан хангамжийн байгууллагууд болон хэрэглэгчийн оролцоо, хувь нэмэр, үүрэг хариуцлагын хүрээ, зааг ялгаа, салбарт хяналт шалгалт хийх зарчим, тогтолцоог тодорхой болгосон.

Хуулийн төсөл батлагдсанаар дулаан хангамжийн салбарт төрөөс баримталж буй бодлогыг хэрэгжүүлэх суурь нөхцөл бүрдэж, төрөөс үзүүлэх дэмжлэгийн төрлийг тодорхой болгоно. Ингэснээр улс, орон нутгийн хэмжээнд дулаан хангамжийн бодлогыг үр дүнтэй тодорхойлон хэрэгжүүлж, үр дүнд нь иргэд найдвартай дулаан хангамжийг зохистой үнээр худалдан авч, дулааны салбарын тэнцвэртэй, тогтвортой байдлыг бэхжүүлснээр үндэсний аюулгүй байдлыг хангах чухал нөлөө үзүүлнэ.

Дөрөв.Хуулийг хэрэгжүүлэхэд шинээр боловсруулах, шинэчлэн найруулах, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болсонд тооцох тухай хууль тогтоомжийн талаарх санал

Дулаан хангамжийн тухай хуулийн төсөлтэй хамт Эрчим хүчний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Эрчим хүчний хэмнэлтийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Сэргээгдэх эрчим хүчний тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Төрийн албаны тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслийг тус тус боловсруулна.

Холбогдох хуульд оруулах өөрчлөлтийн талаар хуулийн төслийн дэлгэрэнгүй танилцуулгад тусгасан.

ДУЛААН ХАНГАМЖИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАНИЛЦУУЛГА

Нэг. Дулаан хангамжийн тухай хуулийн төслийн агуулга, хамрах хүрээ

Дулаан хангамжийн тухай хуулийн төсөл нь нийт 12 бүлэг, 66 зүйлтэй ба дулаан хангамжийн салбарын төрийн бодлого, төрийн болон зохицуулалтын байгууллагуудын чиг үүрэг, дулаан хангамжийн систем, ангилал, дулаан хангамжийн байгууллагуудын чиг үүрэг, хариуцлага, дулааны сүлжээний холболт, дулааны тоолуур, тоолуурын систем, хэрэглэгчийн гэрээ, дулааны үнэ тарифын зохицуулалт, салбарын техник технологийн шаардлага, хяналт шалгалт зэрэг асуудлуудыг хамарсан, нарийвчилсан зохицуулалттай хуулийн төсөл болсон.

Хуулийн төсөл нь дараах агуулга бүхий 12 бүлгээс бүрдэнэ:

- Нийтлэг үндэслэл;
- Дулаан хангамжийн талаар төрийн байгууллагын хүлээх нийтлэг үүрэг;
- Дулаан хангамжийн үйл ажиллагаа;
- Дулаан хангамжийн систем, ангилал;
- Дулааны сүлжээний холболт;
- Тоолуур, тоолуурын систем;
- Үнэ, тариф;
- Хэрэглэгчийн гэрээ;
- Дулаан хангамжийн салбарт үзүүлэх дэмжлэг;
- Техник, технологийн норм, стандарт, аюулгүй байдлын шаардлага;
- Хяналт шалгалт;
- Бусад.

Хуулийн үзэл баримтлалын хувьд авч үзсэн асуудлууд одоогийн мөрдөж буй Эрчим хүчний тухай хууль ба шинэ хуулийн төсөлд хэрхэн туссан талаар харьцуулсан судалгааг дараах хүснэгтэд нэгтгэн харууллаа.

Одоогийн хуулийн зохицуулалт, тулгардаг асуудлууд	Шинэ хуулийн төсөлд тусгасан зохицуулалтууд
Салбарын зорилт Тодорхойлоогүй	Дулаан хангамжийн талаар төрийн бодлого тодорхойлоход баримтлах зарчмыг хуулийн төслийн 3 дугаар зүйлд нарийвчлан тодорхойлсон.
Бодлого, төлөвлөлт Эрчим хүчний талаарх төрийн бодлогыг УИХ тогтоох; Төрийн захиргааны төв байгууллага хүний нөөцийн бодлого боловсруулах;	Салбарын бодлого, төлөвлөлт түүнийг хэрэгжүүлэх, хянах механизмуудыг дараах ойлголт, тогтолцооны хүрээнд нарийвчлан тодорхойлсон. <ul style="list-style-type: none"> • Дулааны салбарын бодлого; • Дулаан хангамжийн хөгжлийн схем; • Дулаан хангамжийн бүс;
Орон нутгийн оролцоо Хууль, тогтоомж, эрх бүхий байгууллагаас гаргасан шийдвэр хэрэгжүүлэх; Хамгаалалтын зурвас баталгаажуулах;	Орон нутгийн дулаан хангамжийн асуудлыг нэгж дэх төрийн удирдлага хариуцна. <ul style="list-style-type: none"> • Дулаан хангамжийн хөгжлийн схем боловсруулах, ИТХ-аар батлуулах; • Хөгжлийн схемийг хэрэгжүүлэх, тайлагнах; • Нийслэл, орон нутгийн төсвөөс хөрөнгө оруулалт хийх, дэмжлэг үзүүлэх; • Нийгмийн тусламж, хөнгөлөлт үзүүлэх журам батлах, хэрэгжүүлэх; • Төсөл хөтөлбөр хэрэгжүүлэх;

<p>Аймаг нийслэлийн зохицуулах зөвлөл Зөвхөн 5МВт-аас доош хүчин чадалтай дулаан хангамжийн байгууллагад ТЗ олгох, түүний тариф батлах Маргаан шийдвэрлэх;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Тухайн орон нутагт хөгжлийн схемийн дагуу баригдсан, дулааны эрчим хүч дангаар үйлдвэрлэх барилга байгууламж, түгээх сүлжээнд тусгай зөвшөөрөл олгох; • Хөрөнгө оруулалтыг эргэн төлөх нөхцөлд үндэслэсэн бодит, үнэ тариф тогтоох; • Дулаан хангамжийн бүсээр тариф тогтоох;
<p>Дулаан хангамжийн системийг хөгжүүлэх чиглэл Зохицуулалт байхгүй</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Хүн ам төвлөрсөн, хэрэглээ өндөртэй хотуудад төвлөрсөн дулаан хангамжийн системийг тэргүүлэх чиглэл болгон хөгжүүлнэ. • Хэрэглэгч цөөн, ачаалал багатай, тархмал байршилтай, жижиг суурьшлын бүсүүдэд хэсэгчилсэн болон бие даасан дулаан хангамжийн системийг хөгжүүлэх чиглэл баримтална.
<p>Дулаан хангамжийн системийн ангилал</p> <ul style="list-style-type: none"> • Зохицуулалт байхгүй 	<ul style="list-style-type: none"> • Дулаан хангамжийн системийг төвлөрсөн, хэсэгчилсэн, бие даасан гэж ангилах, системийн оролцогч талуудын үүрэг хариуцлагыг тодорхойлсон; • Төвлөрсөн дулаан хангамжийн системийг улс, орон нутаг төлөвлөж, хөрөнгө оруулалтыг төслийн өрсөлдөөнт сонгон шалгаруулалтаар хэрэгжүүлэх; • Хэсэгчилсэн болон бие даасан дулаан хангамжийн системийг барьж байгуулахад тусгай зөвшөөрөл шаардахгүй, дулааны үнэ тарифыг зохицуулах байгууллага тогтоохгүй байх; • Хэсэгчилсэн болон бие даасан дулаан хангамжийн систем барьж байгуулахад хувийн хөрөнгө оруулалтыг дэмжих;
<p>Дулаан хангамжийн үйл ажиллагаа</p> <p>Тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд чиг үүргийг ерөнхий байдлаар тодорхойлсон.</p>	<p>Дулаан хангамжийн байгууллагуудын чиг үүрэг Дулааны эх үүсгүүр, онцлог зохицуулалтууд</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дулаан цахилгаан хосолсон эх үүсгүүр • Дулаан дангаар үйлдвэрлэх эх үүсгүүр • Бие даасан эх үүсгүүр • Дулааны оргил ачааллын эх үүсгүүр • Дулаан хуримтлуур <p>Дулаан дамжуулах сүлжээ төрийн өмчлөлд байна.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дулаан дамжуулах сүлжээний тодорхойлолт • Дамжуулах сүлжээнд холбогдох тэгш боломжоор хангах; • Дамжуулах сүлжээний диспетчерийн шуурхай удирдлагыг хэрэгжүүлэх; • Дамжуулах сүлжээний тасралтгүй, аюулгүй, найдвартай ажиллагааг хангах <p>Дулаан түгээх хангах үйл ажиллагаа эрхлэх этгээд нь:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Түгээх тусгай зөвшөөрлийг 30МВт түүнээс дээш тооцоот ачаалалтай улаан дамжуулах сүлж хуулийн этгээдэд олгох; • Нэгдмэл нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулах;

	<ul style="list-style-type: none"> • Нийтийн сүлжээ (2 ба түүнээс дээш хэрэглэгч холбогдсон бол) • Түгээх сүлжээнд холбогдох тэгш боломжоор хангах; • Түгээх сүлжээний тасралтгүй, аюулгүй, найдвартай ажиллагааг хангах
<p>Үнэ, тарифын зохицуулалт</p>	<p>Үнэ, тариф тогтоох зарчим</p> <ul style="list-style-type: none"> • Үнэ тарифыг бодит өртөг, зохистой ашгийн түвшинг ханган тогтоох; • Тариф тогтоох механизмууд(өртөгт суурилсан, урамшуулалт зохицуулалт, үнэ тарифын индексжүүлэлт, концессын үнэ, хэрэглэгчийн үнэ тариф) • Зохицуулалттай үйл ажиллагааны дансны нэгдсэн жагсаалт • Зохицуулалтын аудит хийх эрх хэмжээ • Хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн үнэ, тариф
<p>Сүлжээнд шинээр холбогдох Холболтын журмыг ЭХЗХ батална гэсэн ерөнхий заалттай</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сүлжээнд холбох зөвшөөрөл олгох үйл явц ил тод биш, хүнд суртал ихтэй; • Нөөц хүчин чадалтай хувийн сүлжээнд холбогдоход үндэслэлгүй төлбөр шаардах, үнийн дарамт; • Маш их хэмжээний хувийн сүлжээ үүссэн, ашиглалт үйлчилгээг чанар, стандартын дагуу явуулдаггүй; • Энэ нь нэгдсэн сүлжээний найдвартай ажиллагаанд эрсдэл учруулдаг; 	<p>Хэрэглэгчийг сүлжээнд шинээр холбох харилцаанд мөрдөх суурь зарчмуудыг хуульд нарийвчлан тодорхойлсон.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дамжуулах, түгээх байгууллага сүлжээнд холбогдох техникийн нөхцөлийг олгоно. • Техникийн нөхцөл олгох, ил тод байдлыг хангах; • Холболтын гэрээ байгуулах; <p>Холболтын төлбөр тооцох зарчим</p> <ul style="list-style-type: none"> • Байршил; • Сүлжээнээс хэрэглэх чадал; • Өөрийн хүчин чадалд ногдох хөрөнгө оруулалтыг хариуцах; <p>Хувийн сүлжээ нийтийн сүлжээ болох</p> <ul style="list-style-type: none"> • Бусад хэрэглэгчийг холбох нөхцөлд нийтийн сүлжээ болох; • Бусад холбогдсон хэрэглэгчдийн холболтын төлбөрийг анхны хөрөнгө оруулагчид эргэн төлөх (refund rule);
<p>Мэдээллийн нэгдсэн систем</p> <ul style="list-style-type: none"> • Одоогийн хуульд тухайлсан зохицуулалт байхгүй <p>Мэдээллийн нэгдсэн систем үүсгэх шаардлага:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Салбарын байгууллагуудын уялдаа холбоог сайжруулах, • Цахим харилцааг нэмэгдүүлэх, • Салбарын статистик үзүүлэлт мэдээллүүдийг ил тод болгох, • Судалгааны эргэлтэд оруулах 	<p>Зохицуулж байгаа харилцаанууд</p> <ul style="list-style-type: none"> • Мэдээллийн нэгдсэн сан бүрдүүлэх, зохион байгуулах; • Салбарын мэдээллийн санд бүртгэх мэдээллийн ангилал, төрөл; • Мэдээлэл цуглуулах хөтлөх; • Мэдээллийн үйлчилгээ үзүүлэх; • Ил тод ба нууц мэдээллийн тодорхойлолт, зохицуулалт • Мэдээллийн хэрэглээ, хүртээмж • Мэдээллийн аюулгүй байдал;

<p>Дулааны тоолуур, тоолуурын систем</p> <ul style="list-style-type: none"> Одоогийн хуульд тухайлсан зохицуулалт байхгүй <p>Тулгарч буй асуудал:</p> <ul style="list-style-type: none"> Дулааны хэрэглээний 60 гаруй хувийг тоолуураар бус, м2, м3-д харгалзах тарифаар тооцдог. Дулааны үр ашиггүй хэрэглээ; Хэрэглэгчийн сэтгэл ханамжгүй байдал; 	<p>“Тоолуур, тоолуурын систем” бие даасан бүлэг Дулааны эрчим хүчийг тоолуураар тооцно.</p> <ul style="list-style-type: none"> Дулааны тоолуур Зардал хуваарилах төхөөрөмж Хангагч байгууллага одоогийн тоолуургүй хэрэглэгчдийг үе шаттайгаар тоолууржуулах; Шинээр ашиглалтад орох барилгууд заавал тоолуур, тоолуурын мэдээлэл дамжуулах системтэй байх; Тоолуурын нэгдсэн систем бүрдүүлснээр сүлжээний төлөв байдал, хэрэглээний мэдээллийг бодит цагийн горимоор хүлээн авах; Хяналт, бодлого, төлөвлөлтийн арга хэрэгсэл болгон ашиглах;
<p>Дулаан хангамжийн салбарт үзүүлэх дэмжлэг</p> <ul style="list-style-type: none"> Одоогийн хуульд тухайлсан зохицуулалт байхгүй 	<p>Төрөөс дулаан хангамжийн бодлого, чиглэлийг хэрэгжүүлэхэд дараах дэмжлэгийг үзүүлнэ</p> <ul style="list-style-type: none"> Хөрөнгө оруулалтыг тарифаар нөхөх; төр хувийн хэвшлийн түншлэл; улс, орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалт; олон улсын буцалтгүй тусламж, хөнгөлөлттэй зээл хувийн хөрөнгө оруулалт; <p>Төсөл сонгон шалгаруулах шалгуур үзүүлэлт</p> <ul style="list-style-type: none"> Дулаан хангамжийн найдвартай байдал; дулаан хангамжийн аюулгүй байдал; Засварлах, солихгүйгээр ашиглах боломжит хугацаа; Агаарт ялгаруулах хорт бодисын түвшин; Эрчим хүчний үр ашиг, хэмнэлтийн үзүүлэлт, дулаан алдагдлын түвшин;
<p>Техник технологийн норм, стандарт, аюулгүй байдлын шаардлага</p> <ul style="list-style-type: none"> Одоогийн хуульд тухайлсан зохицуулалт байхгүй Дүрэм журмаар зохицуулдаг 	<p>Дараах асуудлуудын хүрээнд заавал хангах шаардлагуудыг хуулиар тогтоосон</p> <ul style="list-style-type: none"> Аюулгүй байдлын шаардлага Хамгаалалтын зурвас Түлш, түлшний нийлүүлэлтэд тавигдах шаардлага Дулаан зөөгчийн чанарт тавигдах шаардлага; Зураг төсөл, ашиглалтын аюулгүй байдлын шаардлага; Халаалтын улирлын бэлэн байдлыг хангах; Тоноглолыг засварлах, ашиглалтаас гаргах; Технологийн зөрчлийн үед дулаан хангамжийг хязгаарлах, таслах;
<p>Салбарын хяналт, шалгалт</p> <ul style="list-style-type: none"> Одоогийн хуульд тухайлсан зохицуулалт байхгүй Төрийн хяналт, шалгалтын тухай хуульд бүх салбарт мэргэжлийн хяналт, шалгалт хийх нийтлэг харилцааг зохицуулсан байдаг. 	<p>Салбарын үйл ажиллагааны онцлогтой уялдуулж хяналт, шалгалт хийх харилцааг нарийвчилж зохицуулсан.</p> <ul style="list-style-type: none"> Урьдчилан сэргийлэх хяналт шалгалт; Төлөвлөгөөт хяналт шалгалт; Төлөвлөгөөт бус хяналт шалгалт; Дулаан хангамжийн байгууллагын дотоод хяналт шалгалт;

Хуулийн бие даасан бүлгүүдэд өмнөх хүснэгтэд дурдсан үзэл баримтлалын асуудлууд ямар гол гол заалтуудаар, хэрхэн зохицуулагдсаныг дараах хүснэгтэд харууллаа.

Бүлгийн нэр, зохицуулж буй харилцаа	Гол онцлог заалтууд
Нэгдүгээр бүлэг: Нийтлэг үндэслэл	
1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилго зорилт	1.1.Энэ хуулийн зорилго нь дулаан хангамжийн системийг найдвартай, аюулгүй, үр ашигтай, байгаль орчинд ээлтэй байдлаар хөгжүүлэх замаар иргэний эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах эрхийн баталгааг хангахад оршино.
3 дугаар зүйл. Дулаан хангамжийн талаар баримтлах зарчим	3.1.1. тасралтгүй, найдвартай байх; 3.1.2. аюулгүй байх; 3.1.3. үр ашигтай байх; 3.1.4. байгаль орчинд ээлтэй байх; 3.1.5. шинжлэх ухаан, технологийн дэвшилтэт ололтыг ашигласан байх; 3.1.6. судалгаа, шинжилгээнд үндэслэсэн байх; 3.1.7. салбарын тэргүүлэх чиглэлийг тодорхойлж, хөгжүүлэх; 3.1.8. салбарын бие даасан, тогтвортой байдлыг хангах; 3.1.9. олон нийтэд хэлэлцүүлж, мэргэжлийн холбоодын саналыг авсан байх; 3.1.10. дулааны бодит өртөг хамгийн бага байх; 3.1.11. эрэлт, хэрэгцээнд үндэслэсэн байх.
4 дүгээр зүйл. Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолт Хуульд 45 нэр томъёоны тодорхойлолтыг оруулсан ба дараах шинэ ойлголт, нэр томъёонуудыг тусгасан.	Хуулийн төсөлд дараах шинэ тодорхойлолтуудыг тусгаж, холбогдох зохицуулалтыг хийсэн. 4.1.28. “дулааны хуримтлуур” гэж цахилгаан эрчим хүчийг дулааны эрчим хүч болгон хувиргах болон илүүдэл дулааны эрчим хүчийг нөөцлөх, сүлжээний найдвартай ажиллагаа, үр ашгийг нэмэгдүүлэх зориулалттай даралтад сав /хадгалах сав/ бүхий иж бүрэн тоног төхөөрөмжийг; 4.1.32. “зардал хуваарилах төхөөрөмж” гэж барилгын халаах хэрэгсэл дээр суурилуулсан тухайн халаах хэрэгслийн дулаан ялгаруулалтыг хэмжих зориулалттай төхөөрөмжийг; 4.1.35. “оргил ачааллын эх үүсгүүр” гэж дулаан хангамжийн системийн оргил ачааллыг хаах зориулалттай, эх үүсгүүрийн дэргэд болон дулаан дамжуулах, түгээх сүлжээнд тархмал байдлаар холбосон эх үүсгүүрийг; 4.1.38. “тархмал эх үүсгүүр” гэж төвлөрсөн дулаан хангамжийн системийн ачааллыг оновчтой зохицуулах, үр ашгийг сайжруулах, найдвартай байдлыг хангах зорилгоор нэгдсэн сүлжээний тодорхой байршилд холбосон дулааны нэмэлт эх үүсгүүрийг; 4.1.34. “нийтийн сүлжээ” гэж хоёр ба түүнээс хэрэглэгчийг хангах зориулалттай төвлөрсөн дулаан хангамжийн сүлжээний хэсгийг;

Хоёрдугаар бүлэг. Төрийн байгууллагын хүлээх нийтлэг үүрэг	
6 дугаар зүйл. Засгийн газрын бүрэн эрх	<p>6.1.2.дулаан хангамжийн системд нийтийг хамарсан эрсдэл, аюул үүсэж, дулаан хангамжийн найдвартай, аюулгүй байдалд ноцтой эрсдэл учирсан тохиолдолд аюул, эрсдэлийг бууруулах шаардлагатай арга хэмжээг авах;</p>
7 дугаар зүйл. Эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын чиг үүрэг	<p>7.1.2.дулаан хангамжийн хууль тогтоомж, бодлогын баримт бичиг, дүрэм, журам, стандартыг боловсруулахад мэргэжлийн холбоотой хамтран ажиллах;</p> <p>7.1.3.дулаан хангамжийн талаар оролцогч талуудын түншлэл, салбар хоорондын үйл ажиллагааны уялдаа холбоог хангах;</p> <p>7.1.4.дулаан хангамжийн талаар бодлогын судалгаа шинжилгээ хийх, дэвшилтэт технологийн судалгаа хөгжүүлэлтийг дэмжих;</p> <p>7.1.5.дулаан хангамжийн салбарын хүний нөөцийн эрэлт хэрэгцээний судалгааг тогтмол хийх, хөдөлмөрийн зах зээл дээрх эрэлт, нийлүүлэлтийг хангахад чиглэсэн бодлого, арга хэмжээг боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай хамтран хэрэгжүүлэх;</p> <p>7.1.11.төвлөрсөн дулаан хангамжийн нэгдмэл системийн төлөвлөлт, хөгжлийн схемийг боловсруулах, батлах.</p> <p>7.2.Салбарын бодлого нь дулаан хангамжийн хэтийн төлөв, аюулгүй, найдвартай байдлыг хангах, техник, технологийн дэвшлийг бий болгох түүнд шаардлагатай санхүү, эдийн засаг, хөрөнгө оруулалтын хэрэгцээ, нөөц боломжийг бүрдүүлэх, хүний нөөцийн хөгжлийг дэмжих асуудлын хүрээнд иж бүрэн, оновчтой, харилцан уялдаатай тодорхойлогдсон байна.</p>
9 дүгээр зүйл.Нэгж дэх төрийн удирдлагын чиг үүрэг	<p>9.1.1.тухайн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн дулаан хангамжийн хөгжлийн схемийг төсөл хэрэгжүүлэгчээс ирүүлсэн санал, тооцоо судалгаанд үндэслэн боловсруулж, нутгийн өөрөө удирдах байгууллагаар батлуулах, орон нутгийн хөгжлийн бодлогын баримт бичигт тусгуулж, хэрэгжилтийг хангаж ажиллах;</p> <p>9.1.2.энэ хуулийн 9 дүгээр бүлэгт заасан үндэслэлийн дагуу хөрөнгө оруулалт хийх, төсөл хэрэгжүүлэх;</p> <p>9.1.6.зорилтот бүлгийн иргэдэд дулааныг хэмнэх болон эрчим хүчний үр ашгийг дээшлүүлэхтэй холбоотой зардлыг нөхөх, нийгмийн тусламж үзүүлэх журмыг боловсруулах;</p>

	<p>9.1.11.тухайн орон нутагт үйл ажиллагаа явуулах дулааны эх үүсгүүрээс ялгарах үнс зайлуулах үнсэн санг байгуулах, газрын эрх олгох зөвшөөрлийг нутгийн өөрөө удирдах байгууллагаар хэлэлцүүлж, олгох;</p> <p>9.3.Энэ хуулийн 9.1.1-д заасан дулаан хангамжийн хөгжлийн схемийг боловсруулахад дараах нөхцөл, шаардлагыг тооцсон байна:</p>
<p>Гуравдугаар бүлэг. Дулаан хангамжийн үйл ажиллагаа</p>	
<p>12 дугаар зүйл. Дулаан хангамжийн байгууллага, түүний эрх, үүрэг</p>	<p>12.4. Дулаан хангамжийн барилга байгууламж, тоног төхөөрөмж, сүлжээ нь холбогдох үйлчилгээ үзүүлэх дулаан хангамжийн байгууллагын өмч байна.</p> <p>12.5. Дулаан хангамжийн байгууллага нь гэрээний үндсэн дээр дулааны барилга байгууламж, тоног төхөөрөмж, сүлжээг эзэмшиж, ашиглаж болно.</p>
<p>13 дугаар зүйл. Дулаан хангамжийн байгууллагын эрх, үүрэг</p>	<p>13.1. Дулаан үйлдвэрлэх байгууллага дараах эрх, үүрэгтэй байна:</p> <p>13.1.2. гэрээний үндсэн дээр үйлдвэрийг технологийн уураар хангах;</p> <p>13.1.3. технологийн халуун зөөх бие уурын конденсатыг буцааж авах, эсхүл худалдах;</p> <p>13.1.4. нэмэлт усыг техникийн шаардлагын дагуу боловсруулж худалдах</p>
	<p>13.2. Дулаан дамжуулах байгууллага Эрчим хүчний тухай хуулийн 14.2-т зааснаас гадна дараах эрх, үүрэгтэй байна:</p> <p>13.2.3. дулаан хангамжийн бүсийн хүчин чадлыг тодорхойлох, тухайн бүсэд шинэ хэрэглэгч холбох дулааны нөөц хүчин чадлын тооцооллыг хийх;</p> <p>13.2.4. дулаан дамжуулах сүлжээнд оргил ачааллын эх үүсгүүр, дулаан хуримтлуур төлөвлөх, холбох.</p> <p>13.3. Дулаан түгээх байгууллага Эрчим хүчний тухай хуулийн 16.3-т зааснаас гадна дараах эрх, үүрэгтэй байна:</p> <p>13.3.3. дулаан алдагдлын норм, стандарт хангасан барилга, объектыг түгээх сүлжээнд холбох;</p> <p>13.4. Хэрэглэгчийн дулааны төлбөр тооцох тоолуур нь дулаан түгээх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн өмч байна.</p> <p>13.5. Дулаан түгээх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь дулаанаар зохицуулалттай хангах тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч байна.</p>
<p>Дөрөвдүгээр бүлэг: Дулаан хангамжийн систем, ангилал</p>	
<p>15 дугаар зүйл. Дулаан хангамжийн системийн ангилал, төлөвлөлт</p>	<p>15.1. Дулаан хангамжийн системийг төвлөрсөн, хэсэгчилсэн, бие даасан дулаан хангамжийн систем гэж ангилна.</p> <p>15.2. Дулаан хангамжийн системийн төлөвлөлтийг засаг захиргаа, нутаг дэвсгэр нэгж бүрээр тооцож төлөвлөнө.</p> <p>15.4. Хотын Захирагч, аймгийн Засаг дарга нь аймаг, хот, нийслэлийг хөгжүүлэх ерөнхий</p>

	<p>төлөвлөгөөтэй уялдуулж, энэ хуулийн 15.3-т заасан төлөвлөлтийг дулаан хангамжийн хөгжлийн схемийн төсөлд тусган, нутгийн өөрөө удирдах байгууллагаар батлуулна.</p>
<p>16 дугаар зүйл.Төвлөрсөн дулаан хангамжийн систем</p>	<p>16.1.Төвлөрсөн дулаан хангамжийн системд төвлөрсөн дулаан хангамжийн нэгдмэл систем, орон нутгийн төвлөрсөн дулаан хангамжийн систем хамаарна.</p> <p>16.3.Хот, суурин газрын төвлөрсөн дулаан хангамжийн системд холбогдох боломжгүй, газар зүйн хувьд төвөгшил ихтэй, алслагдсан байршилд тухайн хот, суурин газрын нийт хэрэглээний цөөнхийг хангах, суурилагдсан хүчин чадал нь 10 МВт-аас бага бол төвлөрсөн дулаан хангамжийн системээр хангахгүй байж болно.</p> <p>16.6.Төвлөрсөн дулаан хангамжийн нэгдмэл системийн дулаан дамжуулах шугам нь төрийн болон орон нутгийн өмчид бүртгэгдэнэ.</p>
<p>17 дугаар зүйл.Хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн систем</p>	<p>17.1.Хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн систем барих хүсэлтийг аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөлд гаргах ба дараах мэдээллийг хүсэлтэд тусгасан байна:</p> <p>17.2.Аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөл энэ хуулийн 17.1-т заасан хүсэлт нь тухайн орон нутгийн дулаан хангамжийн хөгжлийн схемд нийцсэн бол хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн систем барих эрх олгоно.</p> <p>17.4.Хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн өмчлөгч буюу түүнээс эрх авсан этгээд нь хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийг барьж дуусмагц дараах баримт бичгийн хамт аймаг, нийслэлийн Зохицуулах зөвлөлд системийг бүртгүүлнэ:</p> <p>17.5.Хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн оролцогчийг системийн өмчлөгч эсхүл өмчлөгчөөс эрх авсан этгээд тодорхойлно.</p> <p>17.7.Тухайн байршил, нутаг дэвсгэрт дулааны шинэ ачаалал үүсэж, дулаан хангамжийн системийн суурилагдсан хүчин чадал 10 МВт-аас нэмэгдсэн нөхцөлд аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөлд мэдэгдэж, дулаан хангамжийн системийн ангиллын бүртгэлийг өөрчлүүлнэ</p> <p>17.8.Энэ хуулийн 17.7-д заасны дагуу дулаан хангамжийн системийн ангилал өөрчлөгдсөн бол тухайн байршил, нутаг дэвсгэрт энэ хуулийн 16 дугаар зүйлд заасан төвлөрсөн дулаан хангамжийн нийтлэг зохицуулалт үйлчилнэ.</p>
<p>18 дугаар зүйл.Бие даасан дулаан хангамжийн систем</p>	<p>18.1.Иргэн, хуулийн этгээд нь бие даасан дулаан хангамжийн систем барих эрхтэй.</p> <p>18.2.Бие даасан дулаан хангамжийн системд суурилуулсан эх үүсгүүр, сүлжээ, тоног төхөөрөмж нь техник технологи болон байгаль орчны шаардлага, норм, стандартыг хангасан байна.</p>

<p>20 дугаар зүйл.Төвлөрсөн болон хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн оролцогчийн үүрэг</p>	<p>20.1.9.халаалтын улиралд бэлэн байгаа эсэхийг баталгаажуулах, бэлэн байдлын тайланг төвлөрсөн дулаан хангамжийн нэгдмэл системийн хувьд дисперчийн зохицуулалт хийх эрх бүхий этгээдэд, орон нутгийн дулаан хангамжийн системийн хувьд аймаг, нийслэлийн засаг захиргаанд гаргаж өгөх;</p> <p>20.2.2.дамжуулах, түгээх сүлжээний нөөц хүчин чадал, хэрэглэгч шинээр холбох боломжтой цэг, байршил, боломжит хүчин чадлын талаар олон нийтэд нээлттэй мэдээлэх;</p> <p>20.2.5.дулаан хангамжийн бүсийн жилийн үйлдвэрлэлийн хэмжээ 10,000 МВт.цаг-аас багагүй дулаан хангамжийн байгууллага нь хуанлийн арван дөрөв хоногийн туршид дулааныг үйлдвэрлэхэд хэрэглэх түлшний нөөцтэй байх;</p>
<p>21 дүгээр зүйл.Төвлөрсөн болон хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн хэрэглэгчийн эрх</p>	<p>21.1.Төвлөрсөн болон хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн хэрэглэгч Эрчим хүчний тухай хуулийн 30.1-д заасан эрхээс гадна дараах нийтлэг эрхтэй:</p> <p>21.1.1.техникийн боломжийг харгалзан, гэрээний дагуу дулааны хэрэглээг өөрөө тохируулах;</p> <p>21.1.2.дулаан хангамжийн тоо хэмжээ, чанар, үнэ, тариф, төлбөрийн нөхцөл, дулаан хэрэглээний горим, эх үүсгүүр, тоног төхөөрөмж, дулааны сүлжээ, засвар, шинэчлэл, өргөтгөл, эрчим хүчний үр ашгийг дээшлүүлэх, дулаан алдагдлыг бууруулах арга хэмжээ зэрэг шаардлагатай мэдээллийг авах;</p> <p>21.4.Хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн хэрэглэгч нь системийн өмчлөгч, эсхүл түүний эрх олгосон этгээдтэй загвар гэрээний үндсэн дээр хэлцэл хийж, харилцан хүсэл зоригоо илэрхийлэх замаар гэрээ байгуулах эрхтэй.</p>
<p>22 дугаар зүйл.Төвлөрсөн болон хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн хэрэглэгчийн үүрэг</p>	<p>22.1.3.нийтийн орон сууцны дундын өмчлөлд хамаарах хэсэгт эрчим хүчний үр ашгийг дээшлүүлэх, дулаан алдагдлыг бууруулах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх, шаардагдах зардлыг орон сууцны өмчлөгчид хамтран хариуцах;</p>
<p>Тавдугаар бүлэг: Дулааны сүлжээний холболт</p>	
<p>23 дугаар зүйл.Сүлжээнд холбох хүсэлт</p>	<p>23.1.Дулаан дамжуулах, түгээх байгууллага нь дулаан хангамжийн найдвартай байдалд эрсдэл учруулахгүй бол техникийн хүчин чадалдаа тулгуурлан хүсэлт гаргасан этгээдийг сүлжээнд холбох үүрэгтэй.</p> <p>23.2.Дулаан дамжуулах, түгээх байгууллага нь сүлжээнд холбох боломжтой хэсэг, хүчин чадлын мэдээллийг ил тод нийтэлсэн байна.</p> <p>23.4.Дулаан дамжуулах, түгээх байгууллага энэ хуулийн 23.1-д заасан хүсэлт хүлээн авснаас хойш арван дөрөв хоногийн дотор сүлжээнд холбох техникийн нөхцөл олгоно.</p>

	<p>23.5.Төвлөрсөн дулаан хангамжийн нэгдмэл системд техникийн нөхцөлийг дамжуулах тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, орон нутгийн төвлөрсөн дулаан хангамжийн системд үйлдвэрлэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч техникийн нөхцөл олгоно.</p> <p>23.7.Техникийн нөхцөл нь дараах шаардлагад нийцсэн байна:</p> <p>23.8.Энэ хуулийн 23.7-д заасан техникийн нөхцөлд дараах мэдээллийг тусгана:</p>
<p>24 дүгээр зүйл.Холболтын гэрээ</p>	<p>24.1.Сүлжээнд холбогдох хүсэлт гаргагч нь дулаан дамжуулах, түгээх байгууллагатай холболтын гэрээг бичгээр байгуулна.</p> <p>24.4.Хүсэлт гаргагч нь дулаан дамжуулах, түгээх байгууллагад холбогдуулан дараах асуудлаар Зохицуулах хороо, харьяа зохицуулах зөвлөлд гомдол гаргаж, асуудлыг шийдвэрлүүлнэ:</p> <p>24.3.Энэ хуулийн 24.1-т заасан хүсэлт гаргагч нь сүлжээнээс салангид хийгдэх шугам, сүлжээ, барилга байгууламжийн угсралтын ажлыг гүйцэтгэж, сүлжээнд холбогдох нөхцөлийг хангасан байна.</p> <p>24.6.Энэ хуулийн 24.3-т заасан ажлыг дулаан хангамжийн байгууллага гүйцэтгэхийг хориглоно.</p>
<p>25 дугаар зүйл.Холболтын төлбөр тооцох</p>	<p>25.1.Дулаан дамжуулах, түгээх байгууллага хүсэлт гаргагчийг дулааны сүлжээнд холбох бол холболтын төлбөр авна.</p> <p>25.4.Хүсэлт гаргагчийн төлөх холболтын төлбөр нь сүлжээнд холбогдох хүчин чадал, байршлаас хамаарна.</p> <p>25.5.Холболтын төлбөр тооцох аргачлалыг Эрчим хүчний тухай хуулийн 9.1.13-т заасан журмаар зохицуулна.</p>
<p>26 дугаар зүйл.Хувийн ба нийтийн сүлжээ</p>	<p>26.1.Төвлөрсөн дулааны сүлжээ нь нийтийн сүлжээ байна.</p> <p>26.4.Хувийн сүлжээнд тухайн сүлжээг өмчлөгчөөс гадна дараагийн хэрэглэгч холбогдох бол сүлжээ өмчлөгчөөс зөвшөөрөл авна.</p> <p>26.5.Энэ хуулийн 26.4-т заасны дагуу хувийн сүлжээнд нэмэлт хэрэглэгч холбогдсон тохиолдолд уг сүлжээ нь нийтийн сүлжээ болж дулаан түгээх эсхүл дулаан дамжуулах байгууллагын өмчид шилжинэ.</p> <p>26.6.Энэ хуулийн 26.5-д зааснаар хувийн сүлжээ нь нийтийн сүлжээ болсон тохиолдолд шинээр холбогдох хэрэглэгч бүр анхны өмчлөгчийн оруулсан хөрөнгө оруулалтаас өөрийн ашиглах сүлжээний хүчин чадал, ашиглалтын хэмжээнд ногдох зардлыг тооцож, дулаан түгээх эсхүл дулаан дамжуулах байгууллагаар дамжуулан анхны өмчлөгчид нөхөн төлнө.</p>

Зургаадугаар бүлэг: Тоолуур, тоолуурын систем	
<p>27 дугаар зүйл. Тоолуур, хэмжих хэрэгсэл, түүнд тавигдах шаардлага</p>	<p>27.1. Дулаан үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх, хэрэглэх үе шат бүрд дулааныг тоолуураар хэмжих ба эх үүсгүүрээс эцсийн хэрэглэгч хүртэл дулааны эрчим хүчний нэгдсэн баланс гаргах боломжтой системийг бүрдүүлнэ.</p> <p>27.2. Тоолуур суурилуулах техникийн боломжгүй тохиолдолд хэрэглэгчийн халаалтын системд зардал хуваарилах төхөөрөмж, түүнтэй адилтгах хэмжих хэрэгсэл суурилуулах замаар дулааны хэрэглээг хэмжиж болно.</p> <p>28.2. Хэрэглэгч техникийн нөхцөлд заасан дулааны тоолуур, хэмжих хэрэгслийн үзүүлэлтэд өөрчлөлт оруулах шаардлага үүсвэл дулаан хангагч байгууллагад хандаж, зөвшөөрөл авна.</p> <p>28.5. Төвлөрсөн дулаан хангамжийн системд холбогдох нийтийн орон сууцны барилгыг ашиглалтад оруулахаас өмнө дулааны эрчим хүчний хэрэглээг тооцох тоолуур, хэмжих хэрэгслийг батлагдсан зураг төсөл, стандарт, техникийн шаардлагын дагуу бүрэн суурилуулсан байна</p> <p>28.8. Орон сууцны барилгыг ашиглалтад оруулсны дараа барилгын дулааны нийт хэрэглээг тоолох, хэмжих ерөнхий тоолуур болон хэрэглэгчийн тоолуур, хэмжих хэрэгслийг дулаан түгээх байгууллага нь баланстаа үнэ төлбөргүй бүртгэнэ.</p> <p>28.9. Хэрэглэгчийн дулааны хэрэглээг тооцох тоолуур суурилуулах хөрөнгө оруулалтын зардлыг Эрчим хүчний тухай хуулийн 25.1.9-д заасан төлөвлөгөөнд тусгаж, санхүүжүүлэх, шаардлагатай тохиолдолд энэ хуулийн 44.1-д заасан дэмжлэгийн хүрээнд санхүүжүүлж болно</p> <p>28.14. Дулаан дамжуулах, түгээх байгууллага нь дулааны эрчим хүчний баланс тооцох болон хэрэглэгчийн хэрэглэсэн дулааны эрчим хүчийг тооцох тоолуур, хэмжих хэрэгслийн мэдээллийг цуглуулж, боловсруулах үүрэгтэй.</p> <p>28.15. Дулааны тоолуур, хэмжих хэрэгслийн ашиглалт, холбогдох зардал, үүрэг, хариуцлагын талаар хангагч, хэрэглэгчийн хооронд байгуулах дулааны эрчим хүчээр хангах гэрээнд тодорхой тусгасан байна.</p>
<p>29 дүгээр зүйл. Тоолуурын систем</p>	<p>29.1. Дулаан хангамжийн системд ухаалаг тоолуурын системээр дамжуулан хэрэглэгчийн хэрэглээний мэдээллийг цахим хэлбэрээр цуглуулах, дамжуулах, боловсруулах, хянах боломжийг бүрдүүлнэ.</p> <p>29.2. Ухаалаг тоолуурын систем нь дараах шаардлагыг хангасан байна:</p> <p>29.2.1. хэрэглэгчийн хэрэглээний мэдээллийг цаг хугацааны нарийвчлалтайгаар бүртгэх;</p> <p>29.2.2. мэдээллийг алсаас унших, дамжуулах боломжтой байх;</p> <p>29.2.3. эрчим хүчний үр ашиг, балансын дүн шинжилгээ хийх боломжтой байх.</p>

Долдугаар бүлэг: Үнэ, тариф	
<p>31 дүгээр зүйл. Дулааны үнэ, тариф тогтоох эрх</p>	<p>31.1. Төвлөрсөн дулаан хангамжийн системд дулаан үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх, хангах болон хэрэглэгчид дулааны эрчим хүч борлуулах тарифыг Зохицуулах хороо, харьяа аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөл батална.</p> <p>31.2. Хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн нийт хэрэглэгчийн тавиас дээш хувь нь үнийн асуудлаар Зохицуулах хороо, харьяа аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөлд гомдол гаргасан бол Зохицуулах хороо, харьяа аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөл хүсэлтийг хүлээн авч хянах, үндэслэлгүй үнэ тогтоосон гэж үзсэн тохиолдолд үнийг зохистой хэмжээнд хүртэл бууруулахыг шаардах эрхтэй.</p> <p>31.3. Хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн өмчлөгч эсхүл эзэмшигч хэрэглэгчид борлуулах дулааны үнийг үндэслэлгүйгээр нэмэхийг хориглоно.</p> <p>31.4. Энэ хуулийн 31.2-т заасан үнийн талаар гомдол гурваас дээш удаа давтагдаж, асуудал шийдвэрлэгдэхгүй бол Зохицуулах хороо, харьяа аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөл нь тухайн хэсэгчилсэн дулаан хангамжид мөрдөгдөх тарифыг тогтоож болно.</p>
<p>35 дугаар зүйл. Зохицуулалттай үйл ажиллагааны аудит</p>	<p>35.1. Зохицуулах хороо нь зүй ёсны монопол үйл ажиллагааны бодит өртгийг тодорхойлох, хянах механизмыг бүрдүүлэх хүрээнд зохицуулалттай үйл ажиллагааны дансны нэгдсэн жагсаалтыг эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хамтарч батлах, мөрдүүлэх эрхтэй.</p> <p>35.2. Зохицуулах хороо зүй ёсны монопол үйл ажиллагаанд хамаарах дулаан хангамжийн байгууллагын үйл ажиллагаанд хоёр жил тутамд зохицуулалтын аудит хийнэ.</p>
<p>36 дугаар зүйл. Урамшуулалт тарифын арга</p>	<p>36.1. Зохицуулах хороо, харьяа аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөл нь тав хүртэлх жилийн хугацаагаар доор дурдсан нөхцөл, зорилтот үзүүлэлтийг үндэслэн урамшуулалт тарифыг тогтоож болно:</p> <p>36.1.1. зохицуулалттай үйлчилгээний чанар, найдвартай байдал;</p> <p>36.1.2. техник эдийн засгийн үзүүлэлт, үр дүнг сайжруулах;</p> <p>36.2. Энэ хуулийн 36.1-д заасан нөхцөл, зорилтот үзүүлэлтийг Зохицуулах хороо, харьяа аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөл жил бүр дүгнэх ба хоёр жил дараалан дээрх нөхцөл, зорилтот үзүүлэлтийг хангаагүй тохиолдолд урамшуулалт тарифыг цуцлах эрхтэй.</p>

<p>37 дугаар зүйл.Тарифын индексжүүлэлтийн арга</p>	<p>37.1.Тарифын индексжүүлэлтийн аргыг дараах үзүүлэлтээс хамаарч өртөг зардал нэмэгдэх нөхцөлд хэрэгжүүлнэ:</p> <p>37.1.1.дулаан үйлдвэрлэлийн зориулалтаар нийлүүлж буй нүүрс болон бусад түлш, эх үүсгүүрийн үнийн өөрчлөлт;</p> <p>37.1.2.инфляцын өөрчлөлт;</p> <p>37.1.3.гадаад валютын ханшийн өөрчлөлт.</p> <p>37.2.Тарифын индексжүүлэлтийг улсын нийгэм, эдийн засгийн үзүүлэлтэд үндэслэн жил бүр хэрэгжүүлэх ба энэ хуулийн 37.1.1, 37.1.2, 37.1.3-т заасан үзүүлэлтийн аль нэг нь таван хувиас дээш өөрчлөлттэй гарвал тухайн үзүүлэлтэд харгалзах зардлын өөрчлөлтийг тооцож, дулааны тарифыг тухай бүр индексжүүлнэ.</p>
<p>39 дүгээр зүйл.Хэрэглэгчид дулааны эрчим хүч борлуулах тариф</p>	<p>39.1.Хэрэглэгчид нийлүүлэх дулааны эрчим хүч борлуулах тарифыг дараах зарчмыг үндэслэн тогтооно:</p> <p>39.1.1.дулааны эрчим хүчийг хэрэглэгчид хүргэх бодит өртөгт үндэслэн, хэрэглэгчийн ангилал бүрээр ялгаатай байх;</p> <p>39.1.2.дулааны эрчим хүчийг хэмнэлттэй хэрэглэхэд хөшүүрэг болохуйц байх;</p> <p>39.1.3.тарифыг дулаан хангамжийн бүсээр тогтоох.</p>
<p>Наймдугаар бүлэг. Хэрэглэгчийн гэрээ</p>	
<p>42 дугаар зүйл.Дулааны эрчим хүчээр хангах гэрээ</p>	<p>42.1.Энэ хуулийн 41.1, 41.2-т заасан гэрээнд дараах зүйлсийг заавал тусгана:</p> <p>42.3.Хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн өмчлөгч, эзэмшигч болон хэрэглэгч хоорондын дулааны эрчим хүчээр хангах гэрээнд хэрэглэгчид нийлүүлэх дулааны үнэд өөрчлөлт оруулах нөхцөл, үндэслэл, баримтлах зарчмыг харилцан тохиролцож тусгана.</p> <p>42.4.Дулаан хангамжийн байгууллага дулааны эрчим хүчээр хангах гэрээг аж ахуй нэгж, байгууллагын хувьд жил бүр, ахуйн хэрэглэгчийн хувьд гэрээнд заасан хугацаагаар дүгнэнэ.</p>
<p>Есдүгээр бүлэг. Дулаан хангамжийн салбарт үзүүлэх дэмжлэг</p>	
<p>45 дугаар зүйл.Дулаан хангамжийн төсөл, хөтөлбөр</p>	<p>45.1.Дулаан хангамжийн салбарын төсөл, хөтөлбөр (цаашид “төсөл, хөтөлбөр” гэх)-т одоо байгаа болон шинээр бий болох төвлөрсөн болон хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системд дулааны барилга байгууламж барих, өөрчлөх, шинэчлэх, тоног төхөөрөмж суурилуулах, технологи нэвтрүүлэх ажил, үйлчилгээ хамаарна.</p> <p>45.2.Төрөөс бодлогоор дэмжих төсөл, хөтөлбөр дараах шаардлагыг хангасан байна:</p> <p>45.2.1.дулаан хангамжийн хөгжлийн схемд тодорхойлсон дулаан хангамжийн бүс, байршилд байх;</p>

	<p>45.2.2.тухайн дулаан хангамжийн системд тохирсон түлш ашиглах;</p> <p>45.2.3.дулаан алдагдлыг бууруулах, үр ашгийг дээшлүүлэхэд чиглэсэн дараах тоног, төхөөрөмж эх үүсгүүрийн аль нэгийг ашиглах:</p> <p>45.2.4.дулаан хангамжийн төсөл, хөтөлбөрийг техник, эдийн засгийн үндэслэл, зураг төсөв нь дараах шаардлагыг хангасан байдлыг үнэлж шалгаруулна</p> <p>45.2.4.а/дулаан хангамжийн найдвартай байдлыг хангах;</p> <p>45.2.4.б/дулаан хангамжийн аюулгүй байдлыг хангах;</p> <p>45.2.4.в/дулааны барилга байгууламжийг ашиглах боломжит хугацаа;</p> <p>45.2.4.г/агаарт ялгаруулах хорт бодисын түвшин;</p> <p>45.2.4.д/эрчим хүчний үр ашиг, хэмнэлтийн үзүүлэлт, дулаан алдагдлын түвшин шаардлага хангасан байх;</p>
<p>46 дугаар зүйл.Төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлэгчид үзүүлэх дэмжлэгийн төрөл</p>	<p>46.1.Энэ хуулийн 45 дугаар зүйлд заасан төсөл, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд дараах дэмжлэгийг үзүүлж болно:</p> <p>46.1.1.улс, орон нутгийн төсвийн дэмжлэг;</p> <p>46.1.2.татварын дэмжлэг;</p> <p>46.1.3.улс, орон нутгийн төсвөөс тодорхой үйл ажиллагааны чиглэлээр олгох санхүүгийн дэмжлэг, татаас;</p> <p>46.1.4.төр, хувийн хэвшлийн түншлэл;</p> <p>46.1.5.хөрөнгө оруулалтыг дулаан хангамжийн тарифаар нөхөх;</p> <p>46.1.6.гадаад улс, олон улсын байгууллагаас олгох хөнгөлөлттэй зээл, буцалтгүй тусламж;</p> <p>46.1.7.ногоон санхүүжилт, зээл.</p>
<p>48 дугаар зүйл.Төсвийн дэмжлэг</p>	<p>48.1.Төвлөрсөн дулаан хангамжийн системийг хөгжүүлэх, тогтвортой найдвартай ажиллагааг хангах зорилгоор улс, орон нутгийн төсөвт дараах асуудлыг тусган, санхүүжүүлнэ:</p> <p>48.1.1.дулаан хангамжийн хөгжлийн схем боловсруулах;</p> <p>48.1.2.дулаан хангамжийн системийн техник-эдийн засгийн үндэслэл боловсруулах;</p> <p>48.1.3.дулаан дамжуулах сүлжээ барьж байгуулах, өргөтгөх;</p> <p>48.1.4.хэрэглэгчийг тарифын өсөлт, ачааллаас хамгаалах зорилгоор эх үүсгүүр барьж байгуулах;</p> <p>48.1.5.дулаан хангамжийн системийн тогтвортой, найдвартай ажиллагааг хангахад зориулж оргил ачааллын эх үүсгүүр барих;</p>

<p>49 дүгээр зүйл. Улс, орон нутгийн төсвөөс санхүүгийн дэмжлэг, татаас олгох</p>	<p>49.2. Дулаан хангамжийн системийг барих, шинэчлэх, сайжруулахад дараах чиглэлээр санхүүгийн дэмжлэг, татаас олгож болно:</p> <p>49.2.1. хэрэглэгчийн санхүүгийн ачааллыг бууруулах зорилгоор тогтоосон тарифыг Засгийн газрын шийдвэрээр бууруулах, мөрдөх хугацааг хойшлуулсантай холбоотой тарифын зөрүүг олгох;</p> <p>49.2.2. дулаан үйлдвэрлэлийн бодит өртөг хэрэглэгчийн тарифт ачаалал үүсгэсэн бол нутгийн өөрөө удирдах байгууллагын шийдвэрээр түлшний үнэ, хэрэглэгчийн тарифын зөрүүг олгох;</p>
<p>Аравдугаар бүлэг. Техник, технологийн норм стандарт, аюулгүй байдлын шаардлага</p>	
<p>51 дүгээр зүйл. Аюулгүй байдлын ерөнхий шаардлага</p>	<p>51.1. Дулааны эх үүсгүүр, сүлжээ, тоног төхөөрөмж, хэрэглэгчийн тоноглолыг ашиглах үед авч хэрэгжүүлэх зохион байгуулалтын арга хэмжээ нь хүний амь нас, эрүүл мэнд болон байгаль орчны аюулгүй байдлыг хангасан байна.</p>
<p>54 дүгээр зүйл. Түлшний нийлүүлэлт, ашиглалттай холбоотой талуудын үүрэг, хариуцлага</p>	<p>54.2. Түлш нийлүүлэгч нь түлш нийлүүлэх гэрээний нөхцөл, хуваарийн дагуу шаардлагатай хэмжээний түлшийг тасралтгүй нийлүүлэх үүрэгтэй.</p> <p>54.3. Төвлөрсөн болон хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системд дулаан үйлдвэрлэх болон түгээх үйл ажиллагаа хамт эрхэлдэг байгууллага нь түлшний нийлүүлэлтийн хэмжээ, чанар, ашиглалтын талаар хотын Захиргагч, аймгийн Засаг даргад жил бүр тайлагнах үүрэгтэй.</p>
<p>Арван нэгдүгээр бүлэг. Хяналт, шалгалт</p>	
<p>62 дугаар зүйл. Урьдчилан сэргийлэх хяналт шалгалт хийх</p>	<p>62.1. Урьдчилан сэргийлэх хяналт шалгалт нь дулаан хангамжийн байгууллага болон түүний барилга байгууламж дээр биечлэн очихгүйгээр, цуглуулсан мэдээлэл, мэдээллийн нэгдсэн систем ашиглан мэдээллийг шинжлэх замаар үйл ажиллагаанд хяналт тавих үйл явц байна.</p> <p>62.3. Дулаан хангамжийн байгууллага болон дулааны барилга байгууламж, тоног төхөөрөмжид урьдчилсан хяналт шалгалт хийх ажлыг жилд хоёроос дээшгүй удаа хэрэгжүүлнэ.</p> <p>62.4. Урьдчилсан хяналт шалгалтын үр дүнд илэрсэн зөрчлийг арилгуулахаар дараах зөвлөмж, чиглэлийг дулаан хангамжийн байгууллагад хүргүүлнэ:</p>
<p>63 дугаар зүйл. Төлөвлөгөөт хяналт шалгалт</p>	<p>63.2. Төлөвлөгөөт хяналт шалгалт нь эрх бүхий этгээдийн баталсан жилийн хяналт шалгалтын хуваарийн дагуу хийгдэнэ.</p> <p>63.3. Жилийн хяналт шалгалтын хуваарийг өмнөх оны арван хоёрдугаар сарын аравны өдрөөс өмнө баталж, арван хоёрдугаар сарын хоринны өдрөөс</p>

	<p>өмнө эрх бүхий байгууллагын цахим хуудсанд нийтэлнэ.</p> <p>63.4.Жилийн хяналт шалгалтын хуваарийг үндсэн тоног төхөөрөмжийн элэгдлийн зэрэг, технологийн зөрчлийн тоо хэмжээ, ангилал, эрсдэл зэрэг дараах үзүүлэлтэд үндэслэн гаргана:</p>
64 дүгээр зүйл. Төлөвлөгөөт бус хяналт шалгалт	<p>64.1.Дараах нөхцөл байдлаас хамаарч төлөвлөгөөт бус хяналт шалгалт хийнэ:</p> <p>64.1.1.салбарын болон салбарын байгууллагын бодлого, стратегийн зорилт, үйл ажиллагааны үндсэн үзүүлэлт зорилтот хэмжээнд хүрэхгүй байх, доголдох, техник, эдийн засгийн бодитой хохирол, үр дагавар үүсэх;</p> <p>64.1.2.хүний амь нас, эрүүл мэнд, аюулгүй байдалд эрсдэл учруулах;</p> <p>64.1.3.байгаль орчинд сөрөг нөлөө үзүүлэх;</p> <p>64.1.4.улс орон, нийтийн ашиг сонирхолд аюул учирч болзошгүй нөхцөл бий болох;</p> <p>64.1.5.хувь хүн, хуулийн этгээдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол зөрчигдөх;</p>

Дулаан хангамжийн хуультай хамт өргөн баригдах хуулийн өөрчлөлтийн төслүүд

Хуулийн нэр	Гол онцлог заалтууд
Эрчим хүчний тухай хууль	
<p>Нэмэх заалтууд</p> <p>Мэдээллийн сангийн харилцаа зөвхөн дулаан хангамжийн салбар бус эрчим хүчний салбарын хэмжээнд нийтлэг байх харилцаа тул Эрчим хүчний тухай хуульд бие даасан зүйл болгон оруулсан.</p>	<p>“2.6.Хэсэгчилсэн болон бие даасан дулаан хангамжийн системийн үйл ажиллагаатай холбогдсон харилцааг тусгай хуулиар зохицуулна.</p> <p>2.7.Нийтийн зориулалттай орон сууцны дундын өмчлөлийн шугам сүлжээний ашиглалт, засвар, үйлчилгээ, зардалтай холбогдсон харилцааг Сууц өмчлөгчдийн холбооны эрх зүйн байдал, нийтийн зориулалттай орон сууцны байшингийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн тухай хуулиар нарийвчлан зохицуулна.”</p> <p>9.1.25.тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчээс өөр бусад этгээд гүйцэтгэх боломжгүй хэрэглэгчийн үйлчилгээний төлбөрийг батлах.</p> <p>“11¹дүгээр зүйл.Эрчим хүчний мэдээллийн нэгдсэн сан</p> <p>11¹.1.Эрчим хүчний салбар нь техникийн болон үйл ажиллагааны үзүүлэлтийг төрөлжүүлэн бүртгэдэг мэдээллийн нэгдсэн сантай байна.</p> <p>11¹.2.Салбарын мэдээллийг дараах байдлаар төрөлжүүлэн мэдээллийн нэгдсэн санд бүртгэнэ:</p>

	<p>11^{1.3}.Мэдээллийн нэгдсэн сан үүсгэх ажлын хүрээнд хувь хүний болон байгууллагын бизнесийн нууцтай холбоотой мэдээллийг шаардахыг хориглоно.</p> <p>11^{1.4}.Мэдээллийн нэгдсэн санг бүрдүүлэх, баяжуулах, ашиглах, боловсруулалт хийх, судалгаа, дүн шинжилгээний тайлан гаргах асуудлыг эрчим хүчний мэдээллийн нэгдсэн системээр дамжуулан хэрэгжүүлнэ.</p> <p>11^{1.6}.Эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага нь мэдээллийн нэгдсэн систем, мэдээллийн нэгдсэн сангийн удирдлага, зохион байгуулалтыг хариуцах байгууллагыг тодорхойлно.</p> <p>11^{1.7}.Мэдээллийн нэгдсэн сангийн тогтолцоо, удирдлага, зохион байгуулалтын журмыг эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага батална.</p> <p>11^{1.9}.Энэ хуулийн 11^{1.6}-д заасан байгууллага нь мэдээллийн нэгдсэн систем ашиглах заавар боловсруулж, систем ашиглах этгээдийг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангаж ажиллана.</p>
<p>Өөрчлөн найруулах заалт Тусгай зөвшөөрөл олгохтой холбоотой харилцаа Эрчим хүчний тухай хуулиар зохицуулж байгаа тул холбогдох хэсэгт нэмсэн.</p>	<p>“16.2.Цахилгаан, дулаан түгээх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь тусгай зөвшөөрөлд заасан нутаг дэвсгэрийн бүх хэрэглэгчийг түгээх сүлжээнд холбох үүрэгтэй ба дулаан түгээх тусгай зөвшөөрлийг дараах шаардлагыг бүрэн хангасан этгээдэд олгоно:</p> <p>16.2.1 төвлөрсөн дулаан хангамжийн нэгдмэл системд дулааны эрчим хүч хэрэглэгчдийн тооцоот ачаалал 30 МВт-аас багагүй байх;</p> <p>16.2.2 тухайн нэгдмэл нэг нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулах;</p> <p>16.2.3 түгээх сүлжээг өөрийн өмчлөлд бүртгэсэн байх эсхүл эзэмших, ашиглах гэрээ байгуулсан байх.”</p>
<p>Эрчим хүчний хэмнэлтийн тухай хууль</p>	
<p>Дулааны үр ашгийг дээшлүүлэх, хэмнэх бодлогын зорилт тодорхойлох, хэрэгжүүлэхтэй холбоотой харилцааг холбогдох хуульд тусгасан</p>	<p>“4.2.Дулааны үр ашгийг сайжруулах талаар дараах зорилтыг хангах бодлогыг тодорхойлж хөгжлийн бодлогын баримт бичигт тусгана:</p> <p>4.2.1.дэвшилтэт техник технологийг дэмжих;</p> <p>4.2.2.дулаан хадгалах, хуримтлуулах техник технологийг дэмжих;</p> <p>4.2.3.дамжуулах, түгээх сүлжээний даралт, температурын алдагдлыг бууруулах дэвшилтэт техник, технологийг дэмжих;</p>

	<p>4.2.4.дулааны эрчим хүчний хоёрдогч нөөцийг зохистой ашиглах техник, технологийг дэмжих;</p> <p>4.2.5.барилгын дулаан алдагдлын бууруулах технологийг дэмжих.”</p> <p>4.3. Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж дэх төрийн удирдлага нь энэ хуулийн 4.2-т заасан хөгжлийн бодлогын баримт бичигт тусгасан бодлого, арга хэмжээний хүрээнд дулаан хангамжийн хөгжлийн схемд дулаан хангамжийн системийн үр ашгийг сайжруулах арга хэмжээ, төсөл хөтөлбөрийг тусган хэрэгжүүлнэ.</p>
<p>Сэргээгдэх эрчим хүчний тухай хууль</p>	
<p>Дулаан хангамжийг сэргээгдэх эрчим хүчээр шийдэх шийдэл, түүнд үзүүлэх дэмжлэгийн талаар зохицуулалтыг тусгасан.</p>	<p>13 дугаар зүйл.Сэргээгдэх эрчим хүчийг хөгжүүлэх</p> <p>13.1.Дулааны үр ашгийг сайжруулах, бүс, орон нутгийн онцлог, эрчим хүчний нөөцөд тулгуурлан дулаан хангамжид сэргээгдэх эрчим хүчний эх үүсвэрийг ашиглах, техник, технологи нэвтрүүлэхэд төрөөс дэмжлэг үзүүлнэ.</p> <p>13.2. Нарны эрчим хүч, газрын гүний дулаан, био масс, дулааны насос зэрэг сэргээгдэх эрчим хүчний дэвшилтэт техник, технологийн шийдлийг үр дүнтэйгээр ашиглах, нэвтрүүлэхэд хувь хүн, хуулийн этгээдэд дараах төрлийн дэмжлэг үзүүлж болно:</p> <p>13.2.1.ашигласан цахилгаанд тарифын хөнгөлөлт үзүүлэх;</p> <p>13.2.2.тоног төхөөрөмж худалдан авахад татварын дэмжлэг үзүүлэх;</p> <p>13.2.3.хувийн хэвшил, өрхийн хөрөнгө оруулалтыг хүү багатай ногоон зээл, санхүүжилтийн бодлогоор дэмжих,</p> <p>13.2.4.улс, орон нутгийн төсвөөс татаас, санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх;</p> <p>13.5.Дулааны насосын суурилуулалт, ашиглалтыг орон нутгийн хөгжлийн бодлогод тусгаж, төсвийн дэмжлэг үзүүлэх боломжийг бүрдүүлнэ.”</p>

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2026 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ДУЛААН ХАНГАМЖИЙН ТУХАЙ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ
НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ**1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилго**

1.1.Энэ хуулийн зорилго нь дулааны эрчим хүчийг үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх, хангах, хэрэглэх эрх зүйн үндсийг тогтоож, дулаан хангамжийн системийн найдвартай, аюулгүй, үр ашигтай байдлыг хангах, түүнд тавих хяналтын тогтолцоог бүрдүүлэхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулж, иргэний эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах эрхийн баталгааг хангахад оршино.

2 дугаар зүйл.Дулаан хангамжийн хууль тогтоомж

2.1.Дулаан хангамжийн хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Эрчим хүчний тухай хууль, Сэргээгдэх эрчим хүчний тухай хууль, Эрчим хүчний хэмнэлтийн тухай хууль, энэ хууль болон эдгээр хуультай нийцүүлэн гаргасан бусад хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

3 дугаар зүйл.Дулаан хангамжийн талаар баримтлах зарчим

3.1.Төрөөс дулаан хангамжийн талаар баримтлах бодлогыг тодорхойлоход дараах зарчмыг баримтлан ажиллана:

- 3.1.1.тасралтгүй, найдвартай байх;
- 3.1.2.аюулгүй байх;
- 3.1.3.үр ашигтай байх;
- 3.1.4.байгаль орчинд ээлтэй байх;
- 3.1.5.шинжлэх ухаан, технологийн дэвшилтэт ололтыг ашигласан байх;
- 3.1.6.судалгаа, шинжилгээнд үндэслэсэн байх;
- 3.1.7.салбарын тэргүүлэх чиглэлийг тодорхойлж, хөгжүүлэх;
- 3.1.8.салбарын бие даасан, тогтвортой байдлыг хангах;
- 3.1.9.олон нийтэд хэлэлцүүлж, мэргэжлийн холбоодын оролцоог хангах;
- 3.1.10.дулааны бодит өртөг хамгийн бага байх;
- 3.1.11.эрэлт, хэрэгцээнд үндэслэсэн байх.

3.2.Энэ хуулийн 3.1-д заасан зарчмыг хэрэгжүүлэхэд дараах асуудлыг тэргүүлэх чиглэл болгоно:

3.2.1.өндөр үр ашигтай, дулааны хосолсон болон дан үйлдвэрлэл бүхий төвлөрсөн дулаан хангамжийн системийг бий болгох;

3.2.2.орон нутгийн онцлог, хэрэглэгчийн оршин суух байршилд нийцүүлэн дулаан хангамжийн системийг төлөвлөх;

3.2.3.дулааны техник, технологи, инженерчлэлийн оновчтой шийдэл, үр ашигт үндэслэсэн бодлого, төлөвлөлтийг хийх;

3.2.4.дулаан хангамжийн системийг дулаан хангамжийн хөгжлийн схемд үндэслэн бүсийн хүрээнд оновчтой төлөвлөх;

3.2.5.дулаан хангамжийн системийн найдвартай, тогтвортой ажиллагааг хангахад чиглэсэн хөрөнгө оруулалтыг дэмжих;

3.3.6.төр, хувийн хэвшлийн түншлэлээр дамжуулан хувийн хэвшлийн оролцоог нэмэгдүүлэх;

3.3.7.байгаль орчны шаардлага, ногоон хөгжлийн бодлогод нийцсэн сэргээгдэх, хүлэмжийн хийн ялгарал багатай эх үүсгүүр болон үр ашгийг дээшлүүлэх дэвшилтэт технологи нэвтрүүлэхийг дэмжих.

4 дүгээр зүйл.Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолт

4.1.Энэ хуульд хэрэглэсэн дараах нэр томъёог доор дурдсан утгаар ойлгоно:

4.1.1.“бие даасан дулаан хангамжийн систем” гэж төвлөрсөн дулаан хангамжийн системд холбоход төвөгшилтэй бүс, байршилд дулааныг зарж борлуулах зорилгогүйгээр, зөвхөн өөрийн хэрэглээг хангах зориулалтаар барьж байгуулсан хэрэглэгчийн өмчийн дулаан хангамжийн системийг;

4.1.2.“дулаан” гэж дулаан зөөгчийн термодинамикийн үзүүлэлтийг өөрчлөх замаар хэрэглэгчийн хэрэгцээнд бий болгосон эрчим хүчийг;

4.1.3.“дулаан дамжуулах” гэж дулааны эх үүсгүүрээс үйлдвэрлэсэн дулааныг дулаан түгээх сүлжээ болон дамжуулах сүлжээнд шууд холбогдсон хэрэглэгчид тээвэрлэн хүргэх үйл явцыг;

4.1.4.“дулаан дамжуулах байгууллага” гэж дулаан дамжуулах үйл ажиллагаа эрхэлдэг хуулийн этгээдийг;

4.1.5.“дулаан дамжуулах төв” гэж хоёр болон түүнээс дээш барилгын халаалт, агаар сэлгэлт, халуун ус хангамж, дулаан ашигладаг технологийн тоног төхөөрөмжийг холбоход зориулагдсан байгууламжийг;

4.1.6.“дулаан дамжуулах сүлжээ” гэж төвлөрсөн дулаан хангамжийн нэгдмэл системийн эх үүсгүүрээс дулаан дамжуулах төв хүртэлх дулааны шугам, тоног төхөөрөмжийг;

4.1.7.“дулаан зөөгч” гэж дулааныг зөөвөрлөхөд ашигладаг шингэн, эсхүл хийн бодис болох ус, уур, агаар болон бусад бодисыг;

4.1.8.“дулаан түгээх” гэж дулаан эсхүл дулаан зөөгчийг дулаан дамжуулах сүлжээнээс хэрэглэгчид хүргэх үйл явцыг;

4.1.9.“дулаан түгээх байгууллага” гэж дулаан түгээх үйл ажиллагаа явуулах хуулийн этгээдийг;

4.1.10.“дулаан түгээх сүлжээ” гэж дулаан дамжуулах төв, түүнээс хэрэглэгчийн тоолуур, хэмжих хэрэгсэл хүртэлх шугам, тоног төхөөрөмжийг;

4.1.11.“дулаан үйлдвэрлэх” гэж дулааны анхдагч эх үүсвэрийг ашиглан стандартын шаардлага хангасан дулааны эрчим хүчийг хэрэглэгчийн хэрэгцээнд зориулж үйлдвэрлэх үйл явцыг;

4.1.12.“дулаан үйлдвэрлэх байгууллага” гэж дулааны эх үүсгүүрээр хэрэглэгчийн хэрэгцээнд дулаан үйлдвэрлэх үйл ажиллагаа эрхэлж буй этгээдийг;

4.1.13.“дулаан хангамжийн байгууллага” гэж дулаан үйлдвэрлэх, дамжуулах болон түгээх, хангах үйл ажиллагааг эрх бүхий байгууллагаас олгосон тусгай зөвшөөрлийн үндсэн дээр эрхэлдэг байгууллагыг;

4.1.14.“дулаан хангамжийн бүс” гэж байгаль орчны шаардлагыг хангасан, хэрэглэгчийн хэрэгцээнд нийцсэн, үндэслэл бүхий үнэтэй дулаанаар хэрэглэгчийг аюулгүй, найдвартай, үр ашигтай хангах нарийвчилсан төлөвлөгөөний үндсэн дээр тодорхойлсон бүсийг;

4.1.15.“дулаан хангамжийн найдвартай байдал” гэж хэрэглэгчдэд чанартай, аюулгүй дулаан хангамжийг тасралтгүй хүргэх дулаан хангамжийн системийн төлөв байдлын үзүүлэлтийг;

4.1.16.“дулаан хангамжийн оролцогч талууд” гэж дулаан хангамжийн байгууллага, хэрэглэгчийг;

4.1.17.“дулаан хангамжийн систем” гэж барилга, орон сууц, үйлдвэрлэлийн байгууламжид зориулж үйлдвэрлэсэн дулааны эрчим хүч ба уурыг дулааны эх үүсгүүрээс шугам, сүлжээгээр дамжуулан хэрэглэгчийн тоноглол хүртэл хуваарилах систем, түүний иж бүрдлийг;

4.1.18.“дулаан хангамжийн хөгжлийн схем” гэж тухайн орон нутаг, бүсийн онцлогийг харгалзан дулааны эрчим хүчний ирээдүйн хэрэгцээг хангах зорилгоор боловсруулж баталсан, дулаан хангамжийн системийг хөгжүүлэх таван жилийн төлөвлөлт бүхий, техник-эдийн засгийн нарийвчилсан үзүүлэлтийг тодорхойлсон баримт бичгийг;

4.1.19.“дулаан хэрэглэгч (цаашид “хэрэглэгч” гэх)” гэж өөрийн хэрэгцээнд дулааны эрчим хүч худалдан авч байгаа иргэн, хуулийн этгээдийг;

4.1.20.“дулаанаар зохицуулалттай хангах” гэж Эрчим хүчний тухай хуулийн 3.1.17-д заасныг;

4.1.21.“дулаанаар хангах” гэж дулаан үйлдвэрлэгчээс шаардлагатай хэмжээний дулааныг худалдан авч, хэрэглэгчид худалдан борлуулах үйл ажиллагааг;

4.1.22.“дулаанаар хангах байгууллага” гэж хэрэглэгчид дулааны эрчим хүч борлуулах үйл ажиллагаа эрхэлдэг хуулийн этгээдийг;

4.1.23.“дулааны барилга байгууламж” гэж дулааны эх үүсгүүр, дулаан дамжуулах, түгээх сүлжээ болон технологийн зориулалттай бусад байгууламжийг;

4.1.24.“дулааны тариф” гэж зохицуулах байгууллага төвлөрсөн дулаан хангамжийн системийн үйл ажиллагааны бодит өртөг зардалд үндэслэн дулаан хангамжийн байгууллага болон хэрэглэгч мөрдөхөөр тогтоосон үйлчилгээний төлбөр ба тарифыг;

4.1.25.“дулааны тоолуур” гэж дулааны эрчим хүчний баланс тооцох болон хэрэглэгчийн хэрэглэсэн дулааны эрчим хүчийг тооцох, хэмжих зориулалттай хэмжих хэрэгслийг;

4.1.26.“дулааны үнэ” гэж хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн өмчлөгч эсхүл эзэмшигч тухайн системд холбогдсон хэрэглэгчтэй харилцан зөвшилцөж, тохиролцсон нэгж дулааны эрчим хүч борлуулах үнийг;

4.1.25.“дулааны хоёрдогч эх үүсвэр” гэж үйлдвэрлэлийн процессоос хаягдаж буй ус, ууранд хадгалагдаж буй дулаан болон сүлжээний буцах уснаас ашиглах боломжтой дулааныг;

4.1.26.“дулааны хуримтлуур” гэж цахилгаан эрчим хүчийг дулааны эрчим хүч болгон хувиргах болон илүүдэл дулааны эрчим хүчийг нөөцлөх, сүлжээний найдвартай ажиллагаа, үр ашгийг нэмэгдүүлэх зориулалттай даралтад сав бүхий иж бүрэн тоног төхөөрөмжийг;

4.1.27.“дулааны чадал” гэж дулааны эх үүсгүүр, дамжуулах, түгээх сүлжээ, хэрэглэгчийн түвшинд тодорхойлогдсон нэгж хугацаанд үйлдвэрлэсэн, дамжуулсан, хэрэглэсэн дулааны тоо хэмжээг;

4.1.28.“дулааны эрчим хүчний чанар” гэж энэ хуульд заасан дүрэм, норм, стандартын хүрээнд дулаан хангамжийн системийн термодинамикийн үзүүлэлтийн нийцлийг;

4.1.29.“дулааны эх үүсгүүр” гэж дулаан үйлдвэрлэх зориулалттай дулааныг дангаар болон цахилгаантай хослон үйлдвэрлэх станц, халаалтын зуух, бусад суурилуулсан тоног төхөөрөмжийн нэгдлийг;

4.1.30.“зардал хуваарилах төхөөрөмж” гэж барилгын халаах хэрэгсэл дээр суурилуулсан тухайн халаах хэрэгслийн дулаан ялгаруулалтыг хэмжих зориулалттай төхөөрөмжийг;

4.1.31.“мэдээллийн нэгдсэн систем” гэж Эрчим хүчний тухай хуулийн 11¹ дүгээр зүйлд заасан дулаан хангамжийн салбарын хэвийн үйл ажиллагааг хангахад байгууллага хоорондын нэгдмэл уялдааг хангах, үйл ажиллагаанд хяналт, дүн шинжилгээ хийх, бодлого төлөвлөлтөд шаардлагатай мэдээллийг нэгтгэн боловсруулж, дүн шинжилгээ хийх зориулалт бүхий мэдээллийн системийг;

4.1.32.“нийтийн сүлжээ” гэж хоёр ба түүнээс хэрэглэгчийг хангах зориулалттай төвлөрсөн дулаан хангамжийн сүлжээний хэсгийг;

4.1.33.“оргил ачааллын эх үүсгүүр” гэж дулаан хангамжийн системийн оргил ачааллыг хаах зориулалттай, эх үүсгүүрийн дэргэд болон дулаан дамжуулах, түгээх сүлжээнд тархмал байдлаар холбосон эх үүсгүүрийг;

4.1.34.“орон нутгийн төвлөрсөн дулаан хангамжийн систем” гэж хот, тосгон, аймаг, сумын төвийг бүхэлд нь эсхүл тухайн орон нутгийн тодорхой суурьшлын

бүсийн дулааны хэрэглээг хангах зориулалттай дулааны эх үүсгүүр, дулаан түгээх сүлжээний нэгдлийг;

4.1.35. "тархмал эх үүсгүүр" гэж төвлөрсөн дулаан хангамжийн системийн ачааллыг оновчтой зохицуулах, үр ашгийг сайжруулах, найдвартай байдлыг хангах зорилгоор нэгдсэн сүлжээний тодорхой байршилд холбосон дулааны нэмэлт эх үүсгүүрийг;

4.1.36. "техникийн нөхцөл" гэж дулаан хангамжийн систем, шугам сүлжээг барьж байгуулах, тоног төхөөрөмж суурилуулах техник, технологийн шийдлийг тодорхойлсон эрх бүхий этгээдээс авах зөвшөөрлийг;

4.1.37. "төвлөрсөн дулаан хангамж" гэж дулаан, цахилгааныг хослон үйлдвэрлэдэг болон дулааныг дангаар үйлдвэрлэдэг эх үүсвэрээс диспетчерийн зохицуулалттайгаар, эсхүл төв суурин газрын нийт хэрэглээний 50 хувиас дээш хэсгийг шугам сүлжээгээр хангах үйл ажиллагааг;

4.1.38. "төвлөрсөн дулаан хангамжийн нэгдмэл систем" гэж дулаан, цахилгааныг хослон үйлдвэрлэдэг болон дулааныг дангаар үйлдвэрлэдэг нэг болон түүнээс дээш эх үүсгүүрээс дулаан дамжуулах нэгдсэн сүлжээгээр диспетчерийн зохицуулалттайгаар хангах үйл ажиллагааг;

4.1.39. "төвлөрсөн дулаан хангамжийн дүрэм" гэж төвлөрсөн дулаан хангамжийн бүрэлдэхүүн хэсгийн техникийн үйл ажиллагааг зохицуулсан хэм хэмжээг;

4.1.40. "түлш" гэж Эрчим хүчний тухай хуулийн 3.1.3 дахь заалтыг;

4.1.41. "халаалтын улирал" гэж хүний ажиллаж амьдрах таатай нөхцөлийг бүрдүүлэх зорилгоор олон жилийн цаг агаарын дундаж үзүүлэлтэд тулгуурлан тогтоосон барилга, байгууламжийг дулаанаар хангах шаардлагатай хугацааг;

4.1.42. "хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн систем" гэж төвлөрсөн дулааны сүлжээнд холбох боломжгүй бүс, байршилд дундын эх үүсгүүр ашиглах нэгдмэл ашиг сонирхолтой, эсхүл хоорондоо харилцан зөвшилцсөн этгээдүүд өөрсдийн хувийн орон байр эсхүл барилга байгууламжийг дулаанаар хангах зориулалттайгаар барьж байгуулсан дулаан хангамжийн системийг;

4.1.43. "хэрэглэгчийн тоноглол" гэж хэрэглэгчийг дулаан түгээх сүлжээнд холбох, түүнийг дулаанаар хангахад шаардлагатай техник, тоног төхөөрөмжийг;

4.1.44. "эрчим хүчний анхдагч эх үүсвэр" гэж дулаан үйлдвэрлэх зориулалтаар ашиглаж болох бүх төрлийн нүүрс, занар, мазут, газрын тос, уран ба торийн хүдэр, тэдгээрийн дагавар бүтээгдэхүүн болон баяжмал, байгаль дээр оршиж байгаа биомасс, хий, бусад органик материалыг;

4.1.45. "эрчим хүчний эх үүсгүүр" гэж эрчим хүчний анхдагч эх үүсвэрийг ашиглан хэрэглэгчийн хэрэгцээнд зориулж цахилгаан, дулаан үйлдвэрлэж байгаа байгууламжийг;

**ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ
ДУЛААН ХАНГАМЖИЙН ТАЛААР ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН
ХҮЛЭЭХ НИЙТЛЭГ ҮҮРЭГ**

5 дугаар зүйл. Дулаан хангамжийн талаар Улсын Их Хурлын бүрэн эрх

5.1. Улсын Их Хурал дулаан хангамжийн талаар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

5.1.1. дулаан хангамжийн хууль тогтоомжийн биелэлтийг хянан шалгах;

5.1.2. дулаан хангамжийн талаарх төрийн бодлогыг улсын хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн хүрээнд тодорхойлох;

5.1.3. хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

6 дугаар зүйл. Дулаан хангамжийн талаар Засгийн газрын бүрэн эрх

6.1. Засгийн газар дулаан хангамжийн талаар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

6.1.1. дулаан хангамжийн талаар баримтлах төрийн бодлогыг хэрэгжүүлэх, хууль тогтоомжийн биелэлтийг зохион байгуулах;

6.1.2. дулаан хангамжийн системд нийтийг хамарсан эрсдэл, аюул үүсч, дулаан хангамжийн найдвартай, аюулгүй байдалд ноцтой эрсдэл учирсан тохиолдолд аюул, эрсдэлийг бууруулах шаардлагатай арга хэмжээг авах.

7 дугаар зүйл. Эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын чиг үүрэг

7.1. Эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага нь дулаан хангамжийн талаар Эрчим хүчний тухай хуулийн 6 дугаар зүйлд зааснаас гадна дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

7.1.1. дулаан хангамжийн хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах;

7.1.2. дулаан хангамжийн хууль тогтоомж, бодлогын баримт бичиг, дүрэм, журам, стандартыг боловсруулахад мэргэжлийн холбоотой хамтран ажиллах;

7.1.3. дулаан хангамжийн талаар оролцогч талуудын түншлэл, салбар хоорондын үйл ажиллагааны уялдаа холбоог хангах;

7.1.4. дулаан хангамжийн талаар бодлогын судалгаа шинжилгээ хийх, дэвшилтэт технологийн судалгаа хөгжүүлэлтийг дэмжих;

7.1.5. дулаан хангамжийн салбарын хүний нөөцийн эрэлт хэрэгцээний судалгааг тогтмол хийх, хөдөлмөрийн зах зээл дээрх эрэлт, нийлүүлэлтийг хангахад чиглэсэн бодлого, арга хэмжээг боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай хамтран хэрэгжүүлэх;

7.1.6. дулаан үйлдвэрлэлт, дамжуулалт, түгээлт, борлуулалтын хэмжээ, суурь болон зорилтот түвшний үзүүлэлт, эрчим хүч хэмнэх, үр ашгийг дээшлүүлэх зорилтыг батлах;

7.1.7. дулаан хангамжийг хөгжүүлэх талаар гадаад улс, олон улсын байгууллагатай хамтран ажиллах;

7.1.8.дулаан хангамжийн салбарт мөрдөгдөх норм, техникийн шаардлагыг боловсруулж батлах, холбогдох стандартыг боловсруулж эрх бүхий этгээдээр батлуулах;

7.1.9.дулаан үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх байгууллагын инженер, техникийн ажилтны мэдлэг, мэргэшлийг тогтоох, шалгалт авах журам батлах;

7.1.10.дулаан хангамжийн системийн техник, технологи, ашиглалтын найдвартай байдал болон эдийн засгийн хүртээмжтэй байдлыг хянах, үнэлэх журам батлах;

7.1.11.төвлөрсөн дулаан хангамжийн дүрэм батлах.

8 дугаар зүйл.Эрчим хүчний зохицуулах хорооны чиг үүрэг

8.1.Эрчим хүчний зохицуулах хороо (цаашид “Зохицуулах хороо” гэх) нь дулаан хангамжийн талаар Эрчим хүчний тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлд зааснаас гадна дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

8.1.1.дулаан хангамжийн системийн нэгдсэн бүртгэлийг ангиллын дагуу гаргах, нийтлэх;

8.1.2.дулаан хангамжийн байгууллагын техник, эдийн засгийн үзүүлэлтийг тусгай зөвшөөрлийн төрөл бүрээр нэгтгэн Эрчим хүчний тухай хуулийн 11¹ дүгээр зүйлд заасан мэдээллийн нэгдсэн санд бүртгэх;

8.1.3.төвлөрсөн болон хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системээс дулаанаар хангах, дулаан хангамжийг худалдах, худалдан авах гэрээний загварыг батлах;

8.1.4.холболтын журам болон холболтын гэрээний загвар батлах;

8.1.5.зардал хуваарилах төхөөрөмжийн хэрэглээ, ашиглалт, хэрэглэгч хооронд зардал хуваарилах, төлбөр тооцох журам батлах.

9 дүгээр зүйл.Нэгж дэх төрийн удирдлагын чиг үүрэг

9.1.Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж дэх төрийн удирдлага дулаан хангамжийн талаар дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

9.1.1.тухайн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн дулаан хангамжийн хөгжлийн схемийг төсөл хэрэгжүүлэгчээс ирүүлсэн санал, тооцоо судалгаанд үндэслэн боловсруулж, нутгийн өөрөө удирдах байгууллагаар батлуулах, орон нутгийн хөгжлийн бодлогын баримт бичигт тусгуулж, хэрэгжилтийг хангаж ажиллах;

9.1.2.энэ хуулийн 9 дүгээр бүлэгт заасан үндэслэлийн дагуу хөрөнгө оруулалт хийх, төсөл хэрэгжүүлэх;

9.1.3.дулаан хангамжийн системийн техник, технологи, ашиглалтын найдвартай байдал болон эдийн засгийн хүртээмжтэй байдлыг энэ хуулийн 7.1.10-т заасан журмын дагуу хянах, үнэлэх, эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад санал хүргүүлэх;

9.1.4.дулаан хангамжийн системийн халаалтын улирлын бэлэн байдлыг хангах төлөвлөгөөний биелэлт, техникийн бэлэн байдлыг шалгах, тайлагнах;

9.1.5.дулааны эх үүсгүүр, сүлжээ, хэрэглэгчийн тоноглолын засвар үйлчилгээ, хэвийн ажиллагаанд хяналт тавих, дэмжлэг үзүүлэх;

9.1.6.зорилтот бүлгийн иргэдэд дулааныг хэмнэх болон эрчим хүчний үр ашгийг дээшлүүлэхтэй холбоотой зардлыг нөхөх, нийгмийн тусламж үзүүлэх журмыг боловсруулах;

9.1.7.дулаан хангамжийн системийн төлөв байдлын талаарх энэ хуульд заасан мэдээллийг цуглуулах, шинэчлэх, мэдээллийн нэгдсэн санд оруулах, дамжуулах, нийтлэх;

9.1.8.орон нутгийн дулаан хангамжийн системийн технологийн зөрчлийг бүртгэх, эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад мэдээлэх, зөрчлийг арилгах арга хэмжээ авах;

9.1.9.халаалтын улиралд тасралтгүй, найдвартай ажиллахад зориулж дулаан хангамжийн байгууллагын түлш худалдан авах зардалд татаас олгох эсэх асуудлыг нутгийн өөрөө удирдах байгууллагаар хэлэлцүүлж, шийдвэрлүүлэх;

9.1.10.дулаан хангамжийн байгууллагын шугам, тоноглолын хүчин чадлыг өргөтгөх, шинэчлэх, сайжруулах, засвар үйлчилгээ хийх зорилгоор төсөл хэрэгжүүлэх, санхүүжүүлэх;

9.1.11.тухайн орон нутагт үйл ажиллагаа явуулах дулааны эх үүсгүүрээс ялгарах үнс зайлуулах үнсэн санг байгуулах, газрын эрх олгох зөвшөөрлийг нутгийн өөрөө удирдах байгууллагаар хэлэлцүүлж, олгох;

9.1.12.үнсэн сан болон үнс зайлуулж буй газрын ашиглалтад хяналт тавих, байгаль орчин бохирдуулсан тохиолдолд дулааны эх үүсгүүрийн байгууллагад зөрчлийг арилгах талаар албан шаардлага хүргүүлэх, гаргасан зөрчлийг арилгах хугацаанд дулааны эх үүсгүүрийн үйл ажиллагааг түр түдгэлзүүлэх саналыг Зохицуулах хороонд хүргүүлэх;

9.1.13.энэхүү хууль болон бусад хуульд заасан бүрэн эрхийг хэрэгжүүлэх.

9.2.Засаг дарга энэ хуулийн 9.1.1, 9.1.2-т заасан баримт бичгийг боловсруулахад аймаг, нийслэлийн Зохицуулах зөвлөлөөс санал авна.

10 дугаар зүйл.Нутгийн өөрөө удирдах байгууллагын чиг үүрэг

10.1.Нутгийн өөрөө удирдах байгууллага дулаан хангамжийн талаар дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

10.1.1.дулаан хангамжийн хөгжлийн схемийг батлах;

10.1.2.дулаан хангамжийн хөгжлийн схемд үндэслэн тухайн орон нутгийн хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийг баталж, хэрэгжилтийн тайланг хэлэлцэх;

10.1.3.дулаан хангамжийн байгууллагад орон нутгийн төсвөөс хөрөнгө оруулалт хийх, татаас олгох асуудлыг шийдвэрлэх;

10.1.4. зорилтот бүлгийн иргэдэд эрчим хүч хэмнэх болон эрчим хүчний үр ашгийг дээшлүүлэх зардал, дулааны үйлчилгээний төлбөрийг нөхөн олгох, нийгмийн тусламж үзүүлэх журмыг батлах;

11 дүгээр зүйл. Аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөлийн бүрэн эрх

11.1. Аймаг, нийслэлд дулаан хангамжийн зохицуулалтыг аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөл хэрэгжүүлнэ.

11.2. Аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөл дулаан хангамжийн талаар Эрчим хүчний тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлд зааснаас гадна дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

11.2.1. төвлөрсөн, хэсэгчилсэн, бие даасан дулаан хангамжийн системийг бүртгэх;

11.2.2. мэдээллийн нэгдсэн санд мэдээлэл тогтмол нийлүүлэх.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ ДУЛААН ХАНГАМЖИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

12 дугаар зүйл. Дулаан хангамжийн үйл ажиллагаа эрхлэх байгууллага түүний эрх үүрэг

12.1. Дулаан үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх, хангах үйл ажиллагааг дулаан хангамжийн байгууллага эрхлэн явуулна.

12.2. Төвлөрсөн дулаан хангамжийн системийн дараах үйл ажиллагааг тусгай зөвшөөрлийн үндсэн дээр явуулна:

12.2.1. дулаан үйлдвэрлэх;

12.2.2. дулаан дамжуулах;

12.2.3. дулаан түгээх;

12.2.4. дулаанаар зохицуулалттай хангах;

12.3. Энэ хуулийн 12.2.1, 12.2.2, 12.2.3, 12.2.4-т заасан тусгай зөвшөөрлийг олгох, тусгай зөвшөөрөлд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, шинэчлэх, тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгох харилцаа нь Зөвшөөрлийн тухай хууль болон Эрчим хүчний тухай хуулийн 23, 24 дүгээр зүйлийн дагуу хэрэгжинэ.

12.4. Зөвшөөрлийн тухай хуулийн 8.1 дүгээр зүйлийн 14.16, 14.17, 14.18 дахь хэсэгт заасан тусгай зөвшөөрөл авахад стандартаар тогтоосон үйл ажиллагааны төрөл, суурь үзүүлэлтийг баримтална.

12.5. Зөвшөөрлийн тухай хуулийн 8.1 дүгээр зүйлийн 14.16, 14.17, 14.18 дахь хэсэгт заасан үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг энэ хуулийн 12.4-т заасан шаардлага хангасан хуулийн этгээдэд эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага олгоно.

12.6. Зөвшөөрлийн тухай хуулийн 8.1 дүгээр зүйлийн 14.26, 14.27, 14.28 дэх хэсэгт заасан тусгай зөвшөөрөл авахад эрхлэх үйл ажиллагааны төрөлтэй уялдуулан өргөдөлд Эрчим хүчний тухай хуулийн 21.2.1-21.2.10 заасан баримт бичгийг хавсаргаж, мөн зүйлд заасан журмын дагуу тусгай зөвшөөрлийг авна.

12.7. Дулаан үйлдвэрлэх, дамжуулах тусгай зөвшөөрлийн хугацаа 5-25 жил, дулаан түгээх тусгай зөвшөөрлийн хугацаа 10 хүртэл жил байна.

12.8. Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, шаардлагыг зохих ёсоор биелүүлсэн бөгөөд техник, технологийн хувьд цаашид үйл ажиллагаагаа хэвийн явуулах нөхцөл, боломжтой гэж тусгай зөвшөөрөл олгогч үзвэл тусгай зөвшөөрлийн хугацааг 25 хүртэл жилээр сунгана.

12.9. Тусгай зөвшөөрөл нь түүнийг олгосон өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болно.

12.10. Эрчим хүчний тухай хуулийн 12.1.8-д заасан эрчим хүчээр зохицуулалттай хангах тусгай зөвшөөрлөөр хуулийн этгээдэд дулаан үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчээс дулаан худалдан авах, дулааныг хэрэглэгчид худалдах эрхийг олгоно.

12.11. Эрчим хүчний тухай хуулийн 12.1.9-д заасан эрчим хүчээр зохицуулалтгүй хангах тусгай зөвшөөрлөөр хуулийн этгээдэд дулаан үйлдвэрлэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчээс дулаан худалдан авч, Зохицуулах хорооноос тогтоосон хэрэглэгчид худалдах эрхийг олгоно.

12.12. Энэ хуулийн 12.11-д заасан этгээд нь дараах үүрэгтэй:

12.12.1. дулаан үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх, диспетчерийн зохицуулалт хийх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчидтэй хүрэлцээтэй хэмжээний дулааны чадал авах, дамжуулах тухай тохиролцох;

12.12.2. аж ахуйн харилцааны дүрэм боловсруулах, батлуулах;

12.13. Бие даасан болон хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн үйл ажиллагааг энэ хуульд заасны дагуу эрхлэн явуулна.

12.14. Дулаан хангамжийн барилга байгууламж, тоног төхөөрөмж, сүлжээ нь холбогдох үйлчилгээ үзүүлэх дулаан хангамжийн байгууллагын өмч байна.

12.15. Дулаан хангамжийн байгууллага нь гэрээний үндсэн дээр дулааны барилга байгууламж, тоног төхөөрөмж, сүлжээг эзэмшиж, ашиглаж болно.

12.16. Дулаан үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх технологийн үйл явц болон төвлөрсөн дулаан хангамжийн системд ашиглагдаж байгаа дулаан хангамжийн техник, тоног төхөөрөмж, барилга байгууламж нь салгаж үл болох нэгдмэл объект байна.

12.17. Төвлөрсөн дулаан хангамжийн системд холбогдсон дулааны эх үүсгүүр, сүлжээ, эсхүл тэдгээрийн хэсгийг худалдах, худалдан авах, түрээслэх бол Зохицуулах хороо, харьяа зөвлөлд урьдчилан мэдэгдсэнээр хэрэгжүүлнэ.

13 дугаар зүйл. Дулаан хангамжийн байгууллагын эрх, үүрэг

13.1. Дулаан үйлдвэрлэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч дараах эрх, үүрэгтэй байна:

13.1.1. тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл шаардлага, гэрээний үүргийн дагуу дулаан үйлдвэрлэх;

13.1.2.гэрээний үндсэн дээр үйлдвэрийг технологийн уураар хангах;
13.1.3.технологийн халуун зөөх бие уурын конденсатыг буцааж авах, эсхүл худалдах;

13.1.4.нэмэлт усыг техникийн шаардлагын дагуу боловсруулж худалдах;
13.1.5.дулааны эх үүсгүүрийг дамжуулах, түгээх сүлжээнд холбох;
13.1.6.дулаан худалдах үнэ, нөхцөлийг доор дурдсанаас бусад тохиолдолд Зохицуулах хороо болон харьяа зөвлөлөөр хянуулж, батлуулах:

13.1.6.а/өөрийн, эсхүл өөрийн хамаарал бүхий этгээдийн хэрэгцээнд зориулж дулаан үйлдвэрлэх;

13.1.6.б/хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системд гэрээний үнээр харилцан тохиролцсон этгээдэд дулаан худалдах.

13.2.Дулаан дамжуулах тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч дараах эрх, үүрэгтэй байна:

13.2.1.дулаан үйлдвэрлэх, түгээх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн хооронд диспетчерийн зохицуулалт хийх, тусгай зөвшөөрөлийн нөхцөл шаардлага, гэрээний үүргийг хангуулах;

13.2.2.дулааны эх үүсгүүрээс үйлдвэрлэсэн дулааныг түгээх сүлжээнд дамжуулах, дулааны хэрэглээг найдвартай хангах;

13.2.3.дулаан хангамжийн бүсийн хүчин чадлыг тодорхойлох, тухайн бүсэд шинэ хэрэглэгч холбох дулааны нөөц хүчин чадлын тооцооллыг хийх;

13.2.4.дулаан дамжуулах сүлжээнд оргил ачааллын эх үүсгүүр, дулаан хуримтлуур төлөвлөх, холбох.

13.2.5.дамжуулах сүлжээг ашиглах, засвар үйлчилгээ хийх, өргөтгөх үйл ажиллагаа эрхлэх;

13.2.6.дулаан үйлдвэрлэх, түгээх үйл ажиллагааг техник, технологийн шаардлага, хамгийн бага өртгийн шалгуурт нийцүүлэн шуурхай зохицуулах;

13.2.7.байгалийн гамшиг, гэнэтийн болон давагдашгүй хүчин зүйлийн шинжтэй нөхцөл байдал үүссэн тохиолдолд дулааны хангамжийг таслах, хязгаарлах, сэргээх төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх;

13.2.8.дулаанаар хангах гэрээг Зохицуулах хорооноос тогтоосон журмын дагуу бүртгэх;

13.2.9.диспетчерийн зохицуулалтаар бусад тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид нийлүүлэх, тэднээс авч болох дулааны нөөц, чадал, бусад үйлчилгээг төлөвлөх, төвлөрсөн дулаан хангамжийн нэгдмэл үйл ажиллагааг хангах, горим тогтоож хянах;

13.2.10.төвлөрсөн дулаан хангамжийн дулааны хэрэглээний урт хугацааны урьдчилсан таамаглалыг жил бүр гаргах;

13.4.төвлөрсөн дулаан хангамжийн дүрмийн хүрээнд диспетчерийн зохицуулалт хийх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн гаргасан шийдвэрийг бусад тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч биелүүлэх үүрэгтэй.

13.5.Дулаан түгээх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч дараах эрх, үүрэгтэй байна:

13.5.1.тусгай зөвшөөрөлд заасан дулаан хангамжийн бүсийн хэрэглэгчийг техникийн хүчин чадлын хүрээнд түгээх сүлжээнд тэгш эрхтэйгээр холбогдох нөхцөл бүрдүүлэх;

13.5.2.хэрэглэгчийн стандартын шаардлага хангасан тоноглолыг дулаан түгээх сүлжээнд холбох;

13.5.3.хэрэглэгчийн хэрэгцээнд үйлдвэрлэсэн болон дамжуулсан дулааныг найдвартай түгээх;

13.5.4.дулааны эрчим хүчээр хангах гэрээ байгуулаагүй болон хэрэглэсэн дулааны эрчим хүчний төлбөрөө гэрээнд заасан хугацаанд төлөөгүй хэрэглэгчийн дулааны хэрэглээг түдгэлзүүлэх, хязгаарлах;

13.5.5.тухайн нутаг дэвсгэрт энэ хуульд заасан шаардлагыг хангасан хэрэглэгчийн шугам, тоног төхөөрөмжийг дулаан түгээх шугам, тоног төхөөрөмжид холбох;

13.5.6.энэ хуулийн 8.1.4-т заасан холболтын журмыг боловсруулах, батлуулах, мөрдөх;

13.5.7.эрх бүхий байгууллагаар баталгаажуулсан дулааны тоолуурыг холболтын цэгт суурилуулах;

13.5.8.дулаан түгээх сүлжээгээр дамжуулан зохицуулалттай, эсхүл зохицуулалтгүй хангалт эрхлэх тэнцүү боломжийг эрчим хүчээр хангагч нарт олгох;

13.5.9.дулаан үйлдвэрлэх, дамжуулах, эрчим хүчээр зохицуулалттай, эсхүл зохицуулалтгүй хангах тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн хэвийн үйл ажиллагаа болон хэрэглэгчийн дулааны хэрэглээг найдвартай хангах;

13.5.10.түгээх сүлжээг ашиглах, засвар үйлчилгээ хийх, өргөтгөх;

13.5.11.энэ хуулийн 8.1.4-т заасан холболтын журмын шаардлага хангасан хэрэглэгчтэй урьдчилан тохиролцсоны үндсэн дээр гэрээг байгуулж, тухайн хэрэглэгчийн шугамаас бусад хэрэглэгчийг холбох;

13.5.12.үйлдвэрлэгч, дамжуулагчтай байгуулсан гэрээний дагуу урьдчилан төлбөр хийсний үндсэн дээр дулааныг худалдан авах.

13.6.Хэрэглэгчийн дулааны төлбөр тооцох тоолуур нь дулаан түгээх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн өмч байна.

13.7.Дулаан түгээх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь дулаанаар зохицуулалттай хангах тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч байна.

13.8.Дулаанаар хангах тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ.

13.8.1.тусгай зөвшөөрөлд заасан нутаг дэвсгэрийн хэрэглэгчийг дулаанаар хангах;

13.8.2.дулаан үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх, диспетчерийн зохицуулалт хийх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчтэй хүрэлцээтэй хэмжээний дулааны чадал авах, дамжуулах тухай тохиролцох;

13.8.3.дулаан дамжуулах, түгээх, диспетчерийн зохицуулалт хийх үйлчилгээний төлбөрийг төлөх;

13.8.4.аж ахуйн харилцааны дүрмийг мөрдөх.

13.9.Эрчим хүчний тухай хуулийн 12.1.8-д заасан тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь тусгай зөвшөөрөлд заасан нутаг дэвсгэр дээрх зарим хэрэглэгчдийн дулааны борлуулалтыг иргэн, хуулийн этгээдтэй байгуулсан гэрээний үндсэн дээр гүйцэтгүүлж болно. Гэрээт борлуулагчид худалдах үнэ, төлөх шимтгэлийг хоорондын гэрээгээр тохиролцох ба хэрэглэгчид Эрчим хүчний зохицуулах хорооноос тогтоосон үнээр худалдана.

13.10.Дулаан хангамжийн байгууллага нь Эрчим хүчний тухай хуулийн 25.1, энэ хуулийн 13.1, 13.2, 13.3, 13.6-д заасан тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн эрх, үүргээс гадна тусгай зөвшөөрлийн төрлөөс үл хамааран дараах нийтлэг үүргийг хүлээнэ:

13.10.1.технологийн үйл ажиллагаа явуулах техникийн ажилтныг батлагдсан жишиг хөтөлбөрийн дагуу дөрвөн жил тутамд мэргэшүүлэх сургалтад хамруулах;

13.10.2.мэдээллийн нэгдсэн санд үйл ажиллагааны статистик мэдээллийг зохих загвар, шаардлагын дагуу тогтоосон хугацаанд хүргүүлэх;

13.10.3.нэгдсэн сүлжээ, төвлөрсөн дулаан, хийн хангамжийн дүрмийн дагуу дулаан үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх, хангах;

13.10.4.дулаан дамжуулах, түгээх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь дулаан дамжуулах, түгээх сүлжээг өргөтгөх, шинэчлэх, талаар 3 - 5 жилийн хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөг боловсруулахдаа харилцагч бусад тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн саналыг авч, тусгай зөвшөөрөл олгогчид жил бүр тодотгож мэдэгдэх.

14 дүгээр зүйл.Дулаан хангамжийн гэрээ

14.1.Дулаан үйлдвэрлэх байгууллага дулаан түгээх, хангах байгууллагатай дулааны эрчим хүч худалдах, худалдан авах гэрээ байгуулна.

14.2.Дулаан үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх, хангах үйл ажиллагааг нэг байгууллага хариуцаж байгаа тохиолдолд энэ хуулийн 14.1-д заасан гэрээг байгуулахгүй.

14.3.Төвлөрсөн дулаан хангамжийн системээс нийлүүлэх дулааны эрчим хүч худалдах, худалдан авах гэрээ нь энэ хуулийн 8.1.3-т заасан загвар гэрээний үндсэн дээр хийгдэнэ.

14.4.Энэ хуулийн 14.1-д заасан гэрээнд дараах зүйлсийг тусгана:

- 14.4.1. нийлүүлэх дулааны чанар, сард нийлүүлэх захиалгат тоо хэмжээ;
- 14.4.2. сүлжээний нэмэлт ус, бусад нэмэлт төлбөр тооцоо;
- 14.4.3. төлбөр тооцооны нөхцөл;
- 14.4.4. үйлчилгээ үзүүлэх нөхцөл;
- 14.4.5. талуудын эрх, үүрэг, хариуцлага;
- 14.4.6. маргаан шийдвэрлэх;
- 14.4.7. гэрээний хугацаа, дуусгавар болгох нөхцөл;
- 14.4.8. бусад шаардлагатай нөхцөл.

14.5. Энэ хуулийн 14.1-д заасан гэрээг жил бүр дүгнэнэ.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ ДУЛААН ХАНГАМЖИЙН СИСТЕМ, АНГИЛАЛ

15 дугаар зүйл. Дулаан хангамжийн системийн ангилал, төлөвлөлт

15.1. Дулаан хангамжийн системийг төвлөрсөн, хэсэгчилсэн, бие даасан дулаан хангамжийн систем гэж ангилна.

15.2. Дулаан хангамжийн системийн төлөвлөлтийг засаг захиргаа, нутаг дэвсгэр нэгж бүрээр тооцож төлөвлөнө.

15.3. Нэгж дэх төрийн удирдлагын байгууллага нь дулаан дамжуулах, түгээх байгууллагатай хамтран энэ хуулийн 15.2-т заасан төлөвлөлтийг боловсруулна.

15.4. Хотын Захирагч, аймгийн Засаг дарга нь аймаг, хот, нийслэлийг хөгжүүлэх ерөнхий төлөвлөгөөтэй уялдуулж, энэ хуулийн 15.3-т заасан төлөвлөлтийг дулаан хангамжийн хөгжлийн схемийн төсөлд тусган, нутгийн өөрөө удирдах байгууллагаар батлуулна.

16 дугаар зүйл. Төвлөрсөн дулаан хангамжийн систем

16.1. Төвлөрсөн дулаан хангамжийн системд төвлөрсөн дулаан хангамжийн нэгдмэл систем, орон нутгийн төвлөрсөн дулаан хангамжийн систем хамаарна.

16.2. Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж нь харьяа нутаг дэвсгэртээ амьдарч буй иргэдийг төвлөрсөн дулаан хангамжийн системд холбох нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

16.3. Хот, суурин газрын төвлөрсөн дулаан хангамжийн системд холбогдох боломжгүй, газар зүйн хувьд төвөгшил ихтэй, алслагдсан байршилд тухайн хот, суурин газрын нийт хэрэглээний цөөнхийг хангах, суурилагдсан хүчин чадал нь 10 МВт-аас бага бол төвлөрсөн дулаан хангамжийн системээр хангахгүй байж болно.

16.4. Төвлөрсөн дулаан хангамжийн системийн үйл ажиллагааг Эрчим хүчний тухай хуульд заасан тусгай зөвшөөрөл авсан дулаан хангамжийн байгууллага хэрэгжүүлнэ.

16.5. Төвлөрсөн дулаан хангамжийн системийн дулаан үйлдвэрлэгч нь үйлдвэрлэсэн дулааныг түгээх байгууллага эсхүл шууд холбогдсон хэрэглэгчид борлуулна.

16.6.Төвлөрсөн дулаан хангамжийн системийн дулаан дамжуулах шугам нь төрийн болон орон нутгийн өмчид бүртгэгдэнэ.

17 дугаар зүйл.Хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн систем

17.1.Хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн систем барих хүсэлтийг аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөлд гаргах ба дараах мэдээллийг хүсэлтэд тусгасан байна:

- 17.1.1.дулаан хангамжийн системийн нутаг дэвсгэрийн байршил;
- 17.1.2.дулаан хангамжийн системд хамаарах хэрэглэгчийн мэдээлэл;
- 17.1.2.суурилагдсан хүчин чадлын хэмжээ.

17.2.Аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөл энэ хуулийн 17.1-т заасан хүсэлт нь тухайн орон нутгийн дулаан хангамжийн хөгжлийн схемд нийцсэн бол хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн систем барих эрх олгоно.

17.3.Аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөл энэ хуулийн 17.2-т зааснаас бусад үндэслэлээр хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийг барих эрх олгохоос татгалзахгүй.

17.4.Хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн өмчлөгч буюу түүнээс эрх авсан этгээд нь хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийг барьж дуусмагц дараах баримт бичгийн хамт аймаг, нийслэлийн Зохицуулах зөвлөлд системийг бүртгүүлнэ:

- 17.4.1.техник, эдийн засгийн үндэслэл;
- 17.4.2.улсын комиссын акт;
- 17.4.3.байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээ.

17.5.Хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн оролцогчийг системийн өмчлөгч эсхүл өмчлөгчөөс эрх авсан этгээд тодорхойлно.

17.6.Хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн сүлжээнд өмчлөгч эсхүл өмчлөгчөөс эрх авсан этгээдийн зөвшөөрөлгүй холболт хийхийг хориглоно.

17.7.Тухайн байршил, нутаг дэвсгэрт дулааны шинэ ачаалал үүсэж, дулаан хангамжийн системийн суурилагдсан хүчин чадал 10 МВт-аас нэмэгдсэн нөхцөлд аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөлд мэдэгдэж, дулаан хангамжийн системийн ангиллын бүртгэлийг өөрчлүүлнэ.

17.8.Энэ хуулийн 17.7-д заасны дагуу дулаан хангамжийн системийн ангилал өөрчлөгдсөн бол тухайн байршил, нутаг дэвсгэрт энэ хуулийн 16 дугаар зүйлд заасан төвлөрсөн дулаан хангамжийн нийтлэг зохицуулалт үйлчилнэ.

18 дугаар зүйл.Бие даасан дулаан хангамжийн систем

18.1.Иргэн, хуулийн этгээд нь бие даасан дулаан хангамжийн систем барих эрхтэй.

18.2.Бие даасан дулаан хангамжийн системд суурилуулсан эх үүсгүүр, сүлжээ, тоног төхөөрөмж нь техник технологи болон байгаль орчны шаардлага, норм, стандартыг хангасан байна.

18.3.Бие даасан дулаан хангамжийн системийн суурилагдсан хүчин чадал 5 МВт ба түүнээс дээш бол өмчлөгч нь энэ хуулийн 17.4.1, 17.4.2, 17.4.3-т заасан баримт бичгийн хамт уг системийг аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөлд бүртгүүлнэ.

19 дүгээр зүйл.Төвлөрсөн болон хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн оролцогчийн эрх

19.1.Төвлөрсөн болон хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн оролцогч дараах нийтлэг эрхтэй:

19.1.1.дулаан хангамжийн системд зөвшөөрөлгүй холболт хийсэн, хууль болон дулааны эрчим хүчээр хангах гэрээнд заасан бол дулааны борлуулалтыг хязгаарлах эсхүл зогсоох;

19.1.2.хэрэглэгчийн тоноглолд болон дулааны тоолуурт үзлэг хийх;

19.2.Төвлөрсөн дулаан хангамжийн системийн оролцогч энэ хуулийн 19.1-т зааснаас гадна дараах эрхтэй байна:

19.2.1.тухайн дулаан хангамжийн бүсийн системийн техникийн хүчин чадал хүрэлцээгүй эсхүл өмнө холбогдсон хэрэглэгчийн дулаан хангамжийн аюулгүй, найдвартай байдалд эрсдэл учруулах тохиолдолд шинэ холболт хийхээс татгалзах ба татгалзсан үндэслэл тайлбарыг өгөх;

19.2.2.хэрэглэгчийн тоноглолын доголдоос үүдэн дулаан хангамжийн технологийн үйл явц тасалдсан тохиолдолд үүссэн хохирлыг нөхөн төлүүлэхийг шаардах.

19.3.Хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системд оролцогч нь харилцан тохиролцож холбогдох, загвар гэрээний дагуу холбох гэрээ байгуулах эрхтэй.

20 дугаар зүйл.Төвлөрсөн болон хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн оролцогчийн үүрэг

20.1.Төвлөрсөн болон хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системд оролцогч дараах нийтлэг үүрэгтэй:

20.1.1.зохих чанар, тоо хэмжээгээр дулаанаар хангах;

20.1.2.дулаан хангамжийн чанар, найдвартай байдлыг хангах;

20.1.3.дулааны тоолуурын техникийн хэвийн ажиллагаа, ашиглалтын үеийн аюулгүй байдлыг хангах;

20.1.4. хууль тогтоомж, байгуулсан гэрээний дагуу хэрэглэгчид учирсан хохирлыг нөхөн төлөх;

20.1.5.дулааны тариф өөрчлөгдсөн тохиолдолд хууль тогтоомж, байгуулсан гэрээнд заасан хугацаа, журмын дагуу хэрэглэгчид мэдэгдэх;

20.1.6.хууль тогтоомж, техникийн норм, стандартын дагуу дулаан хангамжийн систем, дулааны барилга байгууламж, дулааны сүлжээ болон бусад эд хөрөнгийг зохих түвшинд, хэвийн ажиллуулах, шаардлагатай засвар, үйлчилгээг хийх;

20.1.7.дулаан хангамжийн үйл ажиллагаа явуулахад ашиглаж буй эд хөрөнгөд засвар, үйлчилгээ хийх, шинэчлэх, сайжруулах, өргөтгөх шаардлагатай байгаа талаар эд хөрөнгийн өмчлөгч болон бусад сонирхогч талуудад цаг тухайд нь мэдэгдэх;

20.1.8.эрчим хүчний мэргэжлийн хяналтын байгууллага, хэрэглэгчид аваар, технологийн зөрчлийн улмаас дулаан хангамж тасалдсан, доголдсон талаар мэдэгдэх;

20.1.9.халаалтын улиралд бэлэн байгаа эсэхийг баталгаажуулах, бэлэн байдлын тайланг төвлөрсөн дулаан хангамжийн нэгдмэл системийн хувьд диспетчерийн зохицуулалт хийх эрх бүхий этгээдэд, орон нутгийн дулаан хангамжийн системийн хувьд аймаг, нийслэлийн засаг захиргаанд гаргаж өгөх;

20.1.10.мэдээллийн нэгдсэн системийг журмын дагуу ашиглах, шаардлагатай мэдээллийг мэдээллийн нэгдсэн санд бүртгэж, хүргүүлэх;

20.1.11.хууль тогтоомж, гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол дулааны үйлдвэрлэлийг тасалдуулахгүй байх;

20.1.12.инженер техникийн ажилтан, мэргэжилтэй ажилчныг мэдлэг, мэргэшлийн шалгалтад тэнцсэн эсэхийг баталгаажуулсны үндсэн дээр ашиглалт, засвар үйлчилгээ, тохируулга, угсралтын үйл ажиллагаа явуулах, дулааны барилга байгууламж, дулаан дамжуулах, түгээх сүлжээ, тоног төхөөрөмжийг эрх бүхий байгууллагаас тогтоосон журмын дагуу шалгах, үзлэг хийх эрх олгох.

20.2.Төвлөрсөн дулаан хангамжийн системд оролцогч энэ хуулийн 20.1-д зааснаас гадна дараах үүрэгтэй:

20.2.1.техникийн хүчин чадал хүрэлцээтэй тохиолдолд шинэ хэрэглэгчийг холбох, техникийн нөхцөл олгох;

20.2.2.дамжуулах, түгээх сүлжээний нөөц хүчин чадал, хэрэглэгч шинээр холбох боломжтой цэг, байршил, боломжит хүчин чадлын талаар олон нийтэд нээлттэй мэдээлэх;

20.2.3.шинэ хэрэглэгчийг холбох эрх тэгш нөхцөлийг хангах;

20.2.4.хэрэглэгчид нийлүүлж буй дулааны чанар, тоо хэмжээг бүртгэх, зөрчлийг хянах, түүнээс урьдчилан сэргийлэх, арилгах арга хэмжээг цаг тухайд нь авах;

20.2.5.дулаан хангамжийн бүсийн жилийн үйлдвэрлэлийн хэмжээ 10,000 МВт.цаг-аас багагүй дулаан хангамжийн байгууллага нь хуанлийн арван дөрөв хоногийн туршид дулааныг үйлдвэрлэхэд хэрэглэх түлшний нөөцтэй байх;

20.2.6.түлш нөөцлөх хэмжээг өмнөх жилийн нэг өдрийн хамгийн их хэрэглээнд үндэслэж тодорхойлох;

20.2.7.аваар, ослын улмаас дутуу нийлүүлсэн дулааны тоо хэмжээ, чадлын зөрчлийн талаар өмчлөгч болон бусад сонирхогч талуудад мэдэгдэх;

20.2.8.мэдлэг, мэргэшлийн сонгон шалгаруулалт, шалгалтад тэнцсэний дараа дулаан үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх байгууллагын дарга, ерөнхий инженер болон хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн асуудал хариуцсан даргыг томилох;

20.3.Хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн оролцогч энэ хуулийн 20.1-д зааснаас гадна дараах үүрэгтэй:

20.3.1.хэрэглэгчтэй загвар гэрээний үндсэн дээр гэрээ байгуулах;

21 дүгээр зүйл.Төвлөрсөн болон хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн хэрэглэгчийн эрх

21.1.Төвлөрсөн болон хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн хэрэглэгч Эрчим хүчний тухай хуулийн 30.1-д заасан эрхээс гадна дараах нийтлэг эрхтэй:

21.1.1.техникийн боломжийг харгалзан, гэрээний дагуу дулааны хэрэглээг өөрөө тохируулах;

21.1.2.дулаан хангамжийн тоо хэмжээ, чанар, үнэ, тариф, төлбөрийн нөхцөл, дулаан хэрэглээний горим, эх үүсгүүр, тоног төхөөрөмж, дулааны сүлжээ, засвар, шинэчлэл, өргөтгөл, эрчим хүчний үр ашгийг дээшлүүлэх, дулаан алдагдлыг бууруулах арга хэмжээ зэрэг шаардлагатай мэдээллийг авах;

21.1.3.дулаан хангамжийн чанар, үйлчилгээний талаар холбогдох эрх бүхий байгууллагад хүсэлт, гомдол гаргах, шийдвэрлүүлэх.

21.2.Төвлөрсөн дулаан хангамжийн системийн хэрэглэгч энэ хуулийн 21.1-д зааснаас гадна дараах эрхтэй:

21.2.1.төвлөрсөн дулаан хангамжийн системд холбогдох техникийн нөхцөл авах;

21.2.2.техникийн нөхцөл, холболтын гэрээний дагуу дулааны сүлжээнд холбогдох.

21.3.Хэрэглэгчийн дулаанаар хангагдах байршил нь төвлөрсөн дулаан хангамжийн системд холбогдох боломжгүй тохиолдолд энэ хуулийн 21.2.1-д заасан эрхийг эдлэхгүй.

21.4.Хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн хэрэглэгч нь системийн өмчлөгч, эсхүл түүний эрх олгосон этгээдтэй загвар гэрээний үндсэн дээр хэлцэл хийж, харилцан хүсэл зоригоо илэрхийлэх замаар гэрээ байгуулах эрхтэй.

22 дугаар зүйл.Төвлөрсөн болон хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн хэрэглэгчийн үүрэг

22.1.Төвлөрсөн болон хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн хэрэглэгч Эрчим хүчний тухай хуулийн 30.1-д зааснаас гадна дараах нийтлэг үүрэгтэй:

22.1.1.дулаан түгээх байгууллагатай дулаан хангамжийн гэрээ байгуулах;

22.1.2.дулааны тоолуурын хэвийн, аюулгүй ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлэх;

22.1.3.нийтийн орон сууцны дундын өмчлөлд хамаарах хэсэгт эрчим хүчний үр ашгийг дээшлүүлэх, дулаан алдагдлыг бууруулах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх, шаардагдах зардлыг орон сууцны өмчлөгчид хамтран хариуцах;

22.1.4.дулааны сүлжээнд зөвшөөрөлгүй холболт хийхийг хориглоно.

22.2.Төвлөрсөн дулаан хангамжийн системийн хэрэглэгч энэ хуулийн 22.1-д зааснаас гадна дараах үүрэгтэй:

22.2.1.дулааны сүлжээнд холбогдох техникийн нөхцөлийг биелүүлэх;

22.2.2.нийтийн орон сууцны дотор дулааны сүлжээний схемийг өөрчлөх асуудалд санал өгөх;

22.2.3.нийтийн орон сууц эсхүл орон сууцны бус барилгын дулааны дотор системийг өөрчлөх тохиолдолд дулаан түгээх байгууллагатай зураг төслийг урьдчилан зөвшилцөх;

22.2.4.дулааны тоолуур эвдэрсэн болон дулаан хэрэглээний горим зөрчигдсөн талаар дулаан хангамжийн байгууллагад шуурхай мэдээлэх;

22.1.5.гэрээний нөхцөл болон тогтоосон тарифаар дулаан хангамжийн төлбөрийг хугацаанд нь бүрэн төлөх;

22.3.Энэ хуулийн 22.2.2-т заасан санал хураалтын үр дүнд нийт өмчлөгчдийн гуравны хоёр нь зөвшөөрч гарын үсэгт бол дулаан хангамжийн системд холбогдох өөрчлөлт хийгдэнэ.

22.4.Хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн хэрэглэгч энэ хуулийн 22.1-д зааснаас гадна дараах үүрэгтэй байна:

22.4.1.дулаан хангамжийн байгууллагатай загвар гэрээ байгуулах;

22.4.2.хэрэглэгчийн тоноглол болон тоолуурт дулаан хангамжийн үйлчилгээ үзүүлж байгаа этгээд нэвтрэх, хянах, шалгах боломжийг бүрдүүлэх;

22.4.3.гэрээний нөхцөл болон харилцан тохиролцсон тарифаар дулаан хангамжийн төлбөрийг хугацаанд нь бүрэн төлөх.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ ДУЛААНЫ СҮЛЖЭЭНИЙ ХОЛБОЛТ

23 дугаар зүйл.Сүлжээнд холбох хүсэлт

23.1.Дулаан дамжуулах, түгээх байгууллага нь дулаан хангамжийн найдвартай байдалд эрсдэл учруулахгүй бол техникийн хүчин чадалдаа тулгуурлан хүсэлт гаргасан этгээдийг сүлжээнд холбох үүрэгтэй.

23.2.Дулаан дамжуулах, түгээх байгууллага нь сүлжээнд холбох боломжтой хэсэг, хүчин чадлын мэдээллийг ил тод нийтэлсэн байна.

23.3.Нийтийн орон сууцны барилгыг дулааны сүлжээнд холбох, эсхүл холболтод өөрчлөлт оруулах хүсэлтийг дараах этгээд гаргаж болно:

23.3.1.тухайн барилгын газар эзэмших, ашиглах этгээд;
23.3.2.сууц өмчлөгчдийн холбоо;

23.4.Дулаан дамжуулах, түгээх байгууллага энэ хуулийн 23.1-д заасан хүсэлт хүлээн авснаас хойш гуч хоногийн дотор сүлжээнд холбох техникийн нөхцөл олгоно.

23.5.Төвлөрсөн дулаан хангамжийн нэгдмэл системд техникийн нөхцлийг дамжуулах тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, орон нутгийн төвлөрсөн дулаан хангамжийн системд үйлдвэрлэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч техникийн нөхцөл олгоно.

23.6.Дулаан дамжуулах, түгээх байгууллага нь энэ хуулийн 23.1-д зааснаас өөр үндэслэлээр техникийн нөхцөл олгохоос татгалзахыг хориглоно.

23.7.Техникийн нөхцөл нь дараах шаардлагад нийцсэн байна:

23.7.1.ил тод, ойлгомжтой, хоёрдмол утгагүй байх;
23.7.2.ижил нөхцөлд холбогдох хүсэлт гаргагчид эрх тэгш хандах зарчмыг баримтлах;
23.7.3.холболт тус бүр техникийн болон эдийн засгийн нөхцөлд нийцэх;
23.7.4.сүлжээний цаашдын хөгжил, тогтвортой байдлыг хангах;
23.7.5.сүлжээнд холбогдсон бусад хэрэглэгчийн аюулгүй, найдвартай байдлыг хангах;
23.7.6.сүлжээний техникийн хүчин чадлыг харгалзах.

23.8.Энэ хуулийн 23.7-д заасан техникийн нөхцөлд дараах мэдээллийг тусгана:

23.8.1.холболтын цэг;
23.8.2.холбох хүчин чадал;
23.8.3.тоолуурын байршил;
23.8.4.шугам, сүлжээний өмчлөл, эзэмшлийн зааг;
23.8.5.тоолуур, хэмжих хэрэгсэлд тавигдах техникийн шаардлага;
23.8.6.холбогдох хүсэлт гаргагч болон дамжуулах эсхүл түгээх байгууллагын үүрэг;
23.8.7.холболтын төлбөрийн тооцоолол;
23.8.8.холболтын нөхцөлийн хүчинтэй байх хугацаа;
23.8.9.бусад нөхцөл.

23.9.Хэрэглэгчийн шугам, тоноглол, түүний аль нэг хэсэг солигдсон эсхүл сүлжээний эзэмшигч өөрчлөгдсөн боловч доор дурдсан нөхцөл нэгэн зэрэг хангагдсан тохиолдолд холболтын төлбөр авахгүй:

23.9.1.холболтын цэгийн байршил өөрчлөгдөөгүй;
23.9.2.техникийн нөхцөлд өөрчлөлт оруулах шаардлагагүй;
23.9.3.холболтын техникийн нөхцөл хүчинтэй.

23.10.Сүлжээнд холбох хүсэлтийг цахимаар гаргах боломжтой байна.

24 дүгээр зүйл.Холболтын гэрээ

24.1.Сүлжээнд холбогдох хүсэлт гаргагч нь дулаан дамжуулах, түгээх байгууллагатай холболтын гэрээг бичгээр байгуулна.

24.2.Холболтын гэрээний салшгүй хэсэг нь техникийн нөхцөл байх ба гэрээнд дараах зүйлийг тусгана:

- 24.2.1.холболтын төлбөр, төлбөрийн нөхцөл;
- 24.2.2.гэрээний хугацаа;
- 24.2.3.энэ хуулийн 24.3-т заасан ажлыг хянах ажлын хуваарь;
- 24.2.4.хувийн сүлжээг нийтийн сүлжээ болгох нөхцөл, нөхөн төлбөр олгох.

24.3.Энэ хуулийн 24.1-т заасан хүсэлт гаргагч нь сүлжээнээс салангид хийгдэх шугам, сүлжээ, барилга байгууламжийн угсралтын ажлыг гүйцэтгэж, сүлжээнд холбогдох нөхцөлийг хангасан байна.

24.4.Хүсэлт гаргагч нь дулаан дамжуулах, түгээх байгууллагад холбогдуулан дараах асуудлаар Зохицуулах хороо, харьяа зохицуулах зөвлөлд гомдол гаргаж, асуудлыг шийдвэрлүүлнэ:

- 24.4.1.техникийн нөхцөлтэй холбоотой;
- 24.4.2.холболтын гэрээ байгуулахаас татгалзсан;
- 24.4.3.холболтын төлбөрийн нөхцөл;
- 24.4.4.гэрээний нөхцөл, шаардлага;

24.5.Холболтын гэрээ нь дулаан худалдах, худалдан авах, дулаанаар хангах гэрээ байгуулах үндэслэл болно.

24.6.Энэ хуулийн 24.3-т заасан ажлыг дулаан хангамжийн байгууллага гүйцэтгэхийг хориглоно.

25 дугаар зүйл.Холболтын төлбөр тооцох

25.1.Дулаан дамжуулах, түгээх байгууллага хүсэлт гаргагчийг дулааны сүлжээнд холбох бол холболтын төлбөр авна.

25.2.Холболтын төлбөр нь энэ хуульд заасны дагуу тооцсон үндэслэл бүхий төлбөр байна.

25.3.Холболтын төлбөрийг тухайн хүсэлт гаргагчийн холбогдож буй дамжуулах, түгээх сүлжээг барьж байгуулах хөрөнгө оруулалтын зардалд үндэслэж тооцно.

25.4.Хүсэлт гаргагчийн төлөх холболтын төлбөр нь сүлжээнд холбогдох хүчин чадал, байршлаас хамаарна.

25.5.Холболтын төлбөр тооцох аргачлалыг Эрчим хүчний тухай хуулийн 9.1.13-т заасан журмаар зохицуулна.

25.6.Холболтын төлбөр нь сүлжээний тодорхой цэгээр хязгаарлагдана.

25.7.Холболтын техникийн нөхцөлийг дулаан дамжуулах, түгээх байгууллагын санаачилгаар өөрчлөх бол холбогдох зардлыг тухайн байгууллага хариуцна.

25.8.Хэрэглэгчийн санаачилгаар техникийн нөхцөлд өөрчлөлт орох бол холбогдох зардлыг тухайн хэрэглэгч хариуцаж, холболтын төлбөр дээр нэмж дулаан дамжуулах, түгээх байгууллагад төлнө.

26 дугаар зүйл.Хувийн ба нийтийн сүлжээ

26.1.Төвлөрсөн дулааны сүлжээ нь нийтийн сүлжээ байна.

26.2.Төвлөрсөн дулааны сүлжээнд холбогдоход дулааны сүлжээг шинээр барих шаардлагатай бол хүсэлт гаргагч өөрийн хөрөнгөөр уг сүлжээг барьж болно.

26.3.Хувийн хөрөнгө оруулалтаар барьсан сүлжээ нь хувийн сүлжээнд хамаарах ба сүлжээг өмчлөгч нь сүлжээний ашиглалт, үйлчилгээг мэргэжлийн байгууллагаар гэрээний үндсэн дээр гүйцэтгүүлж болно.

26.4.Хувийн сүлжээнд тухайн сүлжээг өмчлөгчөөс гадна дараагийн хэрэглэгч холбогдох бол сүлжээ өмчлөгчөөс зөвшөөрөл авна.

26.5.Энэ хуулийн 26.4-т заасны дагуу хувийн сүлжээнд нэмэлт хэрэглэгч холбогдсон тохиолдолд уг сүлжээ нь нийтийн сүлжээ болж дулаан түгээх эсхүл дулаан дамжуулах байгууллагын өмчид шилжинэ.

26.6.Энэ хуулийн 26.5-д зааснаар хувийн сүлжээ нь нийтийн сүлжээ болсон тохиолдолд шинээр холбогдох хэрэглэгч бүр анхны өмчлөгчийн оруулсан хөрөнгө оруулалтаас өөрийн ашиглах сүлжээний хүчин чадал, ашиглалтын хэмжээнд ногдох зардлыг тооцож, дулаан түгээх эсхүл дулаан дамжуулах байгууллагаар дамжуулан анхны өмчлөгчид нөхөн төлнө.

26.7.Нийтийн сүлжээний ашиглалт, засвар, үйлчилгээний зардлыг сүлжээг өмчлөх дулаан түгээх, хангах байгууллага хариуцна.

ЗУРГАДУГААР БҮЛЭГ ТООЛУУР, ТООЛУУРЫН СИСТЕМ

27 дугаар зүйл.Тоолуур, хэмжих хэрэгсэл, түүнд тавигдах шаардлага

27.1.Дулаан үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх, хэрэглэх үе шат бүрт дулааныг тоолуураар хэмжих ба эх үүсгүүрээс эцсийн хэрэглэгч хүртэл дулааны эрчим хүчний нэгдсэн баланс гаргах боломжтой системийг бүрдүүлнэ.

27.2.Тоолуур суурилуулах техникийн боломжгүй тохиолдолд хэрэглэгчийн халаалтын системд зардал хуваарилах төхөөрөмж, түүнтэй адилтгах хэмжих хэрэгсэл суурилуулах замаар дулааны хэрэглээг хэмжиж болно.

27.3.Энэ хуулийн 27.1, 27.2-т заасны дагуу ашиглагдах тоолуур, хэмжих хэрэгсэл нь Хэмжил зүйн тухай хуулийн 9, 10 дугаар зүйлд заасан туршилт, баталгаажуулалтад хамрагдаж, улсын бүртгэлд бүртгэгдсэн, суурилуулах зөвшөөрөл бүхий хэрэгсэл байна.

27.4.Дулааны тоолуур, хэмжих хэрэгсэлд тавигдах шаардлага, стандартыг эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага боловсруулж, эрх бүхий этгээдээр батлуулна.

27.5.Дулааны эх үүсгүүрээс дамжуулах, түгээх сүлжээнд нийлүүлж буй дулааны эрчим хүчийг тооцох тоолуур, хэмжих хэрэгсэл суурилуулах зардал, ашиглалтыг үйлдвэрлэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч хариуцна.

27.6.Дамжуулах сүлжээнээс түгээх сүлжээнд нийлүүлж буй дулааны эрчим хүчийг тооцох тоолуур, хэмжих хэрэгслийг суурилуулах зардал, ашиглалтыг дамжуулах тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч хариуцна.

27.7.Түгээх сүлжээний дотоод энергийн баланс тооцоход шаардлагатай цэгүүдэд дулааны тоолуур, хэмжих хэрэгсэл суурилуулах зардал, ашиглалтыг түгээх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч хариуцна.

27.8.Хэрэглэгчийн хэрэглэсэн дулааны эрчим хүчийг тооцох зориулалттай дулааны тоолуур нь дулаан түгээх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн өмч байна.

28 дугаар зүйл.Тоолуур, хэмжих хэрэгсэл суурилуулах

28.1.Дулааны тоолуур, хэмжих хэрэгслийн төрөл, байршил, холболтын схемийг барилгын зураг төсөлд тодорхой тусгаж, холбогдох мэргэжлийн байгууллагаар батлуулсан байна.

28.2.Хэрэглэгч техникийн нөхцөлд заасан дулааны тоолуур, хэмжих хэрэгслийн үзүүлэлтэд өөрчлөлт оруулах шаардлага үүсвэл дулаан хангагч байгууллагад хандаж, зөвшөөрөл авна.

28.3.Дулаан хангагч байгууллага хэрэглэгчийн энэ хуулийн 28.2-т заасан хүсэлтийг хүлээн авснаас хойш ажлын тав хоногт багтаан шийдвэр гаргана.

28.4.Хэрэглэгчийн дулааны ачаалал нь дулааны эрчим хүчийг хэмжих, тооцох хэрэгслийн хязгаар, мэдрэх чадварт нөлөөлөхөөр өөрчлөгдсөн бол техникийн нөхцөлд өөрчлөлт оруулна.

28.5.Төвлөрсөн дулаан хангамжийн системд холбогдох нийтийн орон сууцны барилгыг ашиглалтад оруулахаас өмнө дулааны эрчим хүчний хэрэглээг тооцох тоолуур, хэмжих хэрэгслийг батлагдсан зураг төсөл, стандарт, техникийн шаардлагын дагуу бүрэн суурилуулсан байна

28.6.Дулааны тоолуур, хэмжих хэрэгслийг суурилуулах этгээд нь Хэмжил зүйн тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлд заасны дагуу үнэлгээ хийлгэсэн байна.

28.7.Энэ хуулийн 28.6-д заасан байгууллага нь холбогдох техникийн нөхцөл, стандарт, нормативын баримт бичгийн шаардлагад нийцүүлэн тухайн тоолуур, хэмжих хэрэгслийг суурилуулах ажлыг гүйцэтгэнэ.

28.8.Орон сууцны барилгыг ашиглалтад оруулсны дараа барилгын дулааны нийт хэрэглээг тоолох, хэмжих ерөнхий тоолуур болон хэрэглэгчийн дулаан түгээх байгууллага нь баланстаа үнэ төлбөргүй бүртгэнэ.

28.9.Хэрэглэгчийн дулааны хэрэглээг тооцох тоолуур суурилуулах хөрөнгө оруулалтын зардлыг Эрчим хүчний тухай хуулийн 25.1.9-д заасан төлөвлөгөөнд тусгаж, санхүүжүүлэх, шаардлагатай тохиолдолд энэ хуулийн 44.1-д заасан дэмжлэгийн хүрээнд санхүүжүүлж болно.

28.10.Дулаан дамжуулах, түгээх байгууллага хэрэглэгчийн сүлжээнд зураг төслийн дагуу дулааны тоолуур, хэмжих хэрэгслийг суурилуулна.

28.11. Дулааны эрчим хүчээр хангах гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол хэрэглэгчийн тоолуур, хэмжих хэрэгсэл нь техникийн шаардлага хангахгүй бол дулаан дамжуулах, түгээх байгууллага өөрийн зардлаар солино.

28.12. Хэрэглэгчтэй зөвшилцсөний үндсэн дээр тоолуур, хэмжих хэрэгслийн зардлыг хэрэглэгч хариуцаж болно.

28.13. Хэрэглэгч тодорхой техникийн шаардлага, үндэслэлээр дулааны шугам, тоноглолын хүчин чадлыг өөрчлөх хүсэлт гаргавал дулаан түгээх байгууллага нь хэрэглэгчийн зардлаар дулааны тоолуур, хэмжих хэрэгслийг солих болон дахин тохируулах ажлыг хийнэ.

28.14. Дулаан дамжуулах, түгээх байгууллага нь дулааны эрчим хүчний баланс болон хэрэглэгчийн хэрэглэсэн дулааны эрчим хүчийг тооцох тоолуур, хэмжих хэрэгслийн мэдээллийг цуглуулж, боловсруулах үүрэгтэй.

28.15. Дулааны тоолуур, хэмжих хэрэгслийн ашиглалт, холбогдох зардал, үүрэг, хариуцлагын талаар хангагч, хэрэглэгчийн хооронд байгуулах дулааны эрчим хүчээр хангах гэрээнд тодорхой тусгасан байна.

29 дүгээр зүйл. Тоолуурын систем

29.1. Дулаан хангамжийн системд ухаалаг тоолуурын системээр дамжуулан хэрэглэгчийн хэрэглээний мэдээллийг цахим хэлбэрээр цуглуулах, дамжуулах, боловсруулах, хянах боломжийг бүрдүүлнэ.

29.2. Ухаалаг тоолуурын систем нь дараах шаардлагыг хангасан байна:

29.2.1. хэрэглэгчийн хэрэглээний мэдээллийг цаг хугацааны нарийвчлалтайгаар бүртгэх;

29.2.2. мэдээллийг алсаас унших, дамжуулах боломжтой байх;

29.2.3. эрчим хүчний үр ашиг, балансын дүн шинжилгээ хийх боломжтой байх.

30 дугаар зүйл. Дулааны зүй бус хэрэглээ

30.1. Дараах тохиолдолд дулааны эрчим хүчийг зүй бусаар хэрэглэсэн гэж үзнэ:

30.1.1. тоолуур, хэмжих хэрэгслийг гэмтээх, заалтыг өөрчлөх, хэмжүүрийн систем болон хаалт тэдгээрийн эд анги, битүүмжлэлийг алдагдуулах зэргээр зарцуулсан бодит дулааны хэмжээг нуун дарагдуулж, өөрчилсөн;

30.1.2. дулаан дамжуулах, түгээх байгууллагын зөвшөөрөлгүйгээр холбогдсон, хэмжигдээгүй хэрэглээ;

30.1.3. хүчин төгөлдөр гэрээ байгуулалгүйгээр авсан хэрэглээ.

30.2. Дулаан түгээх байгууллага нь дулааны зүй бус хэрэглээний төлбөрийг гэрээний дагуу шаардах эрхтэй.

30.3. Дулааны зүй бус хэрэглээг тооцох аргачлалыг Зохицуулах хороо батална.

ДОЛДУГААР БҮЛЭГ ҮНЭ, ТАРИФ

31 дүгээр зүйл. Дулааны тариф тогтоох эрх

31.1. Төвлөрсөн дулаан хангамжийн системд дулаан үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх, хангах болон хэрэглэгчид дулааны эрчим хүч борлуулах тарифыг Зохицуулах хороо, харьяа аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөл батална.

31.2. Хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн нийт хэрэглэгчийн 50-иас дээш хувь нь тарифын асуудлаар Зохицуулах хороо, харьяа аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөлд гомдол гаргасан бол Зохицуулах хороо, харьяа аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөл хүсэлтийг хүлээн авч хянах, үндэслэлгүй тариф тогтоосон гэж үзсэн тохиолдолд тарифыг зохистой хэмжээнд хүртэл бууруулахыг шаардах эрхтэй.

31.3. Энэ хуулийн 31.2-т заасан тарифын гомдол 3-аас дээш удаа давтагдаж, асуудал шийдвэрлэгдэхгүй бол Зохицуулах хороо, харьяа аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөл нь тарифыг тогтоож болно.

32 дугаар зүйл. Дулааны тариф тогтоох зарчим

32.1. Дулааны тариф нь зүй ёсны монополь аж ахуйн нэгжийг үр ашигтай ажиллуулах, үйл ажиллагааны болон хөрөнгө оруулалтын зардлыг нөхөх, зохистой түвшний ашиг олох боломжийг хангахуйц байна.

32.2. Дулааны тарифыг тогтооход дараах зарчмыг баримтална:

32.2.1. дулаан үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх болон хангахтай холбоотой үйл ажиллагааны бодит өртөг зардлыг нөхөх;

32.2.2. үйл ажиллагааны болон техник, технологийн засвар үйлчилгээ, сайжруулалт, шинэчлэл, өргөтгөлд шаардлагатай хөрөнгө оруулалт хийх;

32.2.3. байгаль орчныг хамгаалах хууль, тогтоомжийн шаардлагыг хангах;

32.2.4. чанар, аюулгүй, найдвартай байдлын шаардлагыг хангах;

32.2.5. хөрөнгө оруулалтыг нөхөхүйц байх;

32.2.6. зохистой ашгийн түвшинг хангасан байх.

33 дугаар зүйл. Тариф тогтоох механизм

33.1. Зохицуулах хороо, аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөл дараах аргачлалын дагуу тарифыг тогтооно:

33.1.1. өртгийн арга;

33.1.2. урамшуулалт тарифын арга;

33.1.3. индексжүүлэлтийн тарифын арга;

33.1.4. төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн гэрээгээр тохирсон үнэ;

34 дүгээр зүйл. Өртгийн аргаар тарифыг тогтоох

34.1. Өртгийн аргаар дулаан хангамжийн тарифыг тогтооход үйл ажиллагааны болон хөрөнгө оруулалтын зардал, зохистой ашгийн түвшинд үндэслэнэ.

34.2.Энэ хуулийн 34.1-д заасан үйл ажиллагааны болон хөрөнгө оруулалтын зардлыг дараах журмаар тооцно:

34.2.1.зардлын бодит хэрэгцээ, эдийн засгийн үндэслэлийг зардлын нэр төрөл, ангилал бүрээр тодорхойлох;

34.2.2.хүний нөөц, түүнтэй холбогдох зардлыг салбарын хэмжээнд мөрдөгдөх жишиг норм эсхүл техник, технологийн стандартад нийцүүлэн хянах;

34.2.3.зардлыг хянаж, тогтоохдоо холбогдох хууль тогтоомж, дүрэм, журам, норм, стандартыг үндэслэл болгох;

34.2.4.түлш, түүхий эд материал, тоног төхөөрөмжийн зардлыг гадаад валютын ханш, макро эдийн засгийн үзүүлэлтийг үндэслэн тооцох;

34.2.5.үндсэн хөрөнгийн элэгдлийн зардлыг шулуун шугамын аргаар тооцох;

34.2.6.эрх бүхий байгууллагын баталсан хөрөнгө оруулалтын төслийн зардал, эргэн төлөгдөх нөхцөлийг хангах;

34.2.7.урт ба богино хугацаат зээлийн хүүгийн зардлыг гэрээнд үндэслэн тусгах;

34.2.8.салбарын хүний нөөцийн бодлого, ажил олгогч, үйлдвэрчний эвлэл хооронд байгуулсан хамтын хэлэлцээрт нийцүүлж ажилчны нийгмийн зардлыг тооцож тусгах.

34.3.Зохистой ашгийн түвшинг хөрөнгө оруулалтын өгөөжид үндэслэн тооцно.

34.4.Хөрөнгө оруулалтын өгөөжийн хувийг тухайн жилийн капиталын жигнэсэн дундаж өртгийн аргаар тооцно.

34.5.Тухайн жилийн капиталын жигнэсэн дундаж өртгийн утгыг Зохицуулах хорооны дэргэдэх салбарын төлөөлөл, эрдэмтэн судлаачид оролцсон зөвлөлөөр жил бүр хэлэлцүүлж, өмнөх оны арван хоёрдугаар сард багтаан батлуулах.

34.6.Өртгийн аргад үндэслэсэн тарифыг жил бүр тогтооно.

35 дугаар зүйл.Зохицуулалттай үйл ажиллагааны аудит

35.1.Зохицуулах хороо нь зүй ёсны монополь үйл ажиллагааны бодит өртгийг тодорхойлох, хянах механизмыг бүрдүүлэх хүрээнд зохицуулалттай үйл ажиллагааны дансны нэгдсэн жагсаалтыг эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хамтарч батлах, мөрдүүлэх эрхтэй.

35.2.Зохицуулах хороо зүй ёсны монополь үйл ажиллагаанд хамаарах дулаан хангамжийн байгууллагын үйл ажиллагаанд хоёр жил тутамд зохицуулалтын аудит хийнэ.

36 дугаар зүйл.Урамшуулалт тарифын арга

36.1.Зохицуулах хороо, харьяа аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөл нь тав хүртэлх жилийн хугацаагаар доор дурдсан нөхцөл, зорилтот үзүүлэлтийг үндэслэн урамшуулалт тарифыг тогтоож болно:

36.1.1.зохицуулалттай үйлчилгээний чанар, найдвартай байдал;
36.1.2.техник эдийн засгийн үзүүлэлт, үр дүнг сайжруулах;

36.2.Энэ хуулийн 36.1-д заасан нөхцөл, зорилтот үзүүлэлтийг Зохицуулах хороо, харьяа аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөл жил бүр дүгнэх ба хоёр жил дараалан дээрх нөхцөл, зорилтот үзүүлэлтийг хангаагүй тохиолдолд урамшуулалт тарифыг цуцлах эрхтэй.

36.3.Аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөл нь урамшуулалт тарифын аргаар тариф тогтоох бол Зохицуулах хороонд мэдэгдэж, зөвшөөрөл авна.

37 дугаар зүйл.Тарифын индексжүүлэлтийн арга

37.1.Тарифын индексжүүлэлтийн аргыг дараах үзүүлэлтээс хамаарч өртөг зардал нэмэгдэх нөхцөлд хэрэгжүүлнэ:

37.1.1.дулаан үйлдвэрлэлийн зориулалтаар нийлүүлж буй нүүрс болон бусад түлш, эх үүсгүүрийн үнийн өөрчлөлт;

37.1.2.инфляцын өөрчлөлт;

37.1.3.гадаад валютын ханшийн өөрчлөлт.

37.2.Тарифын индексжүүлэлтийг улсын нийгэм, эдийн засгийн үзүүлэлтэд үндэслэн жил бүр хэрэгжүүлэх ба энэ хуулийн 37.1.1, 37.1.2, 37.1.3-т заасан үзүүлэлтийн аль нэг нь таван хувиас дээш өөрчлөлттэй гарвал тухайн үзүүлэлтэд харгалзах зардлын өөрчлөлтийг тооцож, дулааны тарифыг индексжүүлнэ.

38 дугаар зүйл.Төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн гэрээгээр тохирсон үнэ

38.1.Төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн гэрээний төслийг хэлэлцэх үед гэрээний үнийг дулаан хангамжийн үйлчилгээ үзүүлэхэд шаардагдах бодит зардал, хөрөнгийн өгөөжийн өртгөөс доогуур тогтоохыг хориглоно.

38.2.Төр, хувийн хэвшлийн түншлэлээр хэрэгжих төслөөс нэгдсэн сүлжээнд нийлүүлэх цахилгаан, дулааны тарифыг тарифын санал хүлээн авч, хянах журмын дагуу Зохицуулах хороо, харьяа аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөл тогтооно.

38.3.Энэ хуулийн 38.2-т заасан тариф нь түншлэлийн гэрээний үнээс зөрүүтэй тохиолдолд төрийн түншлэгч нь хувийн түншлэгчтэй үнийн зөрүүг шийдвэрлэх асуудлаар харилцан тохиролцож, гэрээнд тусгана.

38.4.Үнэ үйлчлэх хугацааг төр хувийн хэвшлийн түншлэлийн гэрээний хугацаанаас хэтрэхгүй байхаар тогтооно.

39 дүгээр зүйл.Хэрэглэгчид дулааны эрчим хүч борлуулах тариф

39.1.Хэрэглэгчид нийлүүлэх дулааны эрчим хүч борлуулах тарифыг дараах зарчмыг үндэслэн тогтооно:

39.1.1.дулааны эрчим хүчийг хэрэглэгчид хүргэх бодит өртөгт үндэслэн, хэрэглэгчийн ангилал бүрээр ялгаатай байх;

байх; 39.1.2.дулааны эрчим хүчийг хэмнэлттэй хэрэглэхэд хөшүүрэг болохуйц

39.1.3.тарифыг дулаан хангамжийн бүсээр тогтоох.

40 дүгээр зүйл.Тариф батлуулах хүсэлт гаргах

40.1.Дулаан хангамжийн байгууллага тариф батлуулах хүсэлт, тарифын саналыг эрх бүхий байгууллагад цахимаар дараах баримт бичгийн хамт хүргүүлнэ:

40.1.1.тарифын төсөл, батлагдсан маягтын дагуу гаргасан тооцоолол;

40.1.2.хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийн төсөл;

40.1.3.хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийн хүрээнд хийгдэх засвар, сайжруулалт, шинэчлэл, өргөтгөлийн зураг төсөв;

40.1.4.салбарын норм, дүрэм, стандартад үндэслэсэн хүний нөөцийн тоо хэмжээ, цалингийн зардал, нийгмийн даатгалын шимтгэлийн зардлын тооцоо;

40.1.5.дулаан үйлдвэрлэхэд ашиглах түлш, түүхий эд, материалын зардлын тооцоо;

40.1.6.дулааны эрчим хүчийг сүлжээгээр дамжуулах, түгээхэд гарах техникийн алдагдлын тооцоо;

40.1.7.техник ашиглалтын дүрэм, холбогдох стандартын дагуу урсгал засварын ажилд хуваарилсан зардлын тооцоо;

40.1.8.Зохицуулах хорооноос баталсан журмын дагуу хийсэн бусад үйл ажиллагааны зардлын зүйлчилсэн тооцоо;

40.1.9.зохистой түвшин бүхий ашгийн тооцоо;

40.1.10.өмнөх хуанлийн хоёр жилийн санхүүгийн тайлан;

40.1.11.үйл ажиллагааны тайлан;

40.1.12.өмнө батлагдсан хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийн хүрээнд ашиглалтад оруулсан үндсэн хөрөнгө, түүнд ногдох үндсэн хөрөнгийн элэгдлийн шимтгэлийн тооцоог урт хугацаанд, жилээр нь ангилсан тайлан;

40.1.13.урт ба богино хугацаат зээлийн гэрээ, санхүүжүүлэх болон зээлийн эргэн төлөгдөх хуваарийг нотолсон баримт бичиг;

40.1.14.дулаан хангамжийн байгууллагын үндсэн тоноглолын хүчин чадал, хүчин чадал ашиглалтын талаар мэдээллийн нэгдсэн сангийн мэдээлэл;

40.2.Энэ хуулийн 40.1.11-т заасан тайланд санхүү, эдийн засгийн үйл ажиллагаа, хөрөнгө оруулалт, үндсэн хөрөнгийн төлөв байдал, хуанлийн өмнөх хоёр жилийн хөдөлмөрийн хөлсний бүтэц, хуваарилалтын тухай мэдээллийг тусгасан байна.

40.3.Зохицуулах хороо, аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөл нь тариф батлахтай холбоотой асуудлаар шаардлагатай бусад мэдээллийг авах эрхтэй.

40.4.Энэ хуулийн 40.1-т заасан тарифын санал, тариф батлуулах хүсэлтийг Зохицуулах хороо, аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөл ирүүлсэн өдрөөс хойш ер хоногийн дотор хянаж, батална.

40.5. Дулаан хангамжийн байгууллага нь тарифын саналаа Эрчим хүчний тухай хуулийн 9.1.4-т заасан журмын дагуу Зохицуулах хороонд хүргүүлнэ.

НАЙМДУГААР БҮЛЭГ ХЭРЭГЛЭГЧИЙН ГЭРЭЭ

41 дүгээр зүйл. Дулааны эрчим хүчээр хэрэглэгчийг хангах

41.1. Дулаан дамжуулах, түгээх байгууллага хэрэглэгчтэй дулааны эрчим хүчээр хангах гэрээг байгуулсны үндсэн дээр дулаан хангамжийн үйлчилгээг үзүүлнэ.

41.2. Үйлдвэрлэх байгууламжид шууд холбогдсон хэрэглэгч нь энэ хуулийн 41.1-д заасан гэрээг дулаан үйлдвэрлэгчтэй байгуулна.

41.3. Хэрэглэгч энэ хуулийн 41.1, 41.2-т заасан гэрээ байгуулахаас өмнө дулаан дамжуулах, түгээх сүлжээнд холбогдоход шаардлагатай тоноглол, тоолуурын суурилуулалтыг хийсэн байна

42 дугаар зүйл. Дулааны эрчим хүчээр хангах гэрээ

42.1. Энэ хуулийн 41.1, 41.2-т заасан гэрээнд дараах зүйлсийг заавал тусгана:

- 42.1.1. талуудын эрх, үүрэг, хариуцлага;
- 42.1.2. нийлүүлэх дулааны чанар, тоо хэмжээ;
- 42.1.3. дулаан нийлүүлэхийг хязгаарлах, зогсоох нөхцөл;
- 42.1.4. үнэ, тариф;
- 42.1.5. дулааны төлбөр тооцох, алданги, торгууль ногдуулах нөхцөл;
- 42.1.6. сүлжээний өмчлөл, эзэмшил, хариуцлагын зааг;
- 42.1.7. шаардлагатай бол дэд хэрэглэгчдийн талаарх мэдээлэл;
- 42.1.8. гэрээг дуусгавар болгох нөхцөл;
- 42.1.9. гэрээ дүгнэх зохицуулалт;
- 42.1.10. хэрэглэгчийн хэрэглэсэн дулааныг хэмжих, тооцох арга болон тоолуур, хэмжих хэрэгсэлд тавих шаардлага.

42.2. Төвлөрсөн болон хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системд холбогдсон дулаан хангамжийн байгууллага болон хэрэглэгчийн хоорондын харилцааг зохицуулсан гэрээ нь загвар гэрээний үндсэн дээр хийгдэнэ.

42.3. Дулаан хангамжийн байгууллага дулааны эрчим хүчээр хангах гэрээг аж ахуй нэгж, байгууллагын хувьд жил бүр, ахуйн хэрэглэгчийн хувьд гэрээнд заасан хугацаагаар дүгнэнэ.

43 дугаар зүйл. Нийтийн орон сууцанд дулааны эрчим хүчээр хангах гэрээ

43.1. Дулаан хангамжийн байгууллага нь нийтийн орон сууцны хувьд нийт талбайн халаалтын хэрэгцээг хангахаар тооцож дулааны эрчим хүчээр хангах гэрээг байгуулна.

43.2. Энэ хуулийн 43.1-д заасан гэрээ нь тухайн барилгыг дулааны сүлжээнд холбогдсон өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр мөрдөгдөнө.

43.3. Дулаан хангамжийн байгууллага нь орон сууц, талбайн өмчлөгч, хууль ёсны эзэмшигч болон сууц өмчлөгчдийн холбоотой энэ хуулийн 43.1-д заасан гэрээг байгуулна.

43.4. Нийтийн зориулалттай орон сууц нь дулаан хангамжийн системд холбогдсон бол энэ хуулийн 43.3-т заасан хэрэглэгч дулаан хангамжийн гэрээнээс нэг талын санаачилгаар татгалзах эрхгүй.

ЕСДҮГЭЭР БҮЛЭГ ДУЛААН ХАНГАМЖИЙН САЛБАРТ ҮЗҮҮЛЭХ ДЭМЖЛЭГ

44 дүгээр зүйл. Дулааны хангамжийн салбарт үзүүлэх дэмжлэг

44.1. Төрөөс дулаан хангамжийн бодлого, чиглэлийг тодорхойлж, хэрэгжүүлэхэд дараах дэмжлэгийг үзүүлнэ:

44.1.1. дулаан хангамжийн системийн аюулгүй, найдвартай ажиллагааг хангах нөөц хүчин чадал бий болгох, дамжуулах сүлжээ барих, өргөтгөхөд төсвөөс санхүүжилт олгох, хөрөнгө оруулалтаар дэмжих;

44.1.2. дулааны шинэ эх үүсгүүр, дамжуулах, түгээх сүлжээ барьж байгуулах ажлыг төр, хувийн хэвшлийн түншлэлээр хэрэгжүүлэхийг дэмжих;

44.1.3. сэргээгдэх эрчим хүч болон өндөр үр ашигтай, хүлэмжийн хийн ялгарал багатай дэвшилтэт техник, технологи ашиглан хэсэгчилсэн болон бие даасан дулаан хангамжийн систем бий болгох сонирхлыг татвар, ногоон санхүүжилтийн бодлогоор дэмжиж, төсвөөс санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх;

44.1.4. хэрэглэгчид ирэх өндөр үнийн дарамтыг бууруулах зорилгоор эрх бүхий этгээдээс тогтоосон тарифыг бууруулах, хэрэгжилтийг хязгаарлах, хязгаарлах нөхцөлд түүнийг нөхөх санхүүгийн дэмжлэгийг төсвөөс олгох;

44.1.5. өөрийгөө санхүүжүүлэх тогтолцоог бүрдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх;

44.1.6. орон нутгийн дулаан хангамжийн онцлог, дулаан хангамжийн хөгжлийн схемд нийцүүлж хэсэгчилсэн, бие даасан дулаан хангамжийн системийг бий болгох бодлого, төлөвлөлийг хэрэгжүүлэх;

44.1.7. ухаалаг тоолуурын системийг нэвтрүүлэхэд шаардлагатай хөрөнгө оруулалт, дэд бүтцийн дэмжлэг үзүүлэх;

44.1.8. дулаан хангамжийн төсөл, хөтөлбөрийг дэмжих;

44.1.9. Засгийн газрын баталгаа гаргах;

45 дугаар зүйл. Дулаан хангамжийн төсөл, хөтөлбөр

45.1. Дулаан хангамжийн салбарын төсөл, хөтөлбөр (цаашид “төсөл, хөтөлбөр” гэх)-т одоо байгаа болон шинээр бий болох төвлөрсөн болон хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системд дулааны барилга байгууламж барих, өөрчлөх, шинэчлэх, тоног төхөөрөмж суурилуулах, технологи нэвтрүүлэх ажил, үйлчилгээ хамаарна.

45.2. Төрөөс бодлогоор дэмжих төсөл, хөтөлбөр дараах шаардлагыг хангасан байна:

45.2.1.дулаан хангамжийн хөгжлийн схемд тодорхойлсон дулаан хангамжийн бүс, байршилд байх;

45.2.2.тухайн дулаан хангамжийн системд тохирсон түлш ашиглах;

45.2.3.дулаан алдагдлыг бууруулах, үр ашгийг дээшлүүлэхэд чиглэсэн дараах тоног, төхөөрөмж эх үүсгүүрийн аль нэгийг ашиглах:

45.2.3.а.эрчим хүчний хэмнэлттэй техник, технологи, тоног төхөөрөмж;

45.2.3.б.сэргээгдэх эрчим хүчний эх үүсгүүр;

45.2.3.в.бусад хүлэмжийн хийн ялгарал багатай эх үүсгүүр.

45.2.4.дулаан хангамжийн төсөл, хөтөлбөрийн техник, эдийн засгийн үндэслэл, зураг төсөв нь дараах шаардлагыг хангасан байна:

45.2.4.а/дулаан хангамжийн найдвартай байдлыг хангах;

45.2.4.б/дулаан хангамжийн аюулгүй байдлыг хангах;

45.2.4.в/дулааны барилга байгууламжийг ашиглах боломжит хугацаа;

45.2.4.г/агаарт ялгаруулах хорт бодисын түвшин;

45.2.4.д/эрчим хүчний үр ашиг, хэмнэлтийн үзүүлэлт, дулаан алдагдлын түвшин шаардлага хангасан байх;

45.2.4.е/хуульд заасан бусад үзүүлэлт.

46 дугаар зүйл.Төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлэгчид үзүүлэх дэмжлэгийн төрөл

46.1.Энэ хуулийн 45 дугаар зүйлд заасан төсөл, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд дараах дэмжлэгийг үзүүлж болно:

46.1.1.улс, орон нутгийн төсвийн дэмжлэг;

46.1.2.улс, орон нутгийн төсвөөс тодорхой үйл ажиллагааны чиглэлээр олгох санхүүгийн дэмжлэг, татаас;

46.1.3.төр, хувийн хэвшлийн түншлэл;

46.1.4.хөрөнгө оруулалтыг дулаан хангамжийн тарифаар нөхөх;

46.1.5.гадаад улс, олон улсын байгууллагаас олгох хөнгөлөлттэй зээл, буцалтгүй тусламж;

46.1.6.ногоон санхүүжилт, зээл.

47 дугаар зүйл.Хөрөнгө оруулалтыг тарифаар нөхөх

47.1.Зохицуулах хороо, аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөл нь үндсэн хөрөнгийн элэгдлийн зардлыг тарифт тусгах замаар дулаан хангамжийн байгууллагын эх үүсгүүр, дамжуулах, түгээх сүлжээнд хийгдэх засвар, шинэчлэлт, өргөтгөлийн ажлыг техникийн шаардлага, норм, стандартын дагуу хэрэгжүүлэх боломжийг бүрдүүлнэ.

47.2.Төвлөрсөн дулаан хангамжийн байгууллага ирэх гурваас таван жилд хийгдэх хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөг эрх бүхий этгээдээр батлуулан Зохицуулах

хороо, харьяа аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөлд жил бүрийн арван нэгдүгээр сард ирүүлэх үүрэгтэй.

47.3.Энэ хуулийн 47.2-т заасан төлөвлөгөө нь дараах бүрдлийн шаардлагыг хангасан байна:

- 47.3.1.хөрөнгө оруулалтын хэмжээ;
- 47.3.2.хөрөнгө оруулалтын эх үүсвэр;
- 47.3.3.төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлэх хэлбэр;
- 47.3.4.төсөл, хөтөлбөрийн техник эдийн засгийн үр ашгийн үнэлгээ;
- 47.3.5.төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлэх хуваарь;
- 47.3.6.хөрөнгө оруулалтыг зээлээр санхүүжүүлэх бол зээлийн нөхцөл, эргэн төлөгдөх хуваарь;

47.4.Зохицуулах хороо, аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөл нь хөрөнгө оруулалтын төсөл, хөтөлбөрийн үндэслэл, үр ашигтай байдлыг үнэлэх, үр ашиггүй төслийн хөрөнгө оруулалтыг тарифт тусгахаас татгалзах эрхтэй.

47.5.Зохицуулах хороо, аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөл нь дулаан хангамжийн байгууллагын хөрөнгө оруулалтын эргэн төлөх нөхцөлийг хангасан байхаар тооцож тарифыг тогтооно.

48 дугаар зүйл.Төсвийн дэмжлэг

48.1.Төвлөрсөн дулаан хангамжийн системийг хөгжүүлэх, тогтвортой найдвартай ажиллагааг хангах зорилгоор улс, орон нутгийн төсөвт дараах асуудлыг тусган, санхүүжүүлнэ:

- 48.1.1.дулаан хангамжийн хөгжлийн схем боловсруулах;
- 48.1.2.дулаан хангамжийн системийн техник-эдийн засгийн үндэслэл боловсруулах;
- 48.1.3.дулаан дамжуулах сүлжээ барьж байгуулах, өргөтгөх;
- 48.1.4.хэрэглэгчийг тарифын өсөлт, ачааллаас хамгаалах зорилгоор эх үүсгүүр барьж байгуулах;
- 48.1.5.дулаан хангамжийн системийн тогтвортой, найдвартай ажиллагааг хангахад зориулж оргил ачааллын эх үүсгүүр барих;

49 дүгээр зүйл.Улс, орон нутгийн төсвөөс санхүүгийн дэмжлэг, татаас олгох

49.1.Дулаан хангамжийн салбарыг хөгжүүлэх эдийн засгийн хөшүүрэг болгож дулаан хангамжийн салбарт олгох санхүүгийн дэмжлэг, татаасыг улс, орон нутгийн төсөвт тусгана.

49.2.Дулаан хангамжийн системийг барих, шинэчлэх, сайжруулахад дараах чиглэлээр санхүүгийн дэмжлэг, татаас олгож болно:

- 49.2.1.хэрэглэгчийн санхүүгийн ачааллыг бууруулах зорилгоор тогтоосон тарифыг Засгийн газрын шийдвэрээр бууруулах, мөрдөх хугацааг хойшлуулсантай холбоотой тарифын зөрүүг олгох;

49.2.2.дулаан үйлдвэрлэлийн бодит өртөг хэрэглэгчийн тарифт ачаалал үүсгэсэн бол нутгийн өөрөө удирдах байгууллагын шийдвэрээр түлшний үнэ, хэрэглэгчийн тарифын зөрүүг олгох;

АРАВДУГААР БҮЛЭГ ТЕХНИК, ТЕХНОЛОГИЙН НОРМ, СТАНДАРТ, АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН ШААРДЛАГА

50 дугаар зүйл.Ашиглалтын техник, технологийн норм, стандарт

50.1.Эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага нь төвлөрсөн болон хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн барилга байгууламжийн ашиглалтын болон эрчим хүчний үр ашигтай байдлын талаарх техник, технологийн норм, нормативын баримт бичгийг боловсруулж батална.

50.2.Энэ хуулийн 50.1-д заасан барилга байгууламжийн стандартыг боловсруулж эрх бүхий этгээдээр батлуулна.

51 дүгээр зүйл.Аюулгүй байдлын ерөнхий шаардлага

51.1.Дулааны эх үүсгүүр, сүлжээ, тоног төхөөрөмж, хэрэглэгчийн тоноглолыг ашиглах үед авч хэрэгжүүлэх зохион байгуулалтын арга хэмжээ нь хүний амь нас, эрүүл мэнд болон байгаль орчны аюулгүй байдлыг хангасан байна.

51.2.Техник, технологийн норм, стандартыг дулааны эрчим хүч үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх болон хэрэглэхэд тус тус дагаж мөрдөнө.

52 дугаар зүйл.Хамгаалалтын зурвас

52.1.Дулааны сүлжээ нь аюулгүй байдлыг хангах, ашиглалт, засвар үйлчилгээг хэвийн, саадгүй явуулах нөхцөлийг бүрдүүлсэн хамгаалалтын зурвастай байна.

52.2.Хамгаалалтын зурвасыг баталгаажуулах, тогтоох харилцааг Эрчим хүчний тухай хуулийн 33 дугаар зүйлд заасны дагуу зохицуулна.

53 дугаар зүйл.Түлшинд тавигдах чанарын шаардлага

53.1.Төвлөрсөн болон хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн дулааны эх үүсгүүрт ашиглах түлшний чанарт тавих шаардлагыг тодорхойлсон техник, технологийн норм, нормативын баримт бичгийг эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн төр захиргааны төв байгууллага батална.

54 дүгээр зүйл.Түлшний нийлүүлэлт, ашиглалттай холбоотой талуудын үүрэг, хариуцлага

54.1.Төвлөрсөн болон хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн дулааны эх үүсгүүрт түлш нийлүүлэгчийн хүлээх эрх, үүргийг түлш нийлүүлэлтийн гэрээгээр тогтооно.

54.2.Түлш нийлүүлэгч нь түлш нийлүүлэх гэрээний нөхцөл, хуваарийн дагуу шаардлагатай хэмжээний түлшийг тасралтгүй нийлүүлэх үүрэгтэй.

54.3.Төвлөрсөн болон хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системд дулаан үйлдвэрлэх болон түгээх үйл ажиллагаа хамт эрхэлдэг байгууллага нь түлшний нийлүүлэлтийн хэмжээ, чанар, ашиглалтын талаар хотын Захирагч, аймгийн Засаг даргад жил бүр тайлагнах үүрэгтэй.

54.4.Хотын Захирагч, аймгийн Засаг дарга нь бие даасан дулаан хангамжийн системд ашиглагдаж буй түлшний төрөл, хэмжээний талаарх мэдээллийг цуглуулна.

54.5.Хотын Захирагч, аймгийн Засаг дарга энэ хуулийн 54.3, 54.4-т заасан түлшний нийлүүлэлтийн хэмжээ, чанар, ашиглалтын талаарх мэдээллийг Эрчим хүчний тухай хуулийн 11¹ дүгээр зүйлд заасан мэдээллийн нэгдсэн санд бүртгэнэ.

55 дугаар зүйл.Дулаан зөөгчийн чанарт тавигдах шаардлага

55.1.Төвлөрсөн болон хэсэгчилсэн дулааны сүлжээнд усыг дулаан зөөгчөөр ашиглах ба түүнд тавигдах чанарын шаардлагыг энэ хуулийн 50.1-т заасан баримт бичгээр тодорхойлно.

55.2.Дулаан зөөгчийн чанарын шаардлагыг дулаан хангамжийн байгууллага тогтмол хянах үүрэгтэй.

55.3.Дулаан зөөгчийн чанарт хяналт, хэмжилт хийх журмыг дулаан хангамжийн байгууллага дотооддоо баталж мөрдөнө.

56 дугаар зүйл.Зураг төсөл, ашиглалтын аюулгүй байдлын шаардлага

56.1.Дулааны эх үүсгүүр, сүлжээ, хэрэглэгчийн тоноглолын техник, тоног төхөөрөмжийн зураг төсөл боловсруулах, тэдгээрийг ашиглахад энэ хууль болон энэ хуулийн 50.1-т заасан норм, стандартыг дагаж мөрдөнө.

56.2.Монгол Улсад үйлдвэрлэсэн болон импортоор орж ирсэн дулаан үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх, хэрэглэхэд ашиглах дулаан-механикийн тоног төхөөрөмж, материал хүний амь нас, эрүүл мэнд болон байгаль орчинд аюулгүй байлгах шаардлагыг хангасан байхаас гадна холбогдох дүрэм, журам, норм, стандартад нийцсэн байна.

56.3.Энэ хуулийн 56.2-т заасан нийцлийг хангахгүй техник, тоног төхөөрөмжийг ашиглахыг хориглоно.

57 дугаар зүйл.Дулаан хангамжийн аюулгүй байдлын үзүүлэлтүүд

57.1.Дулаан хангамжийн техникийн баримт бичигт дулааны барилга байгууламжийн найдвартай, аюулгүй ажиллагааны хамгийн бага болон төлөвлөгөөт үзүүлэлт бүрийг тооцож, тусгасан байна.

57.2.Найдвартай, аюулгүй байдлын хамгийн бага үзүүлэлтэд нийцээгүй дулааны барилга байгууламжийг ашиглахыг хориглоно.

57.3.Төвлөрсөн дулаан хангамжийн системд ажиллаж буй дулаан хангамжийн байгууллага нь дулаан хангамжийн барилга байгууламж, тоног төхөөрөмжийн аюулгүй ажиллагааны шаардлагыг бүрэн хангасан байна.

58 дугаар зүйл.Халаалтын улирлын бэлэн байдлыг хангах

58.1.Төвлөрсөн дулаан хангамжийн байгууллага халаалтын улирлын бэлэн байдлыг хангах зорилгоор дараах арга хэмжээг авна:

58.1.1.дулаан хангамжийн шугам тоноглолд хийх засварын ажлын төлөвлөгөөг эрх бүхий байгууллагаар батлуулах;

58.1.2.засварын ажлыг төлөвлөгөөний дагуу гүйцэтгэж, ажлын гүйцэтгэлийн явц, тайланг эрх бүхий байгууллагад тухай бүр тайлагнах;

58.1.3.дулааны тоног, төхөөрөмж, шугам сүлжээг халаалтын улиралд бэлтгэх арга хэмжээг авч, туршилт, хэмжилтийн ажлыг гүйцэтгэж бэлэн болгох;

58.1.4.горим ажиллагаанд нөлөөтэй хэрэглэгчийн дулааны шугам, тоноглолд шаардлагатай засвар үйлчилгээг хийлгэх, бэлэн байдлыг хангах ажлыг зохион байгуулах;

58.1.5.халаалтын улирал эхлэхээс өмнө илэрсэн зөрчлийг арилгах боломжгүй бол нэгж дэх төрийн удирдлагын байгууллагад мэдэгдэж дараах арга хэмжээг авна:

58.1.5.халаалтын улиралд тохиолдож болох гэнэтийн аюулаас сэрэмжлүүлэх, аваарын үед авч хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөг боловсруулах;

58.1.5.б.шаардлагатай нөөцийг тухайн зөрчилтэй уялдуулан бэлтгэх;

58.2.Энэ хуулийн 58.1-д заасан зөрчлийг дараагийн халаалтын улирлаас өмнө арилгана.

58.3.Нэгж дэх төрийн удирдлагын байгууллага нь төвлөрсөн болон хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн халаалтын улиралын бэлэн байдлыг үнэлж, нэгдсэн тайланг жил бүрийн есдүгээр сарын нэгний дотор эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад хүргүүлнэ.

58.4.Төрийн захиргааны төв байгууллага нь улсын хэмжээнд халаалтын улирлын бэлэн байдлыг үнэлж, холбогдох дүгнэлт, авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний чиглэлийг жил бүрийн есдүгээр сарын арван тавны дотор нэгж дэх төрийн удирдлагын байгууллагад хүргүүлнэ.

58.5.Нэгж дэх төрийн удирдлагын байгууллага нь энэ хуулийн 58.4-т заасан дүгнэлт, чиглэлийн дагуу шаардлагатай арга хэмжээг зохион байгуулж, халаалтын улирлын бэлэн байдлыг хангана.

58.8.Төвлөрсөн дулаан хангамжийн нэгдмэл системд диспетчерийн зохицуулалт хийх эрх бүхий этгээд нь дулааны эх үүсгүүр, дулаан дамжуулах сүлжээний дулаан түгээх төлөвлөгөөг дулаан үйлдвэрлэгч, дулаан дамжуулагчтай хамтран боловсруулж, жил бүрийн арван нэгдүгээр сард багтаан батална.

58.9.Аймаг, суманд дулааны эх үүсгүүр, дулаан түгээх сүлжээний түгээх төлөвлөгөөг нэгж дэх төрийн удирдлагын байгууллага дулаан үйлдвэрлэгч, дулаан түгээгчтэй хамтран боловсруулж, жил бүрийн арван нэгдүгээр сард багтаан батална.

59 дүгээр зүйл.Тоноглолыг засварлах, ашиглалтаас гаргах

59.1.Дулаан хангамжийн байгууллага төвлөрсөн дулаан хангамжийн системийн эх үүсгүүр, дамжуулах, түгээх сүлжээг засварлах, ашиглалтаас гаргах мэдэгдлийг харьяаллын дагуу эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага эсхүл нэгж дэх төрийн удирдлагын байгууллагад бичгээр хүргүүлнэ.

59.2.Дулааны эх үүсгүүрийг ашиглалтаас гаргах мэдэгдлийг таваас доошгүй жилийн өмнө хүргүүлнэ.

59.3.Эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, нэгж дэх төрийн удирдлагын байгууллага нь энэ хуулийн 59.1-д заасан мэдэгдэл хүлээн авсан даруйд дулаан хангамжийн хөгжлийн схемд үндэслэн дулааны дутагдал үүсэх эрсдэлд дүн шинжилгээ хийж, ашиглалтаас хасагдах дулааны эх үүсгүүрийг орлуулах боломжийг судлана.

59.4.Ашиглалтаас гарах дулааны эх үүсгүүрийг орлуулах боломжгүй ба дулааны эрчим хүчний дутагдал үүсэх эрсдэлтэй гэж үзвэл эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, нэгж дэх төрийн удирдлагын байгууллага нь дулааны эх үүсгүүрийн ашиглалтын хугацааг сунгах, шаардлагатай засвар үйлчилгээг хийхэд дэмжлэг үзүүлэх асуудлаар дулаан хангамжийн байгууллагатай зөвшилцөн, шийдвэрлэнэ.

60 дугаар зүйл.Төвлөрсөн дулаан хангамжийн системийн технологийн зөрчлийн үед дулаан хангамжийг хязгаарлах болон таслах

60.1.Төвлөрсөн дулаан хангамжийн системийн технологийн зөрчлийн үед эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, зөрчлийг арилгах шуурхай арга хэмжээ авах зорилгоор дулаан хангамжийн байгууллага нь дулаан хангамжийг хязгаарлах, таслах, хэрэглэгчийн тоноглолыг салгах эрхтэй.

60.2.Дулаан хангамжийн байгууллага энэ хуулийн 60.1-д заасан үйл ажиллагааны талаар хэрэглэгч, нэгж дэх төрийн удирдлагын байгууллагад урьдчилан мэдэгдэх ба уг мэдэгдэлд дулаан хангамжийг хязгаарлах, таслах болсон шалтгаан, үргэлжлэх хугацааг тодорхой заасан байна.

60.3.Хэрэглэгчийн тасралтгүй үргэлжлэх технологи бүхий тоноглолд гэнэт зогсолт хийх нь хүний амь нас, эрүүл мэнд, байгаль орчинд аюул учруулж болзошгүй бол дулаан хангамжийн байгууллага тухайн технологийн үйл явцыг дуусгахад шаардагдах дулааны чадлыг хамгийн бага түвшинд хүртэл бууруулах үүрэгтэй.

60.4.Онцгой байдлын жагсаалтад багтсан хэрэглэгчийн дулааны хангамжийг хязгаарлаж, таслахгүй.

60.5.Технологийн зөрчлөөс сэргийлэх эсхүл арилгах шуурхай арга хэмжээ авах зорилгоор хэрэглэгч өөрийн дулааны тоноглолыг салгах эрхтэй бөгөөд салгалтын шалтгаан болон хугацааг дулаан хангамжийн байгууллагад нэн даруй мэдэгдэнэ.

60.6.Төвлөрсөн дулаан хангамжийн системийн дулаан хангамжийн байгууллага нь дулаан хангамжийн хязгаарлалт, салгалт ба онцгой байдлын үеийн хуваарийг жил бүр боловсруулж, холбогдох дулаан хангамжийн бүсийн нэгж дэх төрийн удирдлагын байгууллагатай зөвшилцөж батална.

60.7.Энэ хуулийн 60.6-д заасан хуваарийг жил бүр боловсруулж, түлш, дулааны эрчим хүчний болон чадлын дутагдал, эсхүл дулааны сүлжээнд дулаан зөөгчийн нийлүүлэлтэд зөрчил гарах тохиолдолд технологийн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, түүнийг арилгах болон хэрэглэгчийг үндэслэлгүй таслахаас сэргийлэх зорилгоор хэрэглэгчдэд танилцуулна.

60.8.Дулаан хангамжийн хязгаарлалтын хэмжээ болон дарааллыг тодорхойлохдоо үйлдвэрлэлийн төрөл, эдийн засаг, нийгмийн ач холбогдол, технологийн онцлогийг харгалзан үзэж, үүсэх хохирол хамгийн бага байхаар боловсруулж, төлөвлөнө.

60.9.Энэ хуулийн 60.6-д заасан хуваарьт орохгүй хэрэглэгчдийн жагсаалтыг дулаан хангамжийн байгууллага нэгж дэх төрийн удирдлагын байгууллагатай зөвшилцөн батална.

АРВАН НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТ

61 дүгээр зүйл.Төрийн хяналт шалгалт

61.1.Төрөөс дулаан хангамжийн найдвартай ажиллагаа, аюулгүй байдлыг хангах үйл ажиллагаанд хяналт тавина.

61.2.Энэ хуулийн 61.1-д заасан төрийн хяналт шалгалтын хүрээнд дулаан хангамжийн улсын байцаагч нь дараах асуудлаар хяналт шалгалт хийнэ:

61.2.1.дулаан хангамжийн байгууллагын үйл ажиллагааны зорилт, үр дүнг үнэлэх;

61.2.2.дулааны барилга байгууламж, тоног төхөөрөмж нь техник, технологийн норм, стандартын шаардлага, ашиглалтын болон аюулгүй ажиллагааны шаардлагыг хангасан эсэх;

61.2.3.салбарын мэргэжилтэй ажилтнуудын мэдлэгийн түвшин зохих шаардлагад нийцсэн байдал.

61.3.Дулааны салбарт хийгдэх мэргэжлийн хяналт шалгалтыг Төрийн хяналт шалгалтын тухай хууль, түүнд нийцүүлэн гаргасан хяналт шалгалт хийх нийтлэг журмын дагуу хэрэгжүүлнэ.

62 дугаар зүйл.Урьдчилан сэргийлэх хяналт шалгалт хийх

62.1.Урьдчилан сэргийлэх хяналт шалгалт нь дулаан хангамжийн байгууллага болон түүний барилга байгууламж дээр биечлэн очихгүйгээр, цуглуулсан мэдээлэл, мэдээллийн нэгдсэн систем ашиглан мэдээллийг шинжлэх замаар үйл ажиллагаанд хяналт тавих үйл явц байна.

62.2.Энэ хуулийн 62.1-д заасан урьдчилсан хяналт шалгалт хийхэд дараах журмыг баримтална:

62.2.1.хяналт шалгалтын хамрах хүрээ, субъектыг тодорхойлсон байх;

62.2.2.хяналт шалгалтад хамрагдах дулаан хангамжийн байгууллагын мэдээллийг цуглуулж, дүн шинжилгээ хийх;

62.2.3.хяналт шалгалтад хамрагдах дулааны барилга байгууламж, тоног төхөөрөмжийн мэдээллийг цуглуулж, дүн шинжилгээ хийх;

62.2.4.хяналт шалгалт хийхэд шаардлагатай өгөгдөл, мэдээлэл, түүнийг бүртгэх;

62.2.5.өгөгдөл, мэдээллийг мэдээллийн нэгдсэн сан болон мэдээллийн нэгдсэн системд дамжуулах үйл явц, дараалал, хугацаагаар дүгнэх.

62.3.Дулаан хангамжийн байгууллага болон дулааны барилга байгууламж, тоног төхөөрөмжид урьдчилсан хяналт шалгалт хийх ажлыг жилд хоёроос дээшгүй удаа хэрэгжүүлнэ.

62.4.Урьдчилсан хяналт шалгалтын үр дүнд илэрсэн зөрчлийг арилгуулахаар дараах зөвлөмж, чиглэлийг дулаан хангамжийн байгууллагад хүргүүлнэ:

62.4.1.урьдчилсан хяналт шалгалтын хүрээнд илэрсэн зөрчлийг арилгах зөвлөмж, шаардлага, хэрэгжүүлэх хугацаа;

62.4.2.үндэслэл бүхий тайлан, мэдээллээр илэрсэн зөрчлийг арилгах зөвлөмж, шаардлага гаргах, хэрэгжүүлэх хугацаа;

62.4.3.илэрсэн зөрчлийг арилгах арга хэмжээг хянахтай холбоотой мэдээлэл гаргах, мэдээллийн нэгдсэн системд дамжуулах үйл явц, дараалал, хугацаа;

62.4.4.илэрсэн зөрчлийг арилгах арга хэмжээний биелэлтэд хяналт, шалгалт хийх, дүгнэх асуудал.

63 дугаар зүйл.Төлөвлөгөөт хяналт шалгалт

63.1.Төлөвлөгөөт хяналт шалгалт нь эрх бүхий этгээдийн баталсан жилийн хяналт шалгалтын хуваарийн дагуу хийгдэнэ.

63.3.Жилийн хяналт шалгалтын хуваарийг өмнөх оны арван хоёрдугаар сарын аравны өдрөөс өмнө баталж, арван хоёрдугаар сарын хорины өдрөөс өмнө эрх бүхий байгууллагын цахим хуудсанд нийтэлнэ.

63.4.Жилийн хяналт шалгалтын хуваарийг үндсэн тоног төхөөрөмжийн элэгдлийн зэрэг, технологийн зөрчлийн тоо хэмжээ, ангилал, эрсдэл зэрэг дараах үзүүлэлтэд үндэслэн гаргана:

63.4.1.үндсэн тоног төхөөрөмжийн элэгдлийн зэрэг нь тавин хувь хүртэл бол бага эрсдэлтэй, тавин нэгээс далан таван хувь бол дунд эрсдэлтэй, далан таван хувиас дээш бол өндөр эрсдэлтэй гэж үнэлнэ;

63.4.2.технологийн зөрчлөөр хоёрдугаар түвшний саатал бүртгэгдсэн бол бага эрсдэлтэй, нэг ба хоёрдугаар түвшний саатал бүртгэгдсэн бол дунд эрсдэлтэй, осол, нэг ба хоёрдугаар түвшний саатал зэрэг бүртгэгдсэн бол өндөр эрсдэлтэй гэж үнэлнэ.

63.5.Бага эрсдэлтэй гэж үнэлэгдсэн бол төлөвлөгөөт хяналт шалгалтыг хоёр жилд нэг удаа, дунд болон өндөр эрсдэлтэй гэж үнэлэгдсэн бол жилд нэг удаа хийнэ.

63.6.Энэ хуулийн 63.4-т заасан хуваарийг мэдээллийн нэгдсэн сан, мэдээллийн нэгдсэн нэгдсэн системээс боловсруулж гаргана.

63.7.Энэ хуулийн 63.6-д заасны дагуу хуваарийг мэдээллийн нэгдсэн систем боловсруулж гаргах боломжгүй бол эрх бүхий этгээд тоног төхөөрөмжийн элэгдлийн зэрэг, технологийн зөрчлийн тоо хэмжээнд үндэслэн хуваарийг боловсруулна.

64 дүгээр зүйл. Төлөвлөгөөт бус хяналт шалгалт

64.1.Дараах нөхцөл байдлаас хамаарч төлөвлөгөөт бус хяналт шалгалт хийнэ:

64.1.1.салбарын болон салбарын байгууллагын бодлого, стратегийн зорилт, үйл ажиллагааны үндсэн үзүүлэлт зорилтот хэмжээнд хүрэхгүй байх, доголдох, техник, эдийн засгийн бодитой хохирол, үр дагавар үүсэх;

64.1.2.хүний амь нас, эрүүл мэнд, аюулгүй байдалд эрсдэл учруулах;

64.1.3.байгаль орчинд сөрөг нөлөө үзүүлэх;

64.1.4.улс орон, нийтийн ашиг сонирхолд аюул учирч болзошгүй нөхцөл бий болох;

64.1.5.хувь хүн, хуулийн этгээдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол зөрчигдөх;

64.2.Төлөвлөгөөт бус хяналт шалгалтыг дараах үндэслэлээр явуулна:

64.2.1.үйлдвэрлэлийн осол, нэгдүгээр зэргийн аваар, саатлын талаар гаргасан дүгнэлт, авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний мөрөөр хяналт шалгалт хийх;

64.2.2.урьдчилсан хяналтын дүгнэлтэд заасан арга хэмжээг хэрэгжүүлээгүй, эсхүл зөрчлийг арилгасан тухай мэдээлэл өгөөгүй бол;

64.2.3.хувь хүн, хуулийн этгээдээс ирүүлсэн, дулаан хангамжийн хууль тогтоомжийг зөрчсөн баримт, нотолгоотой өргөдөл, гомдол;

64.2.4.эрх бүхий байгууллагаас баталсан технологийн зөрчлийн ангиллын дагуу нэгдүгээр зэргийн осол, зөрчлийн тухай албан ёсны эх сурвалжаас ирсэн мэдээлэл;

64.2.6.төлөвлөгөөт шалгалтын үр дүнгээр гарсан зөрчлийг арилгах тухай шийдвэрийн хэрэгжилтийг хянах, хэрэв хяналтын субъект нэгээс олон удаа зөрчлийг арилгасан талаар мэдээлэл өгөөгүй эсхүл зөрчлийг арилгаагүй бол;

64.2.7.прокурорын байгууллагын шаардлагаар хүний амь нас, эрүүл мэнд, байгаль орчинд учирсан эсхүл учирч болзошгүй аюултай холбогдсон тодорхой баримтын дагуу шалгалт хийх;

64.2.8.төрийн байгууллагаас ирүүлсэн хүний амь нас, эрүүл мэнд, байгаль орчинд учирсан хохирол, хувь хүн болон хуулийн этгээдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг зөрчсөн тухай баримт бүхий хүсэлт;

64.2.9.хуульд заасан бусад үндэслэл.

64.3.Төлөвлөгөөт бус хяналт шалгалт эхлэхээс хамгийн багадаа хорин дөрвөн цагийн өмнө хяналт шалгалтад хамрагдах байгууллагад мэдэгдсэн байна.

64.4.Хуульд заасан онцгой байдал, гэнэтийн болон давагдашгүй хүчин зүйл үүссэн үед энэ хуулийн 64.3-т заасны дагуу мэдэгдэхгүй байж болно.

65 дугаар зүйл.Дулаан хангамжийн байгууллагын дотоод хяналт шалгалт

65.1.Дулаан хангамжийн байгууллагын дотоод хяналт шалгалтыг Төрийн хяналт шалгалтын тухай хуулийн 6.4, 7.2-т заасан журмыг үндэслэн дараах зорилгоор хэрэгжүүлнэ:

65.1.1.дулаан хангамжийн хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангуулах;

65.1.2.дулааны барилга байгууламж, сүлжээ, техник, тоног төхөөрөмжийн аюулгүй ажиллагааг хянах;

65.1.3.дулаан хангамжийн чанар, найдвартай байдал, системийн аюулгүй байдлыг хангах;

65.1.4.техник ашиглалтын дүрэм, аюулгүй ажиллагааны дүрмийн шалгалтад тэнцсэн ажилтнаар ажлыг гүйцэтгүүлэх;

65.1.5.дулааны барилга байгууламж, сүлжээ, техник, тоног төхөөрөмжийг үйл ажиллагааны бэлэн байдалд байлгах;

65.1.6.намар, өвлийн улиралд дулаан үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх байгууллагын засвар, сэргээн босголтын ажлыг цаг тухайд нь хэрэгжүүлэх;

65.1.7.хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаанд нөлөөлсөн нөхцөл, шалтгааныг тодорхойлох;

65.1.8.технологийн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохион байгуулах.

65.2.Төрийн өмчийн бус хуулийн этгээдийн дотоод хяналт шалгалтын журмыг тухайн байгууллагын гүйцэтгэх удирдлага баталж мөрдүүлнэ.

65.3.Энэ хуулийн 65.1-д заасан хяналт шалгалтыг төвлөрсөн дулаан хангамжийн системийн дулаан үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх байгууллагын дулааны барилга байгууламж, тоног төхөөрөмж, объектод хийнэ.

65.4.Дотоод хяналт шалгалтыг хэрэгжүүлэх нэгж, албан тушаалтныг тухайн дулаан хангамжийн байгууллагын удирдлага томилно.

65.5.Энэ хуулийн 65.4-т заасан нэгж, албан тушаалд тавигдах мэргэшлийн шаардлага, ажлын туршлагыг эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага батална.

65.6.Дотоод хяналт шалгалт хэрэгжүүлэгч нэгж, албан тушаалтны үүрэг:

65.6.1.үйлдвэрлэлийн дотоод хяналт шалгалтын ажлын төлөвлөгөө боловсруулах;

65.6.2.ажилтныг дулаан хангамжийн хууль тогтоомжийн шаардлагыг мөрдүүлэхэд хяналт тавих;

65.6.3.дулааны объект, үйлдвэрлэлийн хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагааг хангах үзлэг зохион байгуулах;

65.6.4.хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагааг хангах, технологийн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ боловсруулах;

65.6.5.дулаан үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх байгууллагын ажилтанд хууль тогтоомжийн өөрчлөлтийн талаар мэдээлэх;

65.6.6.удирдлагад дараах асуудлаар санал өгөх:

65.6.6.а/аюулгүй ажиллагааг хангах арга хэмжээ;

65.6.6.б/хууль тогтоомж зөрчсөн ажлыг зогсоох;

65.6.6.в/сургалт, дахин сургалтад хамрагдаагүй ажилтныг ажиллуулахгүй.

65.6.7.хууль тогтоомжид заасан бусад эрх, үүргийг хэрэгжүүлэх.

65.7.Дотоод хяналт шалгалт хэрэгжүүлэгч нэгж, албан тушаалтны эрх:

65.7.1.дулааны объект, түүнд хамаарах барилга байгууламжид хүссэн цагтаа саадгүй нэвтрэх;

65.7.2.өөрийн хамаарах асуудлын хүрээнд цаасан болон цахим хэлбэрийн баримт бичиг, мэдээлэл авах, мэдээллийн нэгдсэн санд хандах эрхтэй.

АРВАН ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ БУСАД

66 дугаар зүйл.Хууль зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлага

66.1.Энэ хуулийг зөрчсөн хүн, хуулийн этгээдэд Эрүүгийн хууль, эсхүл Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

66.2.Энэ хуулийг зөрчсөн албан тушаалтны үйлдэл нь гэмт хэргийн шинжгүй бол Төрийн албаны тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2026 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ,
ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Эрчим хүчний тухай хуульд доор дурдсан агуулгатай дараах зүйл, хэсэг нэмсүгэй:

1/2 дугаар зүйлийн 2.6, 2.7 дахь хэсэг:

“2.6.Энэ хуулиар эрчим хүний цахилгаан, хийн хангамж болон, эрчим хүчний барилга байгууламж барих, зураг төсөл боловсруулах, барилга угсралт, засвар, туршилт, тохируулгын ажил, үйлчилгээ эрхлэхтэй холбоотой харилцааг зохицуулна.

2.7.Дулаан хангамжийн үйл ажиллагаатай холбоотой харилцааг тусгай хуулиар зохицуулна.”

2/9 дугаар зүйлийн 9.1.25 дахь заалт:

9.1.25.тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчээс өөр бусад этгээд гүйцэтгэх боломжгүй үйлчилгээний төлбөрийг батлах.

3/11 дүгээр зүйлийн 11.5 дахь хэсэг:

“11.5.Зохицуулах зөвлөлийг байгуулах, түүний гишүүнийг томилох журмыг Зохицуулах хороо тогтооно.”

4/11¹ дүгээр зүйл:**“11¹ дүгээр зүйл. Эрчим хүчний мэдээллийн нэгдсэн сан**

11¹.1. Эрчим хүчний салбар нь техникийн болон үйл ажиллагааны үзүүлэлтийг төрөлжүүлэн бүртгэдэг мэдээллийн нэгдсэн сантай байна.

11¹.2. Салбарын мэдээллийг дараах байдлаар төрөлжүүлэн мэдээллийн нэгдсэн санд бүртгэнэ:

11¹.2.1. барилга байгууламж, үндсэн тоног төхөөрөмжийн мэдээлэл;

11¹.2.2. дулаан хангамжийн системийн бүртгэл, холбогдох мэдээлэл

11¹.2.3. эрчим хүчний үйлдвэрлэл, хэрэглээний мэдээлэл;

11¹.2.4. салбарт үйл ажиллагаа явуулж буй байгууллагуудын техник, эдийн засгийн үндсэн үзүүлэлтийн мэдээлэл;

11¹.2.5. санхүүгийн мэдээлэл;

11¹.2.6. их засвар, техник зохион байгуулалтын арга хэмжээ, хөрөнгө оруулалт, бусад засвар шинэчлэлтийн мэдээлэл;

- 11¹.2.7.худалдан авах ажиллагааны мэдээлэл;
- 11¹.2.8.өвлийн бэлтгэл хангах ажлын явцын мэдээлэл;
- 11¹.2.9.технологийн горим ажиллагааны мэдээлэл;
- 11¹.2.10.технологийн зөрчлийн мэдээлэл;
- 11¹.2.11.хүний нөөцийн ерөнхий статистик мэдээлэл;
- 11¹.2.12.салбарын хяналт шалгалтын мэдээллийн нэгдсэн бүртгэл
- 11¹.2.13.шаардлагатай гэж үзсэн бусад мэдээлэл.

11¹.3.Мэдээллийн нэгдсэн сан үүсгэх ажлын хүрээнд хувь хүний болон байгууллагын бизнесийн нууцтай холбоотой мэдээллийг шаардахыг хориглоно.

11¹.4.Мэдээллийн нэгдсэн санг бүрдүүлэх, баяжуулах, ашиглах, боловсруулалт хийх, судалгаа, дүн шинжилгээний тайлан гаргах асуудлыг эрчим хүчний мэдээллийн нэгдсэн системээр дамжуулан хэрэгжүүлнэ.

11¹.5.Эрчим хүчний мэдээллийн нэгдсэн систем нь дараах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

11¹.5.1.их өгөгдөл ашиглан, хиймэл оюун ухаанд тулгуурлан салбарын бодлого, төлөвлөлтийг хийх;

11¹.5.2.төлөвлөлтийн хэрэгжилт, тайлагнал, хяналт-шинжилгээ, үнэлгээг хийх;

11¹.5.3.мэдээллийн нэгдсэн сан бүрдүүлэх, хадгалах;

11¹.5.4.мэдээллийг олон нийтэд ил тод, нээлттэй хүргэх.

11¹.6.Эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага нь мэдээллийн нэгдсэн систем, мэдээллийн нэгдсэн сангийн удирдлага, зохион байгуулалтыг хариуцах байгууллагыг тодорхойлно.

11¹.7.Мэдээллийн нэгдсэн сангийн тогтолцоо, удирдлага, зохион байгуулалтын журмыг эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага батална.

11¹.8.Энэ хуулийн 11¹.7-д заасан журамд дараах асуудлыг тусгана:

11¹.8.1.мэдээллийн нэгдсэн системийн бүтэц, зохион байгуулалт;

11¹.8.2.төрөлжсөн мэдээллийн нэгдсэн санд хадгалагдах өгөгдлийн нэр төрөл;

11¹.8.3.өгөгдөл, мэдээлэлд тавигдах шаардлага;

11¹.8.4.өгөгдөл, мэдээлэл цуглуулах давтамж;

11¹.8.5.өгөгдөл, мэдээллийг төрөлжсөн мэдээллийн нэгдсэн санд оруулах эрх бүхий этгээд, түүний үүрэг, хариуцлага;

11¹.8.6.төрөлжсөн мэдээллийн нэгдсэн сангийн хадгалалт, хамгаалалт;

11¹.8.7.мэдээллийн нэгдсэн системийн ашиглалт, хандах эрхийн зохицуулалт;

11¹.8.8.мэдээллийн нэгдсэн системийн хөгжүүлэлт, шинэчлэлт;

11¹.8.9.мэдээллийн үйлчилгээ үзүүлэх.

11¹.9.Энэ хуулийн 11¹.6-д заасан байгууллага нь мэдээллийн нэгдсэн систем ашиглах заавар боловсруулж, систем ашиглах этгээдийг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангаж ажиллана.

11¹.10.Эрчим хүчний эх үүсгүүр, дулаан дамжуулах төв, дулаан дамжуулах, түгээх шугамын мэдээллийг улсын болон хотын мэдээллийн нэгдсэн санд оруулах, байр зүйн хэмжилт хийх ажлыг зохион байгуулах, түүнд шаардлагатай хөрөнгийн эх үүсвэрийг жил бүрийн төлөвлөгөөнд тусган хэрэгжүүлэх ажлыг тухайн дулаан хангамжийн байгууллага хариуцах ба энэ хуулийн 11¹.6-д заасан байгууллага хяналт тавина.”

2 дугаар зүйл.Эрчим хүчний тухай хуулийн 9.1.6 дахь заалтын “маргааныг” гэсний дараа “энэ хуулийн 35 дугаар зүйлд заасан” гэж, 12 дугаар зүйлийн 12.1.2, 12.1.4, 12.1.7 дахь заалтын “дулаан” гэсний өмнө “төвлөрсөн дулаан хангамжийн системийн” гэж, 33 дугаар зүйлийн 33.2 дахь хэсгийн “хэмжээг” гэсний дараа “гурван жил тутам” гэж, 35.2 дахь хэсгийг “маргааныг” гэсний дараа “30 хоногт шийдвэрлэх ба, шаардлагатай тохиолдолд нэмж 30 хоногийн хугацаанд” гэж тус тус нэмсүгэй.

3 дугаар зүйл.Эрчим хүчний тухай хуулийн доор дурдсан хэсгийг дараах агуулгаар өөрчлөн найруулсугай:

1/8 дугаар зүйлийн 8.4 дэх хэсэг:

“8.4.Зохицуулах хороо нь тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, шаардлагад хяналт тавих чиг үүргийн хүрээнд эрчим хүчний хяналтын улсын байцаагчтай байна.”

2/11 дүгээр зүйлийн 11.2 дахь хэсэг:

“11.2.Аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөлийг доор дурдсан бүтэцтэйгээр байгуулна:

11.2.1.аймгийн зохицуулах зөвлөл нь нийт гурван гишүүний бүрэлдэхүүнтэй байх ба үүнээс нэг нь орон тооны байна;

11.2.2.нийслэлийн зохицуулах зөвлөл нь нийт тав хүртэл гишүүний бүрэлдэхүүнтэй, үүнээс гурав нь орон тооны байх ба ажлын албатай байж болно.”

3/12 дугаар зүйлийн 12.6 дахь хэсэг:

“12.6.Үйлдвэрийн технологийн зориулалттай баригдсан шугам сүлжээ болон түүнээс салбарласан шугам, сүлжээний өмчлөгч, эзэмшигч, ашиглагчид цахилгаан, дулаан түгээх, хангах тусгай зөвшөөрөл олгохгүй.”

4/16 дугаар зүйлийн 16.2 дахь хэсэг:

“16.2.Цахилгаан, дулаан түгээх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь тусгай зөвшөөрөлд заасан нутаг дэвсгэрийн бүх хэрэглэгчийг түгээх сүлжээнд холбох үүрэгтэй ба дулаан түгээх тусгай зөвшөөрлийг дараах шаардлагыг бүрэн хангасан этгээдэд олгоно:

16.2.1.төвлөрсөн дулаан хангамжийн нэгдмэл системд дулааны эрчим хүч хэрэглэгчдийн тооцоот ачаалал 30 МВт-аас багагүй байх;

16.2.2.тухайн нэгдмэл нэг нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулах;

16.2.3.түгээх сүлжээг өөрийн өмчлөлд бүртгэсэн байх эсхүл эзэмших, ашиглах гэрээ байгуулсан байх.”

5/35 дугаар зүйлийн 35.4 дэх хэсэг:

“35.4.Зохицуулах хороо, аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөлийн маргаан хянан шийдвэрлэх журмыг Зохицуулах хороо батална.”

4 дүгээр зүйл.Эрчим хүчний тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.8 дахь заалтын “тоног төхөөрөмж” гэснийг “тоолуур” гэж, 3 дугаар зүйлийн 3.1.4, 3.1.5, 3.1.9 3.1.10, 3.1.25, 4 дүгээр зүйлийн 4.1, 6 дугаар зүйлийн 6.1.2, 6.1.12, 12 дугаар зүйлийн 12.5 дахь хэсгийн “эх үүсвэр” гэснийг “эх үүсгүүр” гэж, 3 дугаар зүйлийн 3.1.8, 3.1.11, 3.1.13 дахь заалтын “эх үүсвэрээс” гэснийг “эх үүсгүүрээс” гэж, 6 дугаар зүйлийн 6.1.14, 6.1.16 дэх заалтын “эх үүсвэрийн” гэснийг “эх үүсгүүрийн” гэж, 13 дугаар зүйлийн 13.1 дэх заалтын “эх үүсвэрийг” гэснийг “эх үүсгүүрийг” гэж, 15.2.4, 15.4 дэх заалтын “сүлжээ, төвлөрсөн дулаан хангамжийн” гэснийг “сүлжээний” гэж, 15.2.6 дахь заалтын “сүлжээ, төвлөрсөн дулаан хангамжийн цахилгаан, дулааны” гэснийг “сүлжээний цахилгааны” гэж, 22 дугаар зүйлийн 22.1, 25 дугаар зүйлийн 25.1.5 дахь заалтын “эрчим хүч” гэснийг “цахилгаан” гэж, 26 дугаар зүйлийн 26.2.2, 27 дугаар зүйлийн 27.3 дахь хэсгийн “цахилгаан, дулааны” гэснийг “цахилгааны” гэж, 27 дугаар зүйлийн 27.7 дахь хэсгийн “цахилгаан, дулааныг” гэснийг “цахилгааныг” гэж, 30 дугаар зүйлийн 30.2 дахь хэсгийн “эх үүсвэртэй” гэснийг “эх үүсгүүртэй” гэж, 35.3 дахь хэсгийн “ажлын 10” гэснийг “30” гэж тус тус өөрчилсүгэй.

5 дугаар зүйл.Эрчим хүчний тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.26, д14.1, 14.2.1, 15.2.2, 15.2.4, 15.3, 16.3.3, 16.3.5, 17 дугаар зүйлийн 17.1, 17.2.2, 17.3, 18 дугаар зүйлийн 18.2.1 дахь заалтын “дулааны” гэснийг, 6 дугаар зүйлийн 6.1.5 дахь заалтын “төвлөрсөн дулаан хангамжийн дүрэм,” гэснийг 9 дүгээр зүйлийн 9.1.13, 12.3 дахь хэсгийн “төвлөрсөн дулаан хангамж,” гэснийг, 12.6 дахь хэсэг, 13 дугаар зүйлийн гарчиг, 13.1, 13.2, 13.2.1, 13.2.3, 14 дүгээр зүйлийн гарчиг, 14.1, 14.2, 14.2.1, 15 дугаар зүйлийн 15.1, 15.2.1, 15.3, 16 дугаар зүйлийн гарчиг, 16.1, 16.2, 16.3, 16.3.1, 16.3.4, 16.3.5, 16.4, 16.5, 17 дугаар зүйлийн 17.1, 17.2.2, 17.2.3, 18 дугаар зүйлийн 18.1, 18.2.1, 25.1.9 дэх заалтын “дулаан” гэснийг, 15 дугаар зүйлийн 15.2.1, 16 дугаар зүйлийн 16.3.8, 17 дугаар зүйлийн 17.1 дэх заалтын “дулааныг” гэснийг, 15 дугаар зүйлийн 15.2.3, 17 дугаар зүйлийн 17.2.1, дахь заалтын “дулаанаар” гэснийг, 20¹ дүгээр зүйлийн 20¹.1, 21 дүгээр зүйлийн 21.1, 21.9 дэх хэсгийн “14.16, 14.17, 14.18,” гэснийг, 21 дүгээр зүйлийн 21.2 дахь хэсгийн “14.26, 14.27, 14.28,” гэснийг, 25 дугаар зүйлийн 25.1.5.дахь заалтын “төвлөрсөн дулаан,” гэснийг тус тус хассугай.

6 дугаар зүйл.Эрчим хүчний тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.11, 3.1.12, 3.1.13, 3.1.14, 3.1.15, 12 дугаар зүйлийн 12.1.2, 12.1.4, 12.1.7 дахь заалтыг тус тус хүчингүй болсонд тооцсугай.

7 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Дулаан хангамжийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

2026 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ ХЭМНЭЛТИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ
ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Эрчим хүчний хэмнэлтийн тухай хуульд доор дурдсан агуулгатай 4.2 дахь хэсэг нэмсүгэй:

“4.2. Дулааны үр ашгийг сайжруулах талаар дараах зорилтыг хангах бодлогыг тодорхойлж хөгжлийн бодлогын баримт бичигт тусгана:

4.2.1. дэвшилтэт техник технологийг дэмжих;

4.2.2. дулаан хадгалах, хуримтлуулах техник технологийг дэмжих;

4.2.3. дамжуулах, түгээх сүлжээний даралт, температурын алдагдлыг бууруулах дэвшилтэт техник, технологийг дэмжих;

4.2.4. дулааны эрчим хүчний хоёрдогч нөөцийг зохистой ашиглах техник, технологийг дэмжих;

4.2.5. барилгын дулаан алдагдлын бууруулах технологийг дэмжих.”

4.3. Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж дэх төрийн удирдлага нь энэ хуулийн 4.2-т заасан хөгжлийн бодлогын баримт бичигт тусгасан бодлого, арга хэмжээний хүрээнд дулаан хангамжийн хөгжлийн схемд дулаан хангамжийн системийн үр ашгийг сайжруулах арга хэмжээ, төсөл хөтөлбөрийг тусган хэрэгжүүлнэ.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Дулаан хангамжийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2026 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**СЭРГЭЭГДЭХ ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ
ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Сэргээгдэх эрчим хүчний тухай хуульд доор дурдсан агуулгатай Тавдугаар бүлэг нэмсүгэй:

**“ТАВДУГААР БҮЛЭГ
СЭРГЭЭГДЭХ ЭРЧИМ ХҮЧИЙГ ХӨГЖҮҮЛЭХЭД
ҮЗҮҮЛЭХ ДЭМЖЛЭГ**

13 дугаар зүйл.Сэргээгдэх эрчим хүчийг хөгжүүлэх

13.1.Дулааны үр ашгийг сайжруулах, бүс, орон нутгийн онцлог, эрчим хүчний нөөцөд тулгуурлан дулаан хангамжид сэргээгдэх эрчим хүчний эх үүсвэрийг ашиглах, техник, технологи нэвтрүүлэхэд төрөөс дэмжлэг үзүүлнэ.

13.2. Нарны эрчим хүч, газрын гүний дулаан, био масс, дулааны насос зэрэг сэргээгдэх эрчим хүчний дэвшилтэт техник, технологийн шийдлийг үр дүнтэйгээр ашиглах, нэвтрүүлэхэд хувь хүн, хуулийн этгээдэд дараах төрлийн дэмжлэг үзүүлж болно:

13.2.1.ашигласан цахилгаанд тарифын хөнгөлөлт үзүүлэх;

13.2.2.хувийн хэвшил, өрхийн хөрөнгө оруулалтыг хүү багатай ногоон зээл, санхүүжилтийн бодлогоор дэмжих,

13.2.3.улс, орон нутгийн төсвөөс татаас, санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх;

13.4.Дулааны насос ашиглаж буй хэрэглэгчийн цахилгааны тарифыг уур амьсгалын бүс, улирал, хэрэглээний хэлбэрт нийцүүлэн хөнгөлөлттэй үнээр Эрчим хүчний зохицуулах хороо тогтооно.

13.5.Дулааны насосын суурилуулалт, ашиглалтыг орон нутгийн хөгжлийн бодлогод тусгаж, төсвийн дэмжлэг үзүүлэх боломжийг бүрдүүлнэ.”

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Дулаан хангамжийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2026 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ТӨРИЙН АЛБАНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД
НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Төрийн албаны тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.2 дахь заалтын “төрөөс” гэсний дараа “болон хуулиар зөвшөөрсөн тохиолдолд төсөвт байгууллагын өөрийн орлогоос” гэж нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Дулаан хангамжийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг